

**SEYRÂNÎ'NİN ŞİİRLERİNİN DEĞERLER
EĞİTİMİ AÇISINDAN ORTAOKUL TÜRKÇE
DERS KİTAPLARINA ALINABİLİRLİĞİ
BAKIMINDAN İNCELENMESİ**

Zeynep Betül DOĞAN

**Yüksek Lisans Tezi
Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı
Danışman: Yrd. Doç. Dr. Hayrettin AYAZ**

ELAZIĞ-2017

T.C.
Fırat Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı

**SEYRANI'NİN ŞİİRLERİNİN DEĞERLER EĞİTİMİ AÇISINDAN
ORTAOKUL TÜRKÇE DERS KİTAPLARINA ALINABİLİRLİĞİ
BAKIMINDAN İNCELENMESİ**

Zeynep Betül DOĞAN'nın hazırlamış olduğu "*Seyrani'nin Şiirlerinin Değerler Eğitimi Açısından Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarına Alınabilirliği Bakımından İncelenmesi*" başlıklı tez, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulunun tarih ve sayılı kararı ile oluşturulan jüri tarafından tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonunda başarılı sayılmıştır.

Jüri Üyeleri:

1. Prof. Dr. Şener DEMİREL
2. Yrd. Doç. Dr. Hayrettin AYAZ (Danışman)
3. Yrd. Doç. Dr. Nurşat BİÇER
- 4.
- 5.

İmza

Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulunun tarih ve sayılı kararıyla bu tezin kabulü onaylanmıştır.

Prof. Dr. Ayşegül GÖKHAN
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

BEYANNAME

Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü tez yazım kılavuzuna göre, Yrd. Doç. Dr. Hayrettin AYAZ danışmalığında hazırlamış ‘*Seyrânî’nin Şiirlerinin Değerler Eğitimi Açısından Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarına Alınabilirliği Bakımından İncelenmesi*’ adlı yüksek lisans tezimin bilimsel etik değerlere ve kurallara uygun, özgün bir çalışma olduğunu, aksinin tespit edilmesi hâlinde her türlü yasal yaptırımını kabul edeceğimi beyan ederim

Zeynep Betül DOĞAN

...../...../.....

ÖN SÖZ

Cemiyetlerin ayakta kalmasının ve tarihî devamlılıklarının sağlanmasında “değerler”lerin payı pek önemlidir. Dinî, millî ve ahlakî temelde kökleşip yerleşen değerler, nesilden nesile intikal eden karakteriyle dinamik bir seyir takip etmektedir. Değerler, edebî mahsuller başta olmak üzere sosyal disiplinlerin pek çok türünde açık veya örtük olarak kendini hissettirmektedir. İnsanoğlunun yüzyıllara yayılan bir süreçte tecrübe edip hayatına hâkim kıldığı bütün değerlerin başlıca taşıyıcıları yazar ve şairlerdir. İçinde yaşadığı toplumun değerlerini eserlerine yansıtan yazar ve şairlerin önemi de buradan kaynaklanmaktadır. Nitekim Millî Eğitim Bakanlığı, öğrencilere olumlu tutum ve davranış kazandırmak amacıyla yakın dönemde ilk ve orta öğretimde değerlerin aktarımı maksadıyla bir yönerge hazırlamıştır. Bakanlık bu kararı ile metinlere dayalı olarak değer aktarımını öngörmektedir.

Çalışmamda edebî metinlerden hareketle değer aktarımını ele aldım. ‘*Seyrânî’nin Şiirlerinin Değerler Eğitimi Açısından Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarına Alınabilirliği Bakımından İncelenmesi*’ başlığını taşıyan çalışmaya, XIX. yüzyılın önemli halk şairi Seyrânî’nin şiirleri esas alındı. İmparatorluğun sancılı bir döneminde şiirlerini kaleme alan Seyrânî’nin fikir ve felsefesi, hem yaşadığı devrin krizlerinden hem de ferdî meselelerden kaynaklanan bir pesimizmi barındırmaktadır. Şair, çâresizliğini, öfkesini bazen de umut ve inancını “değerler” üzerinden ifade etmiştir.

Çalışmanın amacı, Seyrânî’nin eseri ve hayatının otantik bir incelemesinden çok onun şiirlerindeki eğitim değerlerinin tespit ve yorumlanmasıdır. Bununla için Seyrânî üzerinde yapılan güvenilir çalışmalara itibar edilmıştır. Çalışmamda esas olan eser, Hasan Ali Kasır’ın 1984 baskılı “*Seyrânî*” adlı kitabıdır. Çalışma boyunca atıf yapılan manzumeler bu kitaptan alınmıştır. Bu eserin haricinde, aynı zamanda Seyrânî’nin hemşehrisi olan Everekli Müftüzâde Ahmed Hazım Ulusoy’un 1340/1924) tarihli *Sânihât-ı Seyrânî*, Hasan Avni Yüksek’in “*Âşık Seyrânî*” (1987) adlı kitaplardan da istifade edilmıştır. Ayrıca çalışmamda, kaynak referanslarını verdiğimiz diğer bazı araştırma/incelemelelere de başvurduk. Bunlar, Fuat Köprülü’nün “*Saz Şairleri - III*” (2004), A. Hamdi Tanpınar’ın “*19 uncu Asır Türk Edebiyatı Tarihi*” (1976), İbnülemin M. Kemal İnal’ın “*Bütün Eserleri: Son Asır Türk Şairleri (III.Cilt)*” (1988) kitapları ve Nihad Çetin’in “*Seyrânî’nin Neşredilmemiş Bâzı Şiirleri*”(1955) isimli makalesi ile

Betül Aydoğdu'nun “*Türk Edebîyatında Seyrânî Olgusu: Develili Seyrânî ve Eserleri (İnceleme-Metin)*” isimli yayınlanmamış doktora tezinden yararlanılmıştır.

Seyrânî'yle ilgili olarak yukarda temas edilen kaynaklardan istifademiz şu şekilde olmuştur: Şairin değerdendirilmeye alınan manzumeleri için gerek hacim gerek akademik keyfiyet bakımından Müftüzâde Hazım (Ulusoy), Hasan Ali Kasır ve Hasan Avni Yüksek'in eserleri esas alınmıştır. Hacim olarak Betül Aydoğdu'nun doktora tezi, diğer kaynaklara oranla daha fazla manzume barındırmakla birlikte bu çalışmaya ilgimiz sınırlı kalmıştır. Çünkü müracaat ettiğimiz ilgili kaynaklarda olmayıp da Aydoğdu'nun tezinde yer alan manzumeler, çalışmamızın amaç ve hedefleri bakımından neticeye tesir edecek bir durum ortaya çıkarmamıştır.

Çalışmam boyunca yakın desteklerini gördüğüm danışman hocam Sayın Yrd. Doç. Dr. Hayrettin AYAZ'a teşekkürlerimi sunuyorum.

Elazığ – 2017
Zeynep Betül DOĞAN

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

Seyrânî'nin Şiirlerinin Değerler Eğitimi Açısından Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarına Alınabilirliği Bakımından İncelenmesi

Zeynep Betül DOĞAN

Fırat Üniversitesi

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı

Elazığ, 2017, Sayfa: XIV+136

Bu çalışmada, XIX. yüzyıl saz şairlerinden Everekli Seyrânî'nin şiirlerinde yer alan değerler ve bu değerlerin ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alabilirliği bakımından incelemesi yapılmıştır. Tarihî devamlılığa bağlı olarak nesilden nesile aktarılan “değer”lerin en önemli taşıyıcıları kuşkusuz şair ve yazarlardır. Yaşadıkları çağların hâkim inanç ve kültürünün şekillendirdiği değerleri belli ölçülerde eserlerine yansıtan şair ve yazarların eserleri bu yönden pek çok akademik araştırmaya konu olmuştur. Ortaokul Türkçe ders kitaplarında öğretilmesi istenen beceriler; Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, iletişim kurma, problem çözme, araştırma, karar verme, bilgi teknolojilerinden yararlanma ve girişimciliktir. Bu beceriler dinleme/izleme, konuşma, okuma, yazma, dil bilgisi öğrenme alanları içinde verilmeye çalışılır. Bu çalışmada Seyrânî'nin şiirlerinde sevgi, dostluk, tevazu, sorumluluk, dayanışma, misafirperverlik, iyilik, ahlak, çalışkanlık, vefa, sadakat, özgüven, sevgi, hoşgörü, yardımlaşma, paylaşma, kötü alışkanlıklar, tarih bilinci, adalet, doğruluk ve sabır değerleri incelenmiştir. Aranılan bu değerler 5, 6, 7 ve 8. sınıf ortaokul Türkçe ders kitaplarında Seyrânî'nin şiirleriyle nasıl verileceği ve hangi şiirin hangi değer içinde olabileceği araştırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Seyrânî, Şiir, Değerler Eğitimi, Tema, Türkçe Eğitimi.

ABSTRACT

Master Thesis

The Investigation of Seyrânî's Poems Inclusivity According to Values Education in order to Include in Secondary School Course Books

Zeynep Betül DOĞAN

Fırat University

Institute of Education Sciences

Department of Turkish Language

Elazığ, 2017, Page: XIV+136

The values which play a role in the poems of one the XIXth century poets Everekli Seyrânî, and the possibility of these values to be included to the Turkish lesson textbooks at junior highschools have been examined. The most remarkable owners of these " values", which have been transmitted from father to son within a sequel due to the historical continuity, are without any doubt poets and authors. The masterpieces of the poets and authors who reflected the values which were shaped by the major believe and culture of the ages they lived in into their works, have been subject to many studies in this respect. Virtues like love, friendship, modesty, responsibility, solidarity, hospitality, favour, morals, strenuousness, loyalty, self reliance, love, tolerance, cooperation, sharing, bad habits, sense of history, justice, honesty, and patience in the poems o Seyrânî have been examined in this study. It was aimed with this research to determine which poem of Seyrânî the right value for the Turkish (lesson) textbooks of the 5th, 6th, 7th, and 8th grade junior highschool, and how these required values could be revealed with his poems.

Key Words: Seyrânî, Poem, Values Education, Theme, Turkish Education.

İÇİNDEKİLER

BEYANNAME	II
ÖN SÖZ	III
ÖZET	V
ABSTRACT.....	VI
İÇİNDEKİLER	VII
TABLolar LİSTESİ	XI
KISALTMALAR LİSTESİ.....	XII
BİRİNCİ BÖLÜM	1
I. GİRİŞ.....	1
1.1. Araştırmanın Amacı	1
1.2. Araştırmanın Önemi.....	2
1.3. Problem Cümlesi.....	2
1.3.1. Alt Problemler	2
1.4. Sınırlılıklar	2
1.5. Araştırmanın Yöntemi.....	3
İKİNCİ BÖLÜM.....	4
II. SEYRÂNÎ'NİN HAYATI, ESERİ, FİKRÎ VE EDEBÎ ŞAHSİYETİ	4
2.1. Seyrânî'nin Hayatı	4
2.2. Seyrânî Fikir Dünyası	9
2.3. Seyrânî'nin Edebî Şahsiyeti	10
2.4. Seyrânî'nin Şiirlerinde İşlenen Temalar	15
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	17
III. SEYRÂNÎ'NİN ŞİİRLERİNİN DEĞERLERE GÖRE İNCELENMESİ VE BU ŞİİRLERİN ORTAOKUL TÜRKÇE DERS KİTAPLARINA ALINANİLİRLİĞİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	17

3.1. Değerler Eğitimi ve Özellikleri	17
3.2. Türkçe Eğitimi ile Değerler Eğitimi İlişkisi.....	19
3.3. Seyrânî'nin Şiirlerinin Değerlere Göre İncelenmesi.....	21
3.3.1. Adalet	21
3.3.2. Sabretmek.....	24
3.3.3. Kötü Alışkanlık	26
3.3.4. Ahlak.....	30
3.3.5. Saygı- Hoşgörü.....	32
3.3.6. Vefa – Sadakat	34
3.4. Seyrânî'nin Şiirlerin Muhteva Açısından Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarına Alınabilirliği Bakımından Değerlendirilmesi	38
3.4.1. Seyrânî'nin Şiirlerinde Sevgi	43
3.4.1.1. Allah Sevgisi	44
3.4.1.2. Peygamber Sevgisi	48
3.4.1.3. Vatan Sevgisi	51
3.4.1.4. Aile Sevgisi	55
3.4.2. Seyrânî'nin Şiirlerinde Duygu	59
3.4.2.1. Merhamet	59
3.4.2.2. Üzüntü	61
3.4.2.3. Mizah.....	64
3.4.2.4. Yalnızlık.....	66
3.4.2.5. Merak	67
3.4.2.6. Korku.....	68
3.4.2.7. Umut.....	70
3.4.3. Seyrânî'nin Şiirlerinde Kişisel Gelişim	71
3.4.3.1. Çalışkanlık.....	73
3.4.3.2. İyilik- İyimserlik	78
3.4.3.3. Doğruluk	81
3.4.3.4. Güzel Söz	85
3.4.3.5. Kâmil İnsan	86
3.4.3.6. Vefa.....	87

3.4.3.7. Küçümsememe	87
3.4.3.8. Ders Çıkarma	88
3.4.3.9. Güven	89
3.4.4. Seyrânî'nin Şiirlerinde Toplum Hayatı	89
3.4.4.1. Birey ve Toplum	89
3.4.4.2. Yardımlaşma	90
3.4.4.3. Dostluk	93
3.4.4.4. Konukseverlik	95
3.4.5. Seyrânî'nin Şiirlerinde Okuma Kültürü	95
3.4.6. Seyrânî'nin Şiirlerinde Zaman ve Mekân	99
3.4.7. Seyrânî'nin Şiirlerinde Sağlık ve Çevre	105
3.4.8. Seyrânî'nin Şiirlerinde Millî Kültür	106
3.4.9. Seyrânî'nin Şiirlerinde Tabiat ve Evren	110
3.5. Seyrânî'nin Şiirlerinin Şekil Açısından Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarına Alınabilirliği Bakımından Değerlendirilmesi	112
3.5.1. Nazım Birimleri	112
3.5.2. Nazım Biçimleri	113
3.5.2.1. Divan Şiirinden Alınan Nazım Biçimleri	115
3.5.2.2. Halk Şiirinden Alınan Nazım Biçimleri	116
3.6. Ahenk Unsurları	116
3.6.1. Vezin / Ölçü	117
3.6.2. Kafiye	117
3.6.2.1. Yarım Kafiye	118
3.6.2.2. Tam Kafiye	118
3.6.2.3. Zengin Kafiye	119
3.6.3. Redif	119
3.6.3.1. Ek Hâlindeki Redifler	119
3.6.3.2. Kelime Hâlindeki Redifler	120
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	121
IV. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	121

4.1. Sonuç.....	121
4.2. Öneriler	124
KAYNAKÇA.....	126
EKLER	129
Ek 1. Orijinallik Raporu.....	135
ÖZ GEÇMİŞ	136



TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Temalar	40
Tablo 2. Temaların Sınıflara Göre Dağılımı	43
Tablo 3. Şiirlerin Nazım Birimlerine Göre Kullanım Sıklıkları	113



KISALTMALAR LİSTESİ

A g. d.	: Adı geçen dergi
A. g. e.	: Adı geçen eser
b.	: Baskı
C	: Cilt
DİA	: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
Fas.	: Fasikül
MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
TDK	: Türk Dil Kurumu
TDÖP	: Türkçe Dersi Öğretim Programı
yy	: Yüzyıl

BİRİNCİ BÖLÜM

I. GİRİŞ

Bu bölümde, çalışmanın gerekçelerini ortaya koyan araştırmanın amacına, önemine, problem cümlesine, sınırlılıklara, evren-örnekleme ve araştırmanın yöntemine yer verilmiştir.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, XIX. yüzyıl halk şairi Seyrânî'nin manzumelerinde yer alan değerleri inceleyip bu manzumelerin ortaokul Türkçe ders kitaplarına alınabilirliğini değerlendirmektir. Ortaokul Türkçe ders kitaplarında öğretilmesi istenen beceriler; Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, iletişim kurma, problem çözme, araştırma, karar verme, bilgi teknolojilerinden yararlanma ve girişimciliktir. Bu beceriler dinleme/izleme, konuşma, okuma, yazma, dil bilgisi öğrenme alanları içinde verilmeye çalışılır. Bu çalışmada Seyrânî'nin şiirlerinde sevgi, dostluk, tevazu, sorumluluk, dayanışma, misafirperverlik, iyilik, ahlak, çalışkanlık, vefa, sadakat, özgüven, sevgi, hoşgörü, yardımlaşma, paylaşma, kötü alışkanlıklar, tarih bilinci, adalet, doğruluk ve sabır değerleri aranacaktır. Aranan bu değerler 5, 6, 7 ve 8. sınıf ortaokul Türkçe ders kitaplarında Seyrânî'nin şiirleriyle nasıl verileceği ve hangi şiirin hangi değer içinde olabileceği araştırılacaktır.

Ortaokul Türkçe ders kitapları incelendiğinde sevgi, Millî kültür, toplum hayatı, okuma kültürü, iletişim, hak ve özgürlükler, kişisel gelişim, bilim ve teknoloji, alışkanlıklar, zaman ve mekân, duygular, tabiat ve evren, güzel sanatlar, kavramlar ve çağrışımlar ana temalarından oluşur. Bu çalışmada Seyrânî'nin hangi şiirinin hangi tema içinde alınabileceği incelenecektir.

Bu çalışmayla ortaokul öğrencilerine kazandırılmak istenen eğitim değerlerinin ve Türkçe dersi kazanımlarının Seyrânî'nin şiirleriyle verilmesi hedeflenmektedir.

1.2. Araştırmanın Önemi

Türk Halk Edebîyatı sahasında şiirler yazmış isimlerden biri Everekli Seyrânî'dir. Seyrânî yaşadığı dönemi şiirlerine yansıtırken toplumsal değerlerin önemine sıkça yer vermiş ve şiirlerinde toplumdaki bozulmalardan bahsetmiştir. Yapılan araştırmalar sonucunda şiirlerindeki değerler tespit edilmiş, ayrıca şiirleri Türkçe öğretimi ve temalar açısından incelenmiştir. Bu çalışma Seyrânî'nin şiirleriyle ortaokul öğrencilerine değerler eğitimi kazanımlarının ve Türkçe ders kitaplarındaki temalarda öğretilmesi hedeflenen kazanımların verilmesinde malzeme oluşturması noktasında önem taşımaktadır.

1.3. Problem Cümlesi

Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda yer alan temalara uygun olarak, Türkçe dersinde Everekli Seyrânî'nin şiirlerinden yararlanılabilir mi? Bu şiirlerde yer alan değerler ve temalar ortaokul Türkçe ders kitaplarına alınmaya uygun mu?

1.3.1. Alt Problemler

1. Everekli Seyrânî kimdir?
2. Şiirlerinde yer alan değerler nelerdir?
3. Everekli Seyrânî'nin şiirlerinin Türkçe ders kitaplarındaki temalara göre değerlendirilmesi nasıl olur?

1.4. Sınırlılıklar

Bu çalışma, Seyrânî'nin hece ölçüsü ve aruz ölçüsüyle yazılan şiirlerinin, değerler eğitimi ve ortaokul Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda yer alan temalar çerçevesinde incelenmesiyle sınırlandırılmıştır.

1.5. Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışma yapılırken nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi tekniği kullanılmıştır. Doküman incelemesi yapılarak yürütülen bu süreçte izlenen aşamalar şöyledir: Belgelere ulaşılması, belgelerin özgün olup olmadığının kontrol edilmesi, belgelerin anlaşılması, belgelerde yer alan veri ve bilgilerin analiz edilmesi, sonuç olarak da elde edilen veri ve bilgilerin kullanılması bu aşamaları oluşturmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 1999: 146).

Veriyi analiz etme aşamasında, şiirler biçim ve içerik özelliklerine göre fişlenerek gruplandırılmıştır. İnceleme esnasında 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe Dersi Öğretim Programı'na bağlı kalınarak tema ve iletiler tespit edilmiştir. Elde edilen bulgular, doküman analizi ve taramalarla yorumlanmış ve sonuçlara ulaşılmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

II. SEYRÂNÎ'NİN HAYATI, ESERİ, FİKRÎ VE EDEBÎ ŞAHSİYETİ

2.1. Seyrânî'nin Hayatı

XIX. yüzyıl halk (âşık) edebîyatının önde gelen simâsı Seyrânî'nin hayatıyla ilgili malûmat hayli kısıtlıdır. XX. yüzyılın ilk çeyreğine kadar şairin hayatı ve şiiri hakkında derli toplu bir çalışmaya rastlanmaz. Bu sahada yayınlanan ilk eser, aynı zamanda şairin hemşehrisi olan Everekli Müftüzâde Ahmet Hazım (Ulusoy)'a ait olan “*Sânihât-ı Seyrânî*”dir.¹

1924 yılında basılan *Sânihât-ı Seyrânî*'de, şâirin hayatı ve sanatına dair hece ve aruz vezniyle yazdığı 200 kadar şiiri yer almaktadır. Aynı yıl Türk Yurdu dergisi editoryası (Türk Yurdu, 1340: 150-151) ve Anadolu Mecmuası'nda Mehmed Halid (Bayrı) eserle ilgili değerlendirme ve tenkitte bulunmuşlardır (Bayrı, 1340: 209-212). Ayrıca Fuad Köprülü de 1928 yılında neşrolunan *Türkiyat Mecmuasında*, Ahmed Hazım Bey'in eseriyle ilgili olarak bir değerlendirme yazısı yazmıştır. Köprülü bu yazısında, kısa da olsa şâirin sanat görüşüne dair değerlendirmelerde bulunmuştur (Köprülü, 1928: 546). Yine, Dr. Abdullah Cevdet'in sahip ve başyazarı bulunduğu *İçtiha*d dergisinin 1930 yılında yayınlanan 299. sayısında, Ahmet Hazım Bey'in ilgili eserinden hareketle şairin hayatı ve sanatı hakkında bir değerlendirme yapılmıştır. Aynı derginin müteakip birkaç nüshasında ise şairin manzumelerine yer verilmıştır (İçtiha, 1930: S. 299, 300 vd.).

1930'lu yıllardan başlayarak Seyrânî üzerine pek çok kitap ve makale yayınlanmış; ayrıca doktora ve yüksek lisans seviyesinde birkaç akademik çalışma da yapılmıştır. Bu çalışmaların tamamına yakın kısmında şâirin hayatı ve sanatına dair

¹ Nitekim Nihâd Çetin de bu hususta şunları söyler: “*Henüz bir asırcık kadar ötemizde bulunan bu büyük san'atkârın hayâtı mübhem, silik ve kesik hatlardan ibâret bulunuyor. Bu hususta, otuz yıl önce merhum Hâzım Bey'in topladıklarına ilâve edebildiklerimiz, hiç denilebilecek kadar küçük ve ehemmiyetsizdir.*” (Nihâd Çetin, 1955: 99).

verilen bilgiler, Senihât-ı Seyrânî’de yer alandan farklı değildir. Ondan bahseden kaynaklar, birbirini tekrarlamaktadır.

Kaynakların pek çoğunda kendisinden “Everekli Seyrânî” olarak bahsedilen şair, Kayseri’nin Develi (Everek) ilçesinde doğmuştur. Aynı nisbe/mahlası taşıyan birden fazla halk şairinden dolayı Seyrânî, doğum yeri olan ilçenin adıyla şöhret bulmuştur.¹ Şairin doğum yılı hususunda kaynaklarda ihtilaf vardır. Bunun pek çok sebebi var. Bunların başında, şairin kendi hayatı hakkında yazılı bir belge bırakmamış olması, yaşadığı devirde toplumun Seyrânî’ye karşı ilgisiz tutumu ve Seyrânî’nin daha çok sözlü edebîyatın bir temsilcisi olması gelmektedir.

Seyrânî’nin hayatı hakkında ilk başvurulacak eser şüphesiz Ahmed Hazım Bey’in Sânihât-ı Seyrânî isimli eseri olmalıdır. Şöyle ki, Müftüzade Ahmet Hazım Bey, Seyrânî’nin hemşehrisi olması ve şâirin vefatına yakın bir tarihte Everek (Develi)’te doğmuş olması (1883) onun ilgili eserini önemli ve güvenli kılmaktadır. 1340/1924 yılında İstanbul’da basılan bu eserin ön sözü sayılan 10 sayfalık “*Birkaç Söz*” başlığı altında şairin hayatı, şiirleri ve edebî hüviyetine dair değerlendirmelerde bulunulmuştur. Şâirin hayatı hususunda bu eserden hareket edilecek ancak bu hususta diğer kaynaklardaki farklı bilgilere de yer verilecektir.

Asıl adı Mehmed olan Seyrânî, 1222 / 1805 tarihinde Everek’in Uruza / Oruza mahallesi imâmı bulunan Câfer Efendi’nin oğlu olarak dünyaya gelmiştir (Ahmed Hazım, 1340: 6). İbnülemin Mahmud Kemal İnal (İnal, 1988: 1698); Hasan Ali Kasır (Kasır, 1985: 11-12) ve Nihad Çetin (Çetin, 1955: 92), Ahmed Hazım’ın bu yaş tespitine katılırlar. Fuad Köprülü ise 1807 yılını kaydetmektedir (Albayrak, 1999: 37). Develili araştırmacı Kadir Özdamarlar ise Seyrânî’nin yaşını daha gerilere götürmektedir. Özdamar’ın iddiasına göre Seyrânî, Develi Cami-i Kebir’deki kitabenin yazarıdır ve bunu 1844’te yazmıştır. Cami 1730’da Bay Ali diye biri tarafından yapılmış, 1844’te bir tamir geçirmiş ve anılan kitabe bu tamirden sonra yazılmıştır.

¹ Betül Aydoğdu, Everekli Seyrânî’ni üzerine yaptığı doktora çalışmasında bu durumu şöyle açıklıyor: “*Seyrânî’den önce Rumelili Seyrânî olarak bilinen İmam Seyrânî ve Ispartalı Seyrânî olarak bilinen Hacı Seyrânî bu mahlası daha önce kullanmışlardır. Özellikle Ispartalı Seyrânî’nin ve Rumelili Seyrânî’yi mat etmesi sonucunda bu mahlası ondan alması Ispartalı’nın güçlü bir söyleyişe sahip olduğuna işaret etmektedir. Verilen bilgilere göre Ispartalı ile Develili Seyrânî yakın dönemlerde yaşamış ve tanışmışlardır. Develili Seyrânî’den sonra ise Âşık Müslüm Seyrânî ve Ağrıli Âşık Seyrânî bu mahlası kullanmıştır. Bu âşıkların haricinde isimleri unutulmuş ve şiirleri Seyrânî geleneğine dâhil edilmiş âşıkların bulunduğu da göz ardı edilmemiştir.*” (Betül Aydoğdu, 2011:7)

Özdamarlar; “Bu kitabeden çıkan netice, Seyrânî’nin caminin yapılış tarihi 1730 ile tamir tarihi 1844 tarihini iyi bildiğidir. Buna göre Seyrânî 1880 yılında değil, 1766 yılında doğmuş diyoruz. Bu tarih 1770 de olabilir.” demektedir (Kasır, 1985: 13).

Ahmed Hazım, Sânihât-ı Seyrânî’de, “Şâirin şahsının ve eserinin tecellisi başka başkadır. Vefatından yarım asrı mütecâviz bir zaman geçtiği halde nâm-ı bülendinin yâd-ı mazisi karşısında kemâl-i hürmetle eğilenler pek çoktur.” diyerek şâirin hayatı ve edebî kudretinin değerlendirilmesinde “avâm” ve “havas” bakış açılarının söz konusu olduğunu ifâde eder. Avâmî yaklaşıma göre, “Nâminin ardı sıra birçok efsâneler sürükleniyor.” (Ahmed Hazım, 1324: 3)

Ahmed Hazım eserinde, şâirin hayatı etrafında halk (avâm) arasında dilden dile dolaşan kimi efsanelere de yer verir. Bunlardan en yaygın olanını Ahmed Hazım’ın ifâdesiyle aktaralım:

Bir yaz mevsiminin mehtaplı bir gecesinde mahalle mescidinin imamı bulunan pederinin kapısı urulur. Ve ‘cemaat dışarıda kaldı. Sabah namazının vakti geçiyor’ gibi sesler yükselir. Pederi yatağından telaşlı bir şekilde fırlar.

O zaman on beş yaşında bulunan oğlu “Mehmed”i camii açmak ve kandilleri yakmakla tavzif eder. Çocuk mescidi açar. Fakat kandilleri yanmış bulur.

Donuk ve ölgün ışıklar saçan kandillerin şua-ı raşedârı altında muntazam saflar bağlayan yeşil kavuklu, aksakallı, iri gövdeli mehib kıyafetli, nurlu simâlı cemâat görürür. Bu acib ve mehib kıyafetlerin manzar-ı umûmisi karşısında titrer, korkar, düşer, bayılır ve günlerce ortadan kaybolur.

Yavrusunun böyle esrarengiz bir şekilde gaybûbetinden dolayı validesi ağlar. Çırpınır. Nihayet bir hafta sonra Mehmed’likten Seyrânî mahlaslı şairlikle istihâle eden oğlunu baygın bir halde kendi bağlarında bulur (Ahmed Hazım, 1340: 3-4).

“Bu vakâ-i efsâneviyenin halkın kanaatleriyle izdivacından Seyrânî nâmında coşkun ve erişmiş bir şair doğuyor.” diyen Ahmed Hazım, şâirin aslında bu vakâda “müskirat” kullanımı neticesinde kendinde geçtiğini, ancak halkın, buna metafizik bir arka plan oluşturma telakkisinde olduğunu söylüyor:

“Avamca Seyrânî pîrlar elinden dolu içmiş bir Hak âşığıdır. İç yüzü rububiyete yönelmiştir. Dahl edilmez, kudsiyetine inanmalı. Bu kadar dindâr ve yüksek bir şahsiyete mâlik olan böyle bir adamın müskirat kullandığını halk görüyor. Tabîî yakıştıramıyor. Derhal şâire mâfevkelbeşer bir kuvvet bahşediyor.”¹ (Ahmed Hazım, 1340: 4)

Eserinde, şâirin hayatı etrafında oluşan başka menkıbelere de yer veren Ahmed Hazım, Seyrânî’nin tahsil hayatıyla ilgili olarak, *“İki sene kadar medresede kalıyor. (.....) öyle müesseseyi nefretle terk ediyor. Fakat nerelere gidiyor. Neler okuyor, meçhûl.”* diyor. Müellif, ayrıca şâirin *“Sözlerindeki İrân nüfûzuna bakılırsa Fârisî âsâr okuduğu anlaşılıyor.”* hükmüne de varmaktadır. Ancak Nihâd Çetin, Seyrânî’nin yetişmesinde baba faktörüyle muhitin tesirinin de gözönünde bulundurulması gerektiğini fâde ediyor:

Yetişme tarzı ve kültüründe, başlangıçta babasının te'siri ve rolü bulunduğu muhakkaktır. Nitekim Mehmed Seyrânî, iki sene kadar medrese tahsili görmüş, sonra, serâzâd ruhunun ilcâiyle olacak, buradan ayrılmıştır. Şâirimizin nefesleri, billassa arûz ile yazdığı manzumeleri, bütün şiirlerinde hemen göze çarpan, hayâta ve muhtelif mes'elelere bakışındaki ihâta ve olgunluk, bu kısa tahsil ile izah edilemez. Muhtelif tekke şâirlerini, halk ve dîvân şâirlerini dikkatle ve duyarak okuduğunu, devrinin irfân ve san'at muhitlerinde olgunlaştığını emniyetle soylileyebiliriz (Çetin, 1955: 92).

Seyrânî, Sultan Abdülmecid (1823 - 1861) devrinde İstanbul’a gitmiştir (Ahmed Hazım, 1340: 8). Seyrânî buradayken *“Mühim şahsiyetleri zehirli hicviyeleriyle iğnelediğinden tecziye edilmek üzere aranıyor. Fakat hamiyetli bir hemşerisinin delaletiyle memleketine kaçırılıyor.”* (Ahmed Hazım, 1340: 5). Nihâd Çetin de bu hususta -herhangi bir kaynak belirtmeden- şunları söylüyor:

Yalnız uğradığı değil, müşâhede ettiği, küçük büyük her türlü haksızlık, yolsuzluk, adaletsizlik, beşerî zaaf ve kusurlar karşısında

¹ Nitekim Ahmed Hâzım’ın bu görüşünü, Sânihât-ı Seyrânî’n yayınlanması üzerine eserle ilgili bir değerlendirmede bulunan folkör araştırmacısı Mehmed Hâlid (Bayrı) da desteklemektedir. Mehmed Hâlid, halk şâirlerinin, Anadolu’da *“yarı kudsî”* tanınmış birer varlık olarak telakki edildiğini ifâde etmiştir. (Mehmed Hâlid, 1340: 209)

benzerine ender tesadüf edilen bir cesaretle isyân eden şâirimiz, İstanbul'da rahat edememiş, şeyhül'islâm'dan vezîr-i âzama, hattâ sultâna kadar devrin en mühim simalarını hicvetmiş, bu yüzden ta'kib edilmîş ve nüfuzlu bir hemşerisinin yardımı ile kaçmaya muvaffak olmuştur (Çetin, 1955: 92).

Şâirin hayatına dair bilgi hayli kısıtlı olduğu için daha önce de ifade edildiği gibi, onun hakkında yazılan ilk eser, Sânihât-ı Seyrânî'ye itibar etmek gerekmektedir. Ahmed Hazım Bey'e göre,

Seyrânî'nin ihtiyarlık devresinde bazen asâbî heyecanlar geçirdiği ve tarz-ı hayâtında bir karışıklık, bir sendendeleyiş vukua geldiği muhakkaktır. Rûhu bu buhranlar içerisinde çalkandığı zaman tuhaf şekillere girermiş. Ezcümle şarâb bardaklarını kavuğunun arasına dizer, siyah çuha parçalarla sardığı bir çatal çöpü külahının cephesine diker, üç tuğlu vezir onuruyla mahalle mahalle dolaşmış (Ahmed Hazım, 1340: 8).

Ahmed Hazım Bey eserinde, şâirin vefatı ve vefatı sonrası ilgisizliği ise dokunaklı bir üslupla ifâde eder. Seyrânî'nin, “Bin iki yüz seksen üç tarihinin bir baharında sert, dolambaçlı hayatın acı ızdırabatına vedâ ederek mezarın soğuk ve sükûnetli kucığına çekildiğini” belirten Ahmed Hazım (1340: 11), Şöyle devam eder:

“Oturduğu ev, Everek'in en ıssız, en kuytu bir sokağında ve bahçelere nazar bir yerdedir. Birçok yıllar Şâirin iniltilerine, ahenklerine makes olan basık tavanlı odası bugün harap bir şekilde serilmîş yatıyor. Penceresi önünde bulunan bir ağaçta yuva yapan gece kuşunun acı çığlıkları yükseliyor. Kim bilir belki de bu çığlık muhitin zulmüne karşı isyan yahut şikâyet eden şiirlerinin bakiye-i nevhatıdır.

Mezarı Everek'teki eski mezarlık üzerine yapılan mektep binasının şark-ı cenubisindedir. Medfeninin başı ucuna iki siyah taş dikmek suretiyle olsun faziletine, irfânına hürmet gösterimemiştir. Acaba..?

Akibet benzim gibi sarı çiçekli ot biter.”

Âşık-ı sâdıklığım kabrim sana ispat eder

diyen Seyrânî'nin medfeni böyle acınacak bir şekilde kalmağa mahkûmdur? (Ahmed Hazım, 1340: 11).

2.2. Seyrânî Fikir Dünyası

“Tahsilinin kısalığına hatta aksaklığına rağmen en mühim içtimai ve ahlaki meseleleri halledecek kadar keskin nazara, kuvvetli mefkûreye, geniş ve kuşatıcı bir kafaya mâlik olan” (Ahmed Hazım, 1340: 7) Seyrânî’nin fikir ve felsefesi, hem yaşadığı devrin krizlerinden hem de ferdî meselelerinden kaynaklanan bir pesimizmi barındırmaktadır. Nitekim Ahmet Hamdi Tanpınar da Seyrânî’nin bu yönüne temas eder:

II. Mahmud ve Tanzimat’ın getirdiği yenilikler yüzünden tabiatın huzursuzluğun şâiri addetmek en doğrusudur. Filhakika yerine gerçekleşmiş bir devlet otoritesi ve muntazam bir teşkilât konmadan eski yarı feodal sistemin yıkılmasından tabiatın buhran, inançlarında sarsılmış câhil bir efkârı umumiyenin hoşnutsuzluğu bu haşin ruhlu ve sert dilli şâirin eserinin asıl şahsî tarafını yapar (Tanpınar, 1976: 105).

Şairin, çâresizliğini, öfkesini bazen de umut ve inancını yalın bir dille ifade ettiği manzumelerinin katmanlarına nüfuz eden fikirlerine göre, “Kemâlat-ı beşeriyenin gayesi zayıflara acımak, riyakârlık yapmamak, tevazu göstermekle hulasa edilir. Zuafâyâ karşı bir hiss-i merhamet taşımayanların şâirce beş para değeri yoktur. Hayât-ı beşerin cihet-i seyrini, gayesini büyük bir vukufla tespit etmek istemiştir.” (Ahmed Hazım, 1340: 11). Bununla beraber, “Şiirleri riyâkârlar üzerinde ağır bir külünk tesiri yapar. Kibrin, ihtirasın üstünde şâirin müthiş bir haykırışı vardır.” (Ahmed Hazım, 1340: 8)

Seyrânî, manzumelerinde, gerek yetişme kültürünün tesiri gerek İslâm dininin sosyal ve siyasi sahaya hâkim oluşu bakımından dindar bir hüviyet gösterir. Nitekim Ahmed Hazım, Seyrânî için “Destanlarındaki coşkun heyecanlarını dinden alıyor. Dinî terennümatı çok samimidir. Sözlerinde koyu bir tasavvuf gölgesi vardır.” (Ahmed Hazım, 1340: 8) ifadesini kullanmaktadır. Ancak şairin İslâm dininin sünni inancına mı yoksa heterodoksi yorumu olan Alevî-Bektaşî inancına mı bağlı olduğu hususunda araştırmacılar arasında ihtilaf vardır. Tabii, araştırmacıları farklı kanaatlere sevkeden şairin bir kısım manzumeleridir.

Ahmed Hazım Bey, şâirin mezhep bakımından inanç aidiyeti hususunda açık bir hüküm ortaya koymaz. Müellif, şâirin Bektaşîlikle olan ilişkisi hakkında, “*Şiirlerinin içine gömdüğü fikirlerinden Bektaşîlik zevki seziliyorsa da samimiyeti şüphelidir. Çünkü önünü sonunu bulamadığım için kitaba geçiremediğim bir şiirinde Müslüman sandığı birçok adamları Bektaşî bulduğuna teessüf ediyor.*” ifâdesinde bulunuyor (Ahmed Hazım, 1340: 8, 9). Müellif, Seyrânî’ye isnat edilen Alevî-Bektaşî mensubiyetini kapalı bir ifâdeyle reddedip şöyle bir izah getiriyor:

Hazret-i Muhammed’e ve ahfâdına merbutiyeti kuvvetlidir. Kerbelâ faciasının kanları şâirin yüreğine sızıyor. Zâlim ve batıcı okların vücûd-ı Hüseyin’de açtığı yaraların acısı Seyrânî’nin vicdanını kanatıyor. Şâire göre “Muaviye” hasm-ı siyasetinin hilekâr bir “Makyaveli”; oğlu “Yezid” de hânedân-ı Nübüvve’ye karşı Romalıların hunriz bir “Neron”udur. (Ahmed Hazım, 1340: 9).

İbnülemin Mahmud Kemal İnal ise, bazı araştırmacıların, şâirin bir manzumesinde geçen:

*Bahâüddin Muhammed’den o pir-i Nakşibendimden
Yetmişdi fikrime ruhani himmet dil-pesendimden*

Beytinden yola çıkarak onun Sünni bir tarikat olan Nakşibendiliğe müntesip olamayacağını şu ifâdelerle izah eder:

..... beyti gösteriyor, emma nakşbendî yoluna giden bir âdemin - Müftizâdenin söylediği veçhile- “Şeffaf ve rengin şarab” a mübtelâ olmak yolsuzluğunda bulunması kabil olamayacağından Seyrânî’nin yolunu şaşıran ve tarik-i Nakşbendî zanniyle çıkmaz yollarda seyreden güimrahlardan olduğu anlaşılıyor. (İnal, 1988: 1699)

2.3. Seyrânî’nin Edebî Şahsiyeti

Âşık edebîyatı, “kendisinin veya başkalarının şiirlerini saz eşliğinde çalıp okuyan ya da halk hikâyeleri anlatan ve âşık adı verilen saz şairlerinin oluşturduğu edebîyat”ın adıdır (Karahan, 1991: 550). Âşık’ın, halk arasında, umumiyetle saz şairlerine verilen bir isim olduğunu ifâde eden Fuad Köprülü, bunların hayat tarzlarıyla ulaştıkları mevki ve halkın bunlara bakışını şöyle izah ediyor: “Çok serseri ve sefih bir

hayat geçiren ve bundan dolayı medrese âlimlerinin şiddetli hücumlarına uğrayan bir takım âşıklar hakkında bile ölümlerinden sonra –hattâ bazen hayatlarında- bu türlü halk menkabeleri'nin teşekkülü ettiği, tarihî şahsiyetlerinin bir kudsiyyet hâlesiyle çerçeveslendiğini biliyoruz” (Köprülü, 1996: 167, 168).

Fuad Köprülü'nün saz şairlerini tanımlaması ve halk tarafından nasıl telakki edildiklerine dair yukardaki düşünceleri Seyrânî için de geçerlidir. Her şeyden önce gezgin bir saz şâir olan Seyrânî de kategorik olarak Âşık edebîyatı içerisinde saz şairleri sahasında konumlanır. Gezginci ve serâzât bir hayat yaşamış olması, tabiatıyla Seyrânî'nin manzumelerinden oluşan bir eser ortaya koymasını engellemiştir. Bugün için elde mevcut bulunan manzumelerinin yazıyla tespit edilmesi hususunda kaynaklarda açık bir bilgiye rastlanmaz. Ancak halk edebîyatı mahsullerini tespitte önemli bir kaynak olan cönkler, Seyrânî'nin manzumeleri için de yazılı bir kaynak durumundadır.

Daha önce de temas edildiği gibi, Seyrânî'ni ve manzumeleriyle ilgili ilk derli toplu eser Müftüzâde Ahmed Hazım'ın Sânihât-ı Seyrânî isimli eseridir. Bu eserde şâire ait 200 kadar manzume yer almaktadır. Daha sonra ortaya konulan eserlerde ise manzumelerin sayısı şöyledir: Haşim Nezihi Okay'ın 1953 baskılı kitabında 277; Hasan Ali Kasır'ın kitabında 306; Hasan Avni Yüksel'in yüksek lisans tezinde 659 ve Betül Aydoğdu'nun doktora tezinde ise Seyrânî'ye ait 822 mamzume yer almaktadır. Ayrıca 1955 yılında neşrettiği makalede Nihâd Çetin, bulduğu bir cönkte Seyrânî'ye ait yeni bir kısım manzume tespit etmiştir (Çetin, 1955).

Osmanlı Devleti'nin XIX. yüzyıldaki çalkantılı atmosferinde yaşayan Seyrânî, etrafında olup bitene bigâne kalmamış, çâresizliğini, öfkesini bazen de umut ve inancını yalın bir dille ifade etmiştir. Ondan bahseden kaynaklar, XIX. yüzyıl saz şâirleri arasında Seyrânî'nin orijinal cephesine işaret ederler. Seyrânî'nin şairliğinin Hak vergisi olduğunu belirten Ahmed Hazım, onun diğer saz şairleri karşısındaki üstünlüğü ve gücünü şöyle ifade eder: *Birçok şairle tokuşmuş, anları mat etmiş, sazlarını toplıyarak etek öpdürmüş, söz erlerini halkın tabirince debizitmiştir [mağlûb etmiştir]. Şiirlerinden bir kaç parça ezberlememiş bir âdeme tesadüf edilemez. Pek yaman ve iğneli hecivleri vardır.”* (Ahmed Hazım, 1340: 8). Ayrıca şâirin halk katındaki itibarına da dikkat çekerler. Nitekim Ahmed Hazım, Seyrânî'de bir nev'i Hâmid tesiri bulur:

Anadoluca yüksek bir şahsiyyet-i şiiriyyesi vardır. Avâm tabakası üzerinde Şâir-i Âzam bir “Hâmid” nüfûzu taşır. Şiirlerinden birkaç parça ezberlememiş bir adama tesâdüf edilemez. Şiirleri halkın tahassüsleri üzerinde ılık ve samimi tesirler bırakır. Yoksulluğun ızdırabıyla kıvranan yüreklerde bir teselli ninnisi uyandırır. Yüreklerinde hicran yaraları kanayan aşkzedelerin ezik ruhlarında gizli bir figân tevliid eder (Ahmed Hazım, 1340: 7).

Ahmed Hamdi Tanpınar ise, “*Bektaşî ananesinden yetişen, aruz şiirinin tekniğini az çok tanıyan dindar ve cezbeli Seyrânî’nin şiirlerinde zaman zaman Ziya Paşa’nın makalelerini andıran bir realite görüşü ve siyasi hiciv vardır.*” kanaatini taşımaktadır. Bununla beraber müellif her iki şair arasındaki farkı ise şöyle ifade eder: “*Ziya Paşa’nın mukabil teklifi “hürriyet” kelimesi etrafında toplanır, eski Müslüman idealine sıkı sıkıya bağlı olan Seyrânî ise daha ziyade “adâlet” mefhumunun etrafındadır, daha doğrusu onun yokluğuna isyan eder, âşikâr şekilde eskinin arkasından ağlar.*” (Tanpınar, 1976: 107)

Ahmed Hazım ve Ahmet Hamdi Tanpınar, Seyrânî’nin özellikle hiciv vadisindeki gücüne işâret ederler. Şârinin, sokak başı meclislerinden Anadolu’nun en yüksek mahfilleri üzerinde bile şiirlerinin hâkimiyetinin sezildiğini ifade eden Ahmed Hazım, “*Dar bakışlı cahilleri hakikatin geniş ve nurlu sahasına sokmak için oturaklı destanlarının ahenkli darbeleriyle kamçılar. Bir dindârın nazarında lutf-i İlâhîye ile dolu nihâyetsiz bir ufuk açar pek yaman içneli hicivleri vardır. Hicvettiği şahsın yüreğinde yaralar açar.*” demektedir (Ahmed Hazım, 1340: 8). Seyrânî, “*Bazan bu hiciv daha ileriye gider, bizzat padişahı hedef alır: Eski sarayları beğenmez oldu!*” (Tanpınar, 1976: 105). Ahmed Hamdi Tanpınar, Seyrânî’nin hiciv sahasındaki kabiliyeti ve gözü pekliğiyle bir nev’i Sultan Abdülmecid devrinin tarih kroniğini yaptığını da söyler:

*Âlemde bir devir dönüyor amma
Devr-i İngiliz mi, Frenk mi bilmem
Halli âsan değil, müşkil muamma
Zulm-i zâlim göge direk mi bilmem*

.....

*Eyvah fukaranın beli büküldü
Meded, ticaretin gücüne kaldık
Mahkeme meclisi icad olduğu
Çeşme-i rüşvetin akmaklığından
Kaza belâ ile âlem dolduğu
Kazların kadiya uçmaklığından*

kıt'a ve beyitleriyle başlayan koşmalar bize "Takvim-i Vekayi"nin öbür yüzünü, Kuleli Vak'ası cinsinden aksülâmeleri hazırlayan bir ruh hâlinin en sıhhatli vesikalarını verirler. Bazan bu hicivler yukarıya birinci kıt'asını aldığımız koşmayı bitiren:

*Selefin rüşvetle hüccet yazması
Halefın anlayıp bozması
Yıkılan binanın birden tozması
Asıl sermayenin topraklığından*

kıt'asında olduğu gibi hakiki bir polemiğe varırız." (Tanpınar, 1976: 105).

Seyrânî'nin şiirlerinin orijinal karakterini temin eden unsurlardan biri de dil tasarrufudur. "San'atkârların, mevzu ve ifâde serbestisini, biraz da, kendi kudretlerini sezmiş olmaktan gelen rahatlık ve kolaylıktan alsalar gerektir. Kudretsiz şâir çekingendir; seleflerinin çizdiği sınır içinde dönüp dolaşmakta husûsî bir itinâ gösterir. Ama kudretine inanan şâir için iş böyle değildir." diyen Nihâd Çetin, Seyrânî'nin dil ve ifade rahatlığını şu cümlelerle ifâde eder:

Nitekim Seyrânî bunun güzel bir örneğini verir. Şiirlerinde sâdece muhitinden motifler almaz, dil husûsunda da geniş ölçüde istifâde eder. Etrafının kelimelerini çekinmeden kullanır. Bunda, görgüsüzlük ve bilgisizlikten gelen bir garâbet değil aksine, "ham"ı "işlenmiş" yapabilen bir san'at kudreti sezilir. (Çetin, 1955: 99).

Çünkü,

"Onun asıl kudreti, âşık tarzının yorulmuş olan dilini günlük işlere dönmek suretiyle hiç beklenmedik şekilde tazelemiş olmasındadır. (....) Dil itibariyle ondokuzuncu asırda halk şiirinin en dikkate değer tecrübesi onundur. Seyrânî'de bazı dil ve ifade yenilikleri de vardır. "Bana" redifli koşmasından aldığımız şu mısralarda başa gelen sıfatlarda olduğu gibi:

*Sahte bir cilveyle gülme yüzüme
Derin aşkla gönlün yâr değil bana!”*

(Tanpınar, 1976: 107 - 108).

Teşbih ve temsile çok meraklı olan Seyrânî’nin bu merakı onu bazen zoraki söyleyişlere sürükler. Meselâ “*Fırat bana acımadı*” demek için şu beyti söyler:

*Fırat ırmağından bir damla, eyvah,
Merhamet tesbihin delip takmadı* (Çetin, 1955: 99)

Fuad Köprülü, Müftizâde Ahmed Hazım’ın eseriyle ilgili olarak yaptığı değerlendirmede, Seyrânî’nin sanatı hakkında, “*Aruzla yazdığı kusurlu ve zayıf parçalar ne kadar ehemmiyetsizse Millî vezin ile yazdığı parçalar da o kadar kuvvetli olan bu şâir, son asır Anadolu saz şâirleri arasında cidden mümtaz bir şahsiyete maliktir.*” (Köprülü, 1928: 546)

Betül Aydoğdu’nun da ifade ettiği gibi, Seyrânî’nin hece vezniyle yazdığı manzumelerin bazı mısralarında ölçünün bozuk olduğu görülmektedir. Bunun en önemli sebeplerinden biri Seyrânî’nin şiirlerini sözlü ortamda söylemiş olmasıdır. Bunun başka bir sebebi ise, “*Şiiri dinleyen kişi eksik veya yanlış anlamasından kaynaklanan hatayı aktarırken de devam ettirmiş olabilir. Ayrıca sözlü aktarımlarda unutmanın payını da göz önünde bulundurmak gereklidir. Burada cönkten cöng e aktarılırken veya cöng e yazılırken de hatalı kaydetmelerin olabileceği de kabul edilmelidir* (Aydoğdu, 2011:183).

Câhid Öztelli, Seyrânî’de, pek az olmakla beraber *Fuzûlî, Karacaoğlan, Âşık Ömer, Cevherî, Zilelî Tâlibî’nin* ve bâzı Bektâşî şâirlerinin te’sirlerinin bulunduğunu bildirdikten sonra, onun te’sirinde kalan şâirler olarak da, *Emrâh, Derdli, Kütahyalı Arifî, Tokadlı Nûrî, Konyalı Şem’î, Bolulu Revânî, Yozgadlı Hüznî Baba* ve nihayet nefesleriyle *Rızâ Tevfîk*’i tesbit ettiğini zikrediyor. (Çetin, 1955: 99) Nihâd Çetin, bunun yanı sıra Seyrânî üzerinde Yunus Emre’nin tesiri olduğunu da ilâve ediyor.

2.4. Seyrânî'nin Şiirlerinde İşlenen Temalar

Seyrânî taşlama şairi olarak tanınır. Taşlamaları ferdi olmaktan çok sosyal niteliklidir. Şahıslara yönelik taşlamalarında bile dikkat edildiğinde şahıstan hareketle sosyal bir olayın ele alındığı görülür. Konularını, günlük olaylar gündelik değişimler ve gelişmeler, bunların karşısında kapıldığı duygu düşünce ve izlenimlerinden seçmiştir. Konuları kendi hayatı, gözlemleri ve tahlillerinden seçmiştir. Şiirlerinde; eleştiren, hoşnut olmadıklarını hemen dile getiren, cesur ve açık sözlü bir şair özelliği gösterir.

Seyrânî şiirlerinde daha çok yaşadığı ortamı anlatmış ve bu ortamda olan olumsuzlukları anlatırken genellikle Allah'a yönelmeyi ve şikâyetini Allah'a anlatmayı seçmiştir. Bu şikâyetleri anlatırken Allah'ın birçok sıfatını (Settar, Kayyum, Kadir, Sübhan...) kullanmış ve gerek kafiye ve redifi bununla sağlamaya çalışmış gerekse konuya uygun olan Allah'ın sıfatını kullanmıştır.

Şiirlerinde peygamberlerin yaşadığı olaylara atıfta bulunmuş ve kendi yaşadığı olayların, kendisi üzerindeki etkisini anlatırken, peygamberlerin duygularına kendi duygularını benzetmiştir. Öyleki kendi özlemini Yakup Peygamber'in, Yusuf'a olan özleminden fazla bulmuştur.

Seyrânî şiirlerinde Leyla ve Mecnun, Ferhat ile Şirin, Yusuf ile Züleyha kıssalarına yer vermiş ve gerek Mecnun'un gerek Ferhat'ın sevdikleri için gösterdiği sabırdan ve çalışkanlıktan bahsetmiştir ama kendisinin gösterdiği çalışkanlık ve sabır daha çok Allah içindir. Mecnun ve Ferhat'ın gösterdiği çalışkanlık ve sabırla beşeri aşktan vazgeçip ilahî aşkı buldukları ve ilahî aşkı bulduktan sonra Leyla'yı ve Şirin'i istemediklerini söylerken, kendisinin ilahî aşkı hala bulamadığını ve bunun için çalışıp sabrettiğini dile getirmiştir. Bunu "Seyrânî'yim henüz aşkım dolmadı" mısrasından da anlayabiliriz.

Seyrânî şiirlerinde zamanın çok çabuk geçtiğini ve bu çabuk geçen ömürde insanın Allah için çalışması gerektiğini sık sık yineler. Ömrümüzün sonunun ölüm olduğu ve ne yaparsak yapalım bunu değiştiremeyeceğimizi söylüyor:

Seyrânî bir katre deryadan kanar
Katre uça uça deryaya konar
Kandili ömrümün içinde yanar
Ftil bitti söndü ömrüm چراğı

Tarih bilinci taşıyan Seyrânî şiirlerinde birçok peygamberin (İbrahim, Musa, Ali, İsa, Eyyup, Süleyman, Âdem, Yusuf, İlyas, Davut...), âlimlerin (Bektaşî, Mansur, Ahmed-i Muhtar, Şems-i Tebriz, Haydar...), devlet yöneticilerinin (Şeddad, Hz. Muaviye, Yezid, Şah-ı Merdan, Cemşid, Abdülmecid) kötü insanların (İbn-i Mülcem) adını anıp onların başından geçenlere atıfta bulunmuştur. Seyrânî Çin Seddi, Tuna Nehri, Tunus, Trablus, Fas ve daha birçok yerin isimlerini de şiirlerinde anarak tarihte yaşanan olaylardan ders çıkarmıştır.



ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

III. SEYRÂNÎ'NİN ŞİİRLERİNİN EĞİTİM DEĞERLERİ VE TEMALARINA GÖRE İNCELENMESİ VE BU ŞİİRLERİN ORTAOKUL TÜRKÇE DERS KİTAPLARINA ALINANİLİRLİĞİ BAKIMINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

3.1. Değerler Eğitimi ve Özellikleri

Değer sözünün, günlük dilden başlayarak felsefe, pedagoji, sosyoloji ve teoloji gibi farklı ilmî disiplinlerde yer alan bir kavram olduğunu ifade eden Ayaz (2015: 31), bu kavramın Türkçenin muteber Sözlük/kamuslarında şu şekilde yer aldığını belirtir: “Bir şeyin değdiği karşılık, kıymet; bir şeyin veya kimsenin taşıdığı yüksek ve faydalı vasıflar” (Türkçe Sözlük, 1959: 198). “Kıymet (değer): Bedel, baha, tutar; şeref, onur, itibar” (Devellioğlu, 1970: 620).

Değerler; genelde inanılan, arzu edilen ve davranışlar için bir ölçek olarak kullanılan olgulardır. İlk defa Znaniecki tarafından sosyal bilimlere kazandırılan değer kavramı, Latince ‘kıymetli olmak’ veya ‘güçlü olmak’ anlamlarına gelen ‘valere’ kökünden türetilmiştir.” (Bilgin, 1995: 83).

Toplumsal olgulara yöneltilen kıymet ölçüsü olan değer, insanlar arasında üstünlük anlamında da kullanılarak önem kazanmıştır. Sosyal bir anlama sahip olduğu kadar bireysel anlamları da olan değer, kişinin kendisini toplum içerisinde bazı konumlara ve statülere koyması açısından da büyük önem arz etmektedir. “Bireyin kendisini, toplumun ise bireyi, kontrol etmesini sağlayan unsurların başında değerler gelmektedir. Sahip olunan değerler kişinin toplum içerisindeki statüsünün belirlenmesinde etkili olmaktadır. Bu değerler sayesinde birey, diğer insanlar ile etkili iletişime geçebilir ve sosyal konumunun belirlenmesi için uygun bir altyapı oluşturabilir.” (Yazıcı, 2006: 499). Değerler bütün kültürel unsurlara ve toplumsal yaşam biçimlerine anlam veren, belli bir bakış açısı sağlayan ifadeler bütünüdür. “Değer, belirli bir durumu bir diğerine tercih etme eğilimi olarak tanımlanmaktadır. Değerler, davranışlara kaynaklık eden ve onları yargılamaya yarayan anlayışlardır.” (Erdem, 2003: 56)

Değerler durağan, mutlak ya da değişmez değildir. Gelişen hayat düzenine uyum sağlayarak birçok yönden değişikliğe, yozlaşmaya ya da gelişmeye uğrayacaktır. Bununla beraber değerler, toplumun fikir ve düşünce yargılarına göre değişime uğramalıdır. Toplumun siyasi, ekonomik, kültürel ve dinî ihtiyaçları yüklendiği değerlerin temelini içinde bulunduğu gruptan almaktadır. Tabii olarak, bunlardan bağımsız olarak düşünülemeyecek olan değerler de kaynağını aynı noktadan almalıdır. Aksi takdirde yenilenen değerler geçersiz ve işlemez olur. Örneğin, Türk toplumunun geleneğinde var olan masal, hikâye, efsane, destan gibi öğelerle yetişen bir birey, okul çağına geldiği zaman aynı hassasiyetle birtakım değerleri öğrenir. Yazılı ve sözlü anlatımımızın temelini oluşturan unsurları tanıyan, bunların kendi değeri olarak benimseyen bir kişi, yeni değerler oluşturma konusunda katkı sağlar.

Masallar, destanlar, ninniler, mâniler, halk hikâyeleri, çocuk oyunları gibi yazılı ve sözlü edebî türler bireyin dolayısıyla da içinde yaşadığı toplumun değer yargılarını etkilemektedir.

Yüzyıllarca aynı birikimle yetişen bir toplumun kendine yiğitlik, civanmertlik, din sevgisi, hakkı koruma gibi değerler oluşturup bir sonraki nesillere miras bırakması bunun en bariz örneklerindendir.

Toplumsal iletişimin ve yaşantının önemli bir ögesi olan etkileşim, içerisinde yer aldığı sosyal mekanizmayı doğrudan etkilemektedir. Etkileşimin kuvvetli olduğu yerlerde değerler kendisini önemli bir kavram olarak gösterir. “Değerler, birbirini etkileyen aynı zamanda da birbirinden etkilenen özelliğe sahiptir. Sevgi, saygı, hoşgörü, yardımseverlik gibi değerleri birbirinden ayrı düşünmek doğru değildir.” (Şen, 2007: 8) Bu değerler arasında karşılıklı bir ilişki vardır. İnsan hayatının değişmesi sonucu kaçınılmaz olarak ortaya çıkan yeni toplumsal düzenlemeler yeni değerler oluşturur ve bu değerler birbiriyle ilişkilidir

Değerlerin daha iyi anlaşılabilmesi için özelliklerin bilinmesi gerekmektedir.

Millî Eğitim Bakanlığı, İlköğretim Türkçe dersi (6, 7, 8. sınıflar) öğretim programı’nda, değerlerin özellikleri şu şekilde sıralanmıştır:

1. Değerler toplum ya da bireyler tarafından benimsenen birleştirici olgulardır.
2. Toplumun sosyal ihtiyaçlarını karşıladığına ve bireylerin iyiliği için olduğuna inanılan ölçütlerdir.
3. Sadece bilinç değil duygu ve heyecanları da ilgilendiren yargılardır.

4. Değerler bireyin bilincinde yer alan ve davranışı yönlendiren güdülerdir.
5. Değerlerin normlardan farkı normlardan daha genel ve soyut bir nitelik taşımasıdır. Değerler normları da içerir (MEB, 2006).

Değerler öznelir. Yaşantıya geçirildiklerinde duygularla iç içe geçerler. Değerler, mutlak kabul gören ve değişmesi mümkün olmayan ögeler değildir. Sosyal kabul gördükleri takdirde, toplumun istek, ilgi ve ihtiyaçlarına göre değişiklik gösterebilirler. Bazı değerler toplumsal olarak pekiştirilirse bu değerın kullanılma ve kabul görme olasılığı sıklaşır. Aksi takdirde, bu değer yerini bir başka ihtiyacın sonucunda ortaya çıkan değere bırakır.

3.2. Türkçe Eğitimi ile Değerler Eğitimi İlişkisi

Eğitimin temel noktalarından olan iletişim ve aktarım, değerlerin iletilmesi amacıyla kullanıldığı zaman farklı bir boyut kazanır. Bu boyut, eğitim çevrelerince değerlerin aktarılması anlamında gelen değerler eğitimi ifadesiyle adlandırılmaktadır. “Değerler eğitimi, değerler ve/veya değerleri geliştirme veya gerçekleştirme süreci konusunda öğretim için açık bir girişimdir.” (İşcan, 2007: 30) Değerler eğitimi kavramı daha çok karakter ve evrensel erdemleri kazandırmayı vurgulamaktadır.

İnsanlar arasındaki uyumun eseri olan ve nesiller arası iletişim anlamına gelen değerler eğitimi, millî ya da evrensel değerleri öğrenim çağındaki bireylerden başlayarak toplumun her kesimindeki fertlere kazandırma amacı gütmektedir.

Eğitimin hedeflerinden biri de toplumsal değer yargılarını sonraki kuşaklara aktarmaktır. Buna rağmen, değerler eğitimi günümüze kadar hem genel eğitim içinde hem de Türkçe dersi eğitimi içinde gereken yeri ve önemi alamamıştır. Toplumsal değer yargıları bireylere aktarılırken, insanların yetişmiş olduğu çevreyi ve aileleri de dikkate alınmalıdır. Çünkü aile ortamında konuşulan dil, değerler eğitiminin de verilme şeklini belirlemektedir.

Okullar, ailede kazanılan ve aile bireylerine aktarılan değerlerin pekiştirileceği ortamlardır. Aileden gelen değerler okulda pekiştirildikten sonra toplumun kabul ettiği değerlere dönüşür. Toplumsal değerlerin kazandırılması amacı; Türk Millî Eğitim Temel Kanunu ve Türkçe ders programlarının amaçları incelendiğinde de görülmektedir.

Türkçe Eğitim Ders Programı'nda eğitim ve değerler bağlamında kullanılmış olan bir ifadeye göre dil, insanlar arasında iletişimi sağlayan ve bütün öğrenme faaliyetlerinde anahtar rol oynayan tabii bir araçtır. Programda dil ve eğitimin çeşitli ilişkileri üzerinde durulmaktadır.

Dil kazanımı belli bir zaman içinde gelişir. Bu süreç içerisinde kullanılan uygun yöntem ve tekniklerle birey öğrendiklerini bir bütün haline getirir. Bütünlük içerisinde dil gelişimini tamamlarken bir yandan da toplumda bulunan değerleri kazanır ve sosyal hayatında bu değerlere yer verir.

Değer bir insanın, grubun ya da toplumun hayata bakış açıları ve yorumlayış şekillerine karşılık gelir. Bu bağlamda değerlerin kaynağını sosyal yaşamdan aldığını varsayarsak, düzenleyici ve şekillendirici görevi bulunduğu için dil ve eğitim bağı zorunlu olarak oluşur. Dil, kültür ve eğitim bağı kuvvetlendirecek en önemli unsur da ana dil olduğu için, toplum yaşayışında yer alan değerlerin ana dil yoluyla aktarılması çok önemlidir. Ülkemizde de ana dil olan Türkçenin eğitimi kapsamı içinde yer alan değerler; dinleme, okuma, yazma, konuşma etkinlikleriyle öğrencilere ve dolayısıyla toplum yaşayışına aktarılır. 2005 yılında uygulamaya konulan Türkçe Ders Programı'nda Türkçe dersi dört temel beceri üzerine kurgulanmıştır. Bunlar konuşma, yazma, okuma ve dinlemedir. Dört temel alanın Türkçe eğitimine uygulanmasıyla edebî metinlerin, okuma parçalarının ve diğer dil etkinliklerinin çerçevesi bu yönde oluşturulmuştur. Bunların yanı sıra, Türk Millî Eğitimi Bakanlığı'nın temel amaçlarında açık ya da örtük olarak bahsedilen çeşitli değerler bu dört temel becerinin ve Türkçe dersi amaçlarının içerisinde aktarılmıştır. Örtük olarak sözü geçen değerler, sadece Sosyal Bilgiler Ders Programı'nda sistematik olarak yer almıştır. Bu değerler, Türkçe dersinde en yaygın olarak dinleme metinleri, okuma parçaları, konu sonu etkinlikleri, ders hazırlık etkinlikleri ya da tanınmış edebî eserler aracılığıyla aktarılmaya başlanmıştır. Nitekim Millî Eğitim Bakanlığı'nın derslere yardımcı olmak ve değerlerin eğitim hayatına aksettirilmesi amacıyla oluşturduğu yerli ve yabancı edebîyatlardan seçilmiş 100 Temel Eser uygulaması bu yönde yapılmış bir çalışmadır. 100 Temel Eser başlığı altında yapılan eğitim çalışmaları, Türkçe öğretiminde 2005 yılından itibaren sistematik olarak yer alan dört temel beceri yoluyla uygulanmaktadır.

3.3. Seyrânî'nin Şiirlerinin Değerlere Göre İncelenmesi

3.3.1. Adalet

Adalet kavramı, insan hayatında büyük öneme sahip ve olmadığı zaman eksikliğini hissettiği değerlerdendir. Doğruluk, dürüstlük, insanlar arasında eşitliği savunma ve hakkı gözetme gibi anlamlara gelen adalet, toplumsal düzenin korunması için zorunludur. Buna bağlı olarak adalet kavramının bireylerdeki yansıması olan adil olma, Türkçe Sözlük'te, "Adaletle iş gören, adaletten, doğruluktan ayrılmayan, hakkı yerine getiren, adaletli" (Türkçe Sözlük, 2005: 23.) şeklinde ifade edilmıştır. Adalet kavramı, Millî Eğitim Bakanlığı'nın "Demokrasi ve İnsan Hakları Eğitimi" isimli ders kitabında, "Hak ve hukuka uygunluk, hakkı gözetme, doğruluk" olarak karşılık bulur. Adil olma değeri Türkçe Öğretim Programı'nda okuma metinlerinde ve dinlenecek/izlenecek materyallerin içeriğinde bulunması gereken özellikler başlığı altında "Hak ve özgürlüklere sahip çıkılması ve bu erdemlere saygılı olarak yetişen bireylerin hedeflenmesi." şeklinde vurgulanmıştır.

Örtük olarak verilen demokratik eğitim değerlerinin pekiştirilmesi ve uygulanması için adil olma değeri önemli bir kavram olarak yer almaktadır. Adil olmak eğitim ortamında okuma ve dinleme eğitimi sırasında kullanılan materyallerden faydalanma açısından önemli bir yer tutmaktadır. Adil olma değeri, Türkçe Öğretim Programı'nda yer alan *Temalar* bölümü altında "Hak ve Özgürlükler" başlığıyla dolaylı olarak hakların korunması ve savunulması anlamında belirtilmiştir. Buradan yola çıkarak adalet kavramının gerek Türkçe ders programında gerekse disiplinler arası yaklaşıma dayanarak diğer dersler arasında büyük yer tuttuğunu söyleyebiliriz.

Rüşvet ile yazar hâkim hücceti
Hüccet ile alır kadı rüşveti
Halk bilmiyor dini şer-i sünneti
Bozuldu sikkenin tuncuna kaldık (s.131)

Seyrânî'nin koşmalarından anlıyoruz ki yaşadığı dönemde adalet işlerinde sıkıntı büyüktür ve insanların yönetimin adaletine güveni kalmamıştır. Hak aramak için gidilen “Mahkeme rüşvetçi fetva şüpheli/ Hakkı iptal eylemekten kadılar âr eylemez” haldedir. Hâlbuki İslam dininin temelinde adalet vardır ve İslam yönetiminin uygulandığı devlette adalet hiç şüphesiz sağlam olmalıdır.

Terkeyle Seyrânî sü-i emeli
Adalet değil mi dinin temeli
Dünyanın herkesin kendi ameli
İspat eder lazım değil tercüman (s.162)

Seyrânî de yaşamının her döneminde adaleti aramış ve sorgulamıştır. Bunu şiirlerine bakarak anlıyoruz:

Adalet istenmez zulüm olmasa
Çarık ayak sıkamaz güneş sıkmasa
Kestiğin sikkenin kalbi çıkmasa
Çalıp mihengine sınaman beni (s.120)

Seyrânî, yaşamında İlahi adaletle güvenir. Toplumda gördüğü aksaklıkları ve adaletsizlikleri şiirlerine ustaca yansıtırken, tüm adaletsizlikleri gören Allah'ın varlığına dikkat çeker. Bazı adaletsizlikler gizli yapıp saklanmaya çalışılsa da bunların ortaya çıkacak bir zamanın olduğunu ve mizan terazisinde hepsinin görüleceğini söyler.

Aşkın çıkırığın eğerse iği
Seyrânî ateşsiz pişirir çiği
Okkanın dirhemini artık eksiği
Belli olur mizan irfân içinde (s.88)

Yönetici konumunda bulunan fertlerde adalet duygusunun bulunmasının zorunluluğunu belirten Seyrânî, adil olmayan bir yöneticinin yönetimi altındakilere zulüm yaptığını söylemektedir. Toplumda zulüm olmasa adaletin çokta sorgulanmayacağını; ancak toplumda o kadar çok adaletsizlik var ki çalışma karşılığı verilen sikkenin dahi değeri düşük çıkmakta bu da insanların adaleti sorgulamasına

neden olmaktadır. Yönetimin, topluma yaptığı zulmün insanların canını sıktığını ve buna artık boyun eğemediklerini, ellerinden bir şey gelmese bile ilahî adalete güvendiklerini söylüyor:

Varsa söyle zulmün boyun bükmezin
Bul ehl-i irfânın çile çekmezin
Adalet küpünün döküp pekmezi
Bu zulüm sirkesi küpünü sıktı (s.108)

Seyrânî yaşadığı dönemde yöneticilerde gördüğü aksaklığı “Rüşvet ile yazar hâkim hücceti” diyerek çok net şekilde dile getirmiştir. Hâkimin verdiği kararların bile rüşvetle verildiği toplumda bu da yetmezmiş gibi rüşvetin bile torpille verildiğini dile getiren Seyrânî, buna rağmen insanların bunu çokta sorgulamadığını; çünkü şer-i sünneti bilmediklerini dile getiriyor. Zalimlerin kendilerine uygun ortam bulduğunda ve mazlum olan halkın zor durumda kaldığından yakınan şair, Allah’a bu durumun adil olmadığını şöyle bildirmektedir:

Âşık Seyrânî’yim kendi halimde
Her cürmün hesabı inceden ince
Divan-ı mahşerde kudreti yüce
Gelsin mizana der harim olanlar (s.179)

Seyrânî, toplumdaki yerini kendi hâlinde biri olarak görür. Kendi hâlinde olduğunu söyleyen Seyrânî, etrafında olan olayları, tüm ayrıntılarıyla gözlemler ancak kendisini de gözlemlemekten geri durmaz. Kendisini gözlemlediğinde tüm hatalarını ve suçlarını inceden incede değerlendirdiğini çünkü Divan-ı mahşerde yani ahiret gününde ilahî adaletin tecelli edeceğine inanır. Mizan terazisinde, yapılan tüm kötülüklerin, adaletsizliklerin ortaya çıkacağını şiirlerinde birçok kez yineler. Yani Seyrânî, yaşadığı dönemde toplumdaki adalete hiç güvenmediğini, zulmün giderek artıp onu rahatsız ettiğini anlarız. Seyrânî’nin şiirlerinde şunu da çok net anlıyoruz ki, Seyrânî ilahî adaleti hiçbir şekilde sorgulamamış ve ilahî adalete hep güvenmiştir.

Adaletli olma erdemi Seyrânî’nin en çok üzerinde durduğu kavramlardan biri olarak göze çarpmaktadır. Şiirlerinde doğrudan ya da dolaylı olarak pek çok farklı

şekilde karşılaşılan bu kavram, Türkçe eğitimi ve sosyal hayat açısından büyük önem arz etmektedir. Duyarlılık, sorumluluk, dürüstlük gibi birçok değerle bağlantılı olan adil olma değeri, öğrencide sorumluluk ve adalet duygusunu uyandırmaktadır.

3.3.2. Sabretmek

Sabır, acı yoksulluk, haksızlık vb. üzücü durumlar karşısında ses çıkarmadan onların geçmesini bekleme erdemi, dayanç (Türkçe Sözlük s.1671) olarak tanımlanır. Ya da sabır, sıkıntı karşısında elinden geleni yapıp, üzülmeyen hayırlı bir sonuç beklemektir. Aşağıda Seyrânî'nin sabırla ilgili dörtlükleri yer almaktadır:

“Aheng-i aşkımdır inleyen defte
Boğulur kalb-i yare geçince
Her katre bir inci olur sedefte
Zehir olur tab-ı mara geçince

Artırır kadrini verd-i aşkımın
Feryad-ı bülbüldür vird-i aşkımın
Neylesin Lokman'ı derd-i aşkımın
Destine kudretten çare geçince

Seyrânî'de aşk ilahî aşktır. Bu ilahî aşka ulaşmak için beşeri aşkı basamak olarak görmüş ve buna Leyla Mecnun örneğini vermiştir. Nasıl ki Mecnun zamanla Leyla'ya olan sevgisinden vazgeçip Allah sevgisini içinde hissetmiştir. Seyrânî de içinde olan sevgiyi ilahî aşka dönüştürmek için uğraşmıştır ve bu yolda sabır göstermiştir.

Sağlıktır her işin başı
Sabırdır ekmeği aş
Aferin ey çeşmim yaşı
Yar yoluna akışın var (s.188)

İlahi aşka yolculukta ilk şart sabırdır. Her şeyin Allah'tan geldiğini bilip, isyan etmeden sabretmek gerekir. Seyrânî'nin yaşadığı dönemi düşünürsek yönetimde adaletsizlik, insanlarda vefasızlık ve ekonomik yönden birçok sıkıntı görülür:

Müdahil olmasa âlemde âlim
Ne haddi zulm etmek mazluma zalim
Zalimler zulmünden sabre mecâlim
Kalmadı Yarabbi bende el- emân (s.162)

diyen Seyrânî sabretmek için gücünün kalmadığını söylemiş ve bunun için yalnız Allah'tan yardım istemiştir.

Seyrânî, sabırla Allah'ın sevgisine ulaşacağına ve sabredenlere Allah'ın yardım edeceğine inanır. “Çıkarır bir selamete/ Hakk'ın kulu isem ben de” mısraları Seyrânî'nin sabrettiğinde Allah'ın ona yardım edeceği inancına örnek gösterilebilir. Seyrânî'de sabrın yanında Allah'ın yazdığı kadere inanişta söz konusudur. Kader, Allah'ın insanoğlunun başına gelecekleri önceden tayin etmesidir. Bunu bilen Seyrânî başına gelen adaletsizlikler, zalimlikler ve zulümler için sabır gösterir:

Seyrânî ne gam yiyelim
Kader böyle ne diyelim
Şükrün libasını giyeyim
Tac u hırka şal yerine (s.94)

Kişi uğrar melâmete
Güvenilmez kad kamete
Çıkarır bir selamete
Hakk'ın kulu isem ben de (s.86)

Nazar eyle otlu sulu koyağa
Çiçekler boyanmış elvan bayağa
Tevekkel ol baykuş gibi ayağa
Gelir kısmet olan pay gide dide (s.85)

Her şeyin Allah'tan geldiğine inanan Seyrânî sabrettiği gibi içinde bulunduğu duruma, varlığa ve yokluğa da şükretmiştir. “Aşık sazını alınca/ Hak nişanın aklamalı/ Elde varı azalınca/ Dilde şükrü çoklamalı” diyen Seyrânî sabır ve şükür ile Allah'ın tüm kullarına yardım edeceğini, hiçbir derdi dermansız, hiçbir sorunu çözümsüz yaratmadığını söyler.

Aşıkın kalbinde görüp yarayı
Beytullah yas tutmuş giymiş karayı
Derde Hak'tan isteyelim çareyi
Dert olmaz elbette çaresiz gönül (s.138)

Seyrânî'ye göre sabırla her şey yoluna girer, büyür, gelişir. Allah sabredenin yanındadır ve sabredenler sonunda mutluluğa erişeceklerdir.

Zannetme Seyrânî yıldız ay olur
Doğru oku atan eğri yay olur
Katreler karışır ırmak çay olur
Bulur deryasını çay gide gide “(s.85-86)

Seyrânî seyrederek sağ ve solların
Bab-ı vuslat için bekler yolların
Yeter ağlattığın güldür kulların
Gani duaların müstecab eyle (s.89)

3.3.3. Kötü Alışkanlık

İçinde Allah inancı taşıyan Seyrânî'ye göre en kötü alışkanlık harama el sürmek, harama dokunmak ve haram yemektir. Birçok şiirinde haramın her kötülüğün başı olduğunu ve harama yaklaşanların ne bu dünyada ne de ahirette rahat yüzü görmeyecekleri, yaşamlarından bir şey anlamayacağını söyler:

“Âşıkın olmaz mı çile çekmezi
Çilenin olmaz mı boyun bükmezi
Helâl süde katan haram pekmezi
Seçmek murad etse seçer mi bilmem

Bülbüle gül yarar deveye diken
Çiledir âşıkın boynunu büken
Tarlasına haram tohumu eken
Helâl mahsulünü biçer mi bilmem” (s.140)

Varısa sende ki zerrecik iman
Dünya tamahına söyleme yalan
Harama el sürme yıkılır binan
Feylinden çekecek zâlim olanlar (s.179)

Haram konusunda düşüncesini derinleştiren Seyrânî aslında seçme hakkı verilirse kimse harama kolay kolay yaklaşmaz düşüncesindedir. “Helâl süde katan haram pekmezi/ Seçmek murad etse seçer mi bilmem” mısralarından da anlıyoruz bunu. Haramı seçen kişilerinde helâle ulaşmasının güçlüğüne “Tarlasına haram tohumu eken/ Helâl mahsulünü biçer mi bilmem” şeklinde ifade etmiştir.

Şairin yaşadığı dönem ve çevre göz önüne alındığında adaletsizlik, zulüm görülür. Bunlar kötü alışkanlıklardır; ancak Seyrânî’nin şiirlerinde sıkça karşımıza çıkan ve şairin sürekli eleştirdiği bir diğer kötü alışkanlık içkidir. İnsanlar içki içerek yaşadığı sorunlardan bir süre uzaklaşmak, bu sorunlardan kurtulmak ister. Ancak Seyrânî bunun yanlış olduğunun bilincindedir. Seyrânî insanların içki içerek yaşadığı sorunlardan kurtulmak yerine, sorunların giderek artacağını ve bunun sonunda pişmanlığın tadacağını söyler. Seyrânî’nin içkiyi eleştirmesinde bir diğer etken İslam dininde yasaklanmış olmasıdır. “Cennet görmez meyhaneye varanlar”, “Kitaplarda yazar katrası haram”, “İslama yakışmaz şarap hem rakı”, “İçkiden zinadan cahile nevbet”, “Meyhaneye gider camiye gitmez” mısralarıyla tekrar tekrar içkinin İslam dininde yeri olmadığını belirtmiştir. Bunu aşağıdaki şiirine bakarak da görebiliriz:

“Bir cevap var zebanında yârenler
Söyliem suhanı gûş edenlere
Cennet görmez meyhâneye varanlar
İçüp kendüni serhûş edenlere

Zevk u safa etmek bununla meram
Gazap eder yarın ol Kân-ı Kerem
Kitaplarda yazar katresı haram
Azap ikâb vâfir nûş edenlere

Seyrânî nush etti dinlersen hakkı
Bir gün avlar seni feleğin fakı
İslam’a yakışmaz şarap hem rakı
İstiğfar bununla hûş edenlere” (s.96-97)

Seyrânî’ye göre kırıcı söz söylemek, insanın ayıbını yüzüne vurmak, dedikodu yapmakta kötü alışkanlıktır. İslam dininde de sözlerin dikkatli söylemesi, dedikodu yapılmaması esastır. Yani şair burada da İslam inancını esas almıştır.

Mü’min odur eğer iman olursa
Gönül gözden düşer yaşı kurursa
Kim kimin ayıbın yüze vurursa
Fitne okun atar keman andadır (s.196)

Çokları gıybetim eder söyleşir
Kendi derdi varken eli söyleşir
Sanmayın ki dünya bir gün döleşir
Şeytan bu nefisi marşa çıkarır (s.199)

İnsanların birbirlerine iyi davranması gerektiğini, herkesin ayıbının olduğunu ancak bunu kırıcı şekilde ifade etmenin yanlış olduğunu söyler. “ Kim kimin ayıbın yüze vurursa/ Fitne okun atar keman andadır”, “Çokları gıybetim eder söyleşir/ Kendi

derdi varken ele söyleşir” diyen şair gıybet ve kırıcı söz söyleme alışkanlığının ne kadar kötü olduğunu ifade etmiştir:

Zâlimin zulmünden yıkıldı cihan
Hak Habibi Mustafa’ya de gelsin
Dört taraf tam oldu adüvv ü düşman
Şah Ali-yül Murtaza’ya de gelsin (s.170)

Niçin garip oldu hükm-i şeriat
Kadı’nın müftünün yediği rüşvet
İçkiden zinadan cahile nevbet
Vermiyor hâfız-ı Kur’an olanlar (s.180)

Şairin yaşadığı dönemde görülen adaletsizlik ve zulmünde artık alışkanlık olduğunu devleti yönetenlerin, adalet aranan mahkemelerin, güvenilen kadıların rüşvet almayı alışkanlık haline getirdiğini, bunun karşılığını ahrette göreceklerini söyleyerek Allah’a olan güvenini göstermiştir.

Mahkeme meclisi icat olduğu
Çeşme-i rüşvetin akmaklığından
Kaza belâ ile âlem dolduğu
Kazların kadıya uçmaklığından (s.160)

“Hiç kimse kimsenin gayretin gütmez
Anınçün hak sözün tutup işitmez
Mayhâneye gider camiye gitmez
Kadısı müftüsü şeytan olanlar

Dinleyene sivrisinek saz olur
Anlayana davul zurna az olur
Sûreta insanlar hilebaz olur
Böyledir mânâsı hayvan olanlar

Herkes belâsını azdı da buldu
İnsanda evvelki sadakat n'oldu
Eski sarayları beğenmez oldu
Yere sığmaz oldu sultan olanlar” (s.182)

3.3.4.Ahlak

Ahlak “Bir toplum içinde kişilerin uymak zorunda oldukları davranış biçimleri ve kuralları, iyi nitelikler, güzel huylar” (Türkçe Sözlük, s.43) olarak tanımlanır. Ahlak, kişide bulunması gereken güzel huylardır. Merhametli olmak, adalet sahibi olmak, sabırlı olmak kabul görülen ahlaklardan bazılarıdır. Ancak toplumlarda ahlak özellikler dini kurallarda karıştırılmaktadır. Oysaki her toplumun din algısıyla ahlak algısı birbirinden farklıdır.

Seyrânî'nin ahlak anlayışıyla ilgili dörtlüklerinden bazıları aşağıda verilmiştir.

Kalbini geniş tut sıkma Seyrânî
Razı-yi Bâri'den çıkma Seyrânî
Gönül Beytullah'tır yıkma Seyrânî
Elinden gelirse imâret eyle (s.90)

Mürtekib adamdan ülfeti soğut
Mağrurluk lafzasın Seyrânî unut
Çirkini güzeli indinde bir tut
Olura olmaza dil dillenmesin (s.169)

Bir kötünün eli erse varlığa
Derler ana aman beni yarlığa
Bir iyinin eli düşse darlığa
Veliyullah olsa gidi söylenir (s.207)

Âdem tabîî melek sıfatlı
Şah olursan sana gedâ bulunur
Her kim güler yüzlü ve dili tatlı
Olsa anda lûft-u Hudâ bulunur (s.215)

Canım kurban olsun er oğlu ere
Kötüler yaramaz hayırla şerre
Toplansalar yüz bin Ferhat bir yere
Âşıkın taş bağrın asla delemes (s.241)

Seyrânî' de ahlak anlayışı gerçek mümin olmakla tarif edilir. Gerçek mümin Allah'ın emirlerini bilir, bu emirlere itaat eder, davranışlarında peygamberi örnek alır. Bunları yapan kişinin ahlak sahibi kişiler olduğunu söyleyen şair, ahlak konusunda birçok şeye değinmiştir. Bunlar; helâl, haram, sözünde durma, gönül kırmama, kırıcı söz söylememe, şefkat, incitmeme, namus, doğru söz, yalanın kötülüğü, mertlik, cömertlik, sabır, herkese eşit davranış, kıymet bilmek, güler yüz, tatlı dil, büyüğe karşı saygılı olmaktır. Bu sayılanları ahlaka ölçüt kabul eden şair aslında İslam dininin yaşama uygulanması gerektiğini anlatmaktadır. Bunları Seyrânî'nin aşağıdaki dörtlüklerine bakarak anlıyoruz:

Münafığın alâmetin söyleyim
Muhabbet ehline buğz u kin tutar
Mü'min diye münafığı neyleyim
Muhabbet içinde gizli din tutar (s.184)

İncitme nazlını olma sen çılgın
Mevtinden alırlar iskatın salgın
Ananın adıyla verilir talkın
Olmazsa veled-i zinalar gibi (s.110)

Sâdıkların rûşen olur özleri
Yalancının kara olur yüzleri
Seyrânî'nin doğru olan sözleri
Helvanın içine giren tuz gibi (s.114)

Dağlarda nergis sanırdım
Elâ gözlü mestim seni
Sözünden özün tanırdım
Fehmederdım dostum seni (s.122)

Seyrânî'nin saydığı ahlaki özellikler aslında birbirinin devamı ve tamamlayıcısıdır. Benimsediği dini gerçek anlamda kalbine indirmiş biri zaten dininin gerektiği şekilde davranıp, o dinin ahlakına göre davranacaktır. İslam'ın kabul edildiği topraklarda yaşayan Seyrânî de İslam ahlakıyla ahlaklanmanın doğru olacağını, peygamberin örnek alınması gerektiğinin doğruluğunu şiirlerinde anlatır:

Allah'ın emrine mutî'im dersin
Resûl'ün emrine itaat eyle
Helâl haram demez bulduğun yersen
Mü'minlik sözünden feragat eyle (s.90)

Seyrânî ahlaktan bahsederken tarih bilinciyle hareket etmiş ve gönderilmiş peygamberlerin ahlaklarında atıfta bulunarak güzel ahlakı anlatmaya çalışmıştır.

Seyrânî bilmem mert midir
Yoksa cana cömert midir
Eyyûb'un derdi dert midir
Ben ondan besbeter çektim (s.155)

Ateş vapurunu icat edenler
Yelken açıp yelin kadrin ne bilsin
Süleyman'dır kuşdilini söyleyen
Her Süleyman dilin kadrin ne bilsin (s.171)

3.3.5. Saygı- Hoşgörü

Saygılı olma, aileden topluma kadar her kesimde olması zorunlu değerlerdendir. Saygı, "Değeri, üstünlüğü, yaşlılığı, yararlılığı, kutsallığı dolayısıyla bir kimseye, bir

şeye karşı dikkatli, özenli, ölçülü davranmaya sebep olan sevgi duygusu, hürmet, ihtiram: Başkalarını rahatsız etmekten çekinme duygusu.”(Türkçe Sözlük, s.1714) olarak tanımlanmıştır.

Allah’a olan saygısını en yüksek perdeden ifade eden Seyrânî, ülkede ve dünya üzerinde olan biten olayların, güzelliklerin ve şerrin ondan geldiğini ifade ederek, ondan gelen her şeye razı olduğunu söylemiştir. Bu duruma istinaden Allah’a yakaran şair, milletin mazlum durumda olduğunu söyler. Allah’a olan saygısını yarattıklarını anlatarak bir başka şekilde daha gösteren Seyrânî, birçok varlığa değinerek her birinin muazzam bir düzen içerisinde hareket ettiğini ifade etmektedir. Hayranlığını, sevgisini ve saygısını bir arada harmanlayan şair, evrende var olan güzelliklere ve düzene dikkat çekmektedir. Kişinin yaşadığı kültüre, vatana, kendisinden üstün gördüğü erdemlere ve kişilere duyulan hürmet şeklinde tanımlanabilecek saygı kavramı, Türkçe eğitiminde kendine önemli bir yer bulur. Türkçe eğitiminin ana konusu olan dil bilinci, dili oluşturan etmenler bilinerek kazanılabilir. Bunun için de dilin kaynağını aldığı tarih, kültür, vatan, yaşanan halk ve iman edilen manevi değerlere saygı gösterilmesi gerekir. Böylece, Türkçe derslerinde yapılan etkinliklerle bu saygı kazandırılabilir.

Seyrânî şiirlerinde saygıyı şöyle ifade etmiştir:

Kal’ada kurarlar toplar bedene
Atarlar kemliğe gelip gidene
Kâmil insan sana kemlik edene
Eyle riayeti elden bırakma (s.79)

Bütün cihan tuttu şimdi efkâre
Küçükten büyüğe yoktur mudâre
Hizmet gördürürler pîr ihtiyare
Üç-beş yaşındaki sübyan olanlar (s.181)

Yola yürümekten şişmiş tabanı
Çeker de yırtarım mintan abamı
Ak sakallı pîr ihtiyar babamı
Korkarım ki divân’etten birader (s.189)

Saygı, ilişkide olunan, iletişim kurulan varlık ve oluşumun hak, değer, inanç ve her türlü özelliğini gözünde tutmak ve bunlara ön yargısız yaklaşmayı içerir.

İnsafla merhamet kimde var ise
Mü'min-i kamildir iman andadır
Her kim ki hasisle ahabap yâr ise
Mü'min-i kâmidir iman andadır (s.196)

Diyan Seyrânî Allah'ın yarattıkların eşit görüp saygıyla yaklaşmak gerektiğini ifade etmiştir. Seyrânî'nin anlayışına göre saygı duyulması gereken kavramların başında Allah gelir. Seyrânî kişinin yaşlılara, düşkünlere ve kişi üzerinde emeği geçenlere saygı duyması gerektiğini ifade eder.

Gam bahrinden doldurmuşum eleğim
Çevirir çalkanır hiç elendirir
Bir şakirt bilmezse hoca emeğin
Çalışır çabalar hiçe indirir (s.208)

Boy kürkünü beğenmiyor köçekler
Babasına akl'öğretir çocuklar
Yumurtadan burnu çıkan cücükler
Horoz oldum diye cık cık ediyor (s.211)

Toplumsal açıdan büyük önemi bulunan saygı değeri, ilköğretim çağındaki bireyler için dil, din, tarih gibi eğitim değerlerini verme açısından gereklidir. Saygı bilincini edinen bireylerin sosyal olarak başarılı ve sorumluluk sahibi insanlar olması beklenir.

3.3.6. Vefa – Sadakat

Vefa, “sevgiyi sürdürme, sevgi bağlılığı” (Türkçe Sözlük, s.2084) olarak tanımlanırken sadakat, “içten bağlılık, sağlam, güçlü dostluk” (Türkçe Sözlük, s.1675) olarak tanımlanır. Yani vefa ve sadakat birbirine yakın anlamlı sözcüklerdir.

Seyrânî'nin sevdiği vefasızdır. “ Aşkın bağına gazel düşürmüştür” şiirin bir yerinde de şöyle der: “ İbrişimden nazık sandığım güzel/ Meğer pulat gibi bükülmez imiş!”. Kendisine sürekli acı veren, vefa duygusundan yoksun bir sevdiği vardır. Bu sevdiği için kullandığı sıfat ise “ sofu tabiatlı ziyankar” dır. Yani sevdiği sürekli olarak Seyrânî'ye zarar vermektedir. Şiirlerinde özelliklerini sıraladığı sevdiğinden şöyle söz eder:

Çeşme boğazına helkesin takan
Benden gayrısının kabına akan
Cümle tiryakiye kav- çakmak çakan
Bir çakım çakmak da bana çakmadı

Sevdiği için bunları diyen Seyrânî'nin sevdiği herkese yardım eder, herkese karşı vefa duygusu vardır ancak Seyrânî'yi üzer ve ona yardım etmez.

Seyrânî'nin vefa duyduğu, sevdiği kişi kimi zaman “ soyu insan, huyu melek” bir güzele dönüşür. Seyrânî'ye güler, onun gönlünü almaya çalışır ancak Seyrânî buna kanmaz ve gerçek vefa duygun yoksa bana karşı gerçek sevgi duymuyorsan bunları yapma der ve bunu şöyle ifade eder:

Sahte bir cilveyle gülme yüzüme
Candan muhabbetin var değil bana
Gelip görünsen de kâhi gözüme
Derin aşkla gönlün yâr değil bana (s.79)

Ömründe sürekli sıkıntılarla karşılaşan Seyrânî feleğin kendisine bir gün bile gülmediğini söyler. Bunun yanında sevdiğine serzenişte bulunarak kendi sıkıntılarını anlatır ve sevdiğinden hiç olmazsa bir vefa kırıntısı olan selam bekler. Sevdiğinin gönlünde sürekli olarak yer almak isteyen Seyrânî, bazen de sevdiğine az da olsa kızarak:

Seni bî-mürevvet seni bî-vefâ
Kim kime etmiştir ettiğin cefâ
Şimdi de yar olmak istersin ammâ
Nideyim sevdiğim iş işten geçti (s.124)

deyip vefa duygusundan yoksun sevgiliyi artık istemediğini dillendirmiştir. Seyrânî'nin vefayla ilgili diğer dörtlükleri de aşağıda verilmıştır.

Sevdiğim sen bari bir selam gönder
Felek altımıza vermedi minder
Ey çark muradınca devrânı dönder
Ömrüm yaz kış güze dayandı (s.105)

Muhammed zâhirde edip istimdâd
Anları hatırla her dem kıldı yâd
Kadri zâyî olmaz ebed-ül-âbâd
Cafer-i Tayyar'ı buldum bu yolda (s.75)

Ey mürevvet kânî şâh-ı risalet
Bilmîşim olduğun mahbûb-u Mevlâ
Dilim ikrâr eder kalbim şehâdet
Mefhâr-ı Âlemsin kadrin muallâ (s.76)

Vâcib-ül vücudun bil mutlaklığın
Ona vücudunun bil mülhaklığın
Kim bildi Mansur'un <<enel Hak>>lığın
Nesîmî'nin postu yüzülmeyince (s.85)

Sâdıkların dergâhına vardın mı
El bağlayıp divânına durdun mu
Kırk öğütten sen bir nasip aldın mı
Kadir-kıymet hakkı bildin mi gönül (s.136)

Beni çıkarma gönülden
Kulun kurbanın olayım
Karanlıkta cân ü dilden
Şem'-i sûzanın olayım (s.144)

Nârı nurdan nûru nârdan seçmedim
Ağyar benden ben ağyardan geçmedim
Üzümden yapılmış bâde içmedim
Verdi bezm-i vahdet özünden içtim (s.154)

Edelim nazmile bir hoşça destan
Dinlesin tâlib-i destan olanlar
Verirse de nazmım câhile sıklet
Kadrim bilir ehl-i irfân olanlar (s.179)

Görmüş yok cihanda cahilden vefâ
Vefâ umup etme kendine cefâ
Olur mu insana zehirden şifâ
Fikretsin gönülden ihvân olanlar (s.180)

Sana ağyarlardan olur mu vefâ
Aklını fikrini sâdık yâre ver
Yeter yâr yüzünden çektiğin cefâ
Mansur gibi milk-i kıdem dâra ver (s.192)

Her kimin kalbinde varsa havfullah
Alâmeti kuldân etmek ihtiyat
Bulur Allah'ını gider doğru râh
Korkmayan Allah'tan geçemez sırat (s.228)

Her kim ki etmezse ahdına vefâ
O kimsedir eden canına cefâ
Maraz-ı küfrüne imandan şifâ
Bulup da edemez o farzı iskat (s.228)

3.4. Seyrânî'nin Şiirlerin Muhteva Açısından Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarına Alınabilirliği Bakımından Değerlendirilmesi

Bu bölümde, Everekli Seyrânî'nin şiirleri ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alan temalara göre sınıflandırılarak, Türkçe Dersi Öğretim Programı doğrultusunda ortaokul Türkçe ders kitaplarına alınabilirliği değerlendirilecektir. Bu değerlendirmeye geçmeden önce Türkçe Dersi Öğretim Programını inceleyelim.

Yeni öğretim programıyla ülkemizdeki öğrenciler ilk dört yıl ilkokul, dört yıl ortaokul ve dört yıl da lise öğrenimi görmektedirler. Bu eğitim yılları içerisinde haftalık en fazla ders saatine sahip olan ders Türkçe dersi. Öyle ki öğrencilerin diğer derslerde başarılı olması okuduğunu anlamasına bağlıdır. Hiç şüphesiz bu da ilkokuldan başlayarak, iyi planlanmış Türkçe Dersi Öğretim Programıyla olur. Türkçe dersiyle, okuduğunu anlayan, kendini iyi bir şekilde ifade eden, kelime hazinesi zengin olan ve bu kelime hazinesini günlük dilde kullanan, kendini yazılı olarak ifade edebilen, çeşitli edebî türlerde yazı yazabilen, duygu ve düşüncelerini yazıya geçirebilen, dinleyebilen ve dinlediklerini anlayıp sonuçlar çıkaran öğrenciler yetiştirmek hedeflenmektedir. Bu kazanımlara ulaşmak için Türkçe ders kitaplarının özenle hazırlanması ve seçilen örnek metinlerin bu kazanımlara uygun olması gerekir.

Ortaokul Türkçe dersinde verilen metinlerle öğrencilerin dilimizin zenginliklerini fark etmesi sağlanır. Bunun farkına varan öğrenci, kelime hazinesini geliştirip, öğrendiği yeni kelimeleri günlük hayatına yansıtacak ve kendini daha iyi ifade edecektir. Türkçe dersiyle birlikte dinlediklerini okuduklarını ve izlediklerini anlayan, kendini ona göre ifade eden, Millî değerlere duyarlı, girişimci, estetik zevk sahibi, çevreye uyumlu, olaylar ve durumlar karşısında kendince yorumlar yapabilen bireyler yetiştirilmesi amaçlanmıştır.

Materyaller, dersi daha verimli işlemek ve öğrenci dikkatini canlı tutmak amacıyla kullanılır. Türkçe derslerinde kullanılacak materyallerin içeriğinde bulunması gereken özellikler arasında Türk Millî Eğitiminin genel amaçlarına uygun olması, ahlaki değerlere ve kültürümüze uygun olması, öğrencilerin zihinsel gelişimini desteklemesi, dersin ve konunun amaçına uygun olması, Türkçenin zenginliğini yansıtacak metinler olmasına gibi özellikler yer almaktadır.

Tema, asıl verilmek istenen düşünceyi ifade eder. Tema ve konu kavramları sık sık karıştırılsa da, tema daha genel; konu ise daha özel bir kavramdır. Yine tema konuya göre daha soyuttur ve eserin özüne sindirilerek verilir.

Tema, Türkçe Sözlükte, öğretici veya edebî bir eserde işlenen konu, düşünce, görüş olarak tanımlanmıştır (Türkçe Sözlük, 1945). Çocuklara kazandırılmak istenen davranışlar veya olumsuz olarak görülen bir davranış o tema çerçevesinde örneklendirilerek çocuğa sunulur.

T.D.Ö.P’ de ortak bazı soyut ve somut konular örneklendirilerek, çocuklara istendik davranışlar kazandırmak amaçlanmıştır. Bu amaçla, T.D.Ö.P kapsamında da 5,6, 7 ve 8. sınıflarda birtakım temaların işlenmesi gerekmektedir. T.D.Ö.P’deki temaların belirlenmesinde Türkçe dersinde kazandırılacak davranışlar ve elde edilecek kazanımlar göz önünde bulundurulmuştur. Zorunlu ve seçmeli olarak ayrılan 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe Dersi Öğretim müfredatında yer alan temalar ve bunlarla ilgili açıklamalar şöyledir:

Tablo 1. Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Temalar

Ana Tema	Alt Tema
Sevgi	İnsan Sevgisi
	Aile Sevgisi
	Vatan Sevgisi
	Millet Sevgisi
	Bayrak Sevgisi
	Dil Sevgisi
Millî Kültür	Geleneksel Sanatlarımız
	Türk Büyükleri
	Türk Müziği
	Zanaatlar
	Seyirlik Oyunlar
	Spor
	Oyunlar
	Bayramlar
Toplum Hayatı	Medeniyet
	Birey ve Toplum
	Yardımlaşma
	Komşuluk İlişkileri
	Küreselleşme
	Dayanışma
	Dostluk
	Konukseverlik
Okuma Kültürü	Okuma Sevgisi
	Okuma Alışkanlığı
	Kitaplar
	Sürelî Yayınlar
	Kütüphaneler
İletişim	İnsanlarla iletişim
	Uluslararası iletişim
	Kültürel iletişim
	Bilgi iletişimi
	Aile iletişimi
	Öğrenci-Öğretmen iletişimi
	Diğer Canlılarla iletişim
	Kitle İletişim Araçları
	İletişim Becerileri
Bilim ve Teknoloji	İletişim araçları
	Bilgisayar
	Buluşlar
	Teknoloji ve hayat
Alışkanlıklar	Alışkanlık ve İnsan
	İyi Alışkanlıklar
	Kötü Alışkanlıklar
	Sağlıklı Yaşama
	Spor

Zaman ve Mekân	Odamız
	Evimiz
	Sınıfımız
	Okulumuz
	Şehirler
	Ülkeler
	Zaman Planlaması
	Geçmiş, Şimdi, Gelecek
	Çevremiz
Duygular	Umut
	Mutluluk
	Heyecan
	Korku
	Kaygı
	Üzüntü
	Yalnızlık
	Özlem
	Sitem
	Veda
	Kıskançlık
	Bağışlama
	Takdir etme
	Beğenme
	Mizah
Güzel Sanatlar	Sinema
	Tiyatro
	Resim
	Müzik
	Fotoğraf
	Mimarî
	Heykel
	Dans
Atatürk	Hayatı
	Siyasi Hayatı
	Eserleri
	Ölümü
Sağlık ve Çevre	Ağız, vücut sağlığı
	Temizlik
	Beslenme
	Çevre Bilinci
Değerlerimiz	Türkçemiz
	Türk Kültürü

	Türk Büyükleri
Hak ve Özgürlükler	Bireysel
	İnsan
	Eğitim
	Çocuk
	Hasta
	Hakkını Savunma
	Özgürlükler
Kişisel Gelişim	Kendini Tanıma
	Kendine Saygı
	Kişilik Tipleri
	Empati
	Sorumluluk
	Sosyal Gelişim
	Olumlu Düşünme
	Meslek Seçimi
	Karar Verme
	Başarı
	Girişimcilik
	Öz Eleştiri
Tabiat ve Evren	Mevsimler
	İklim
	Tabiat Olayları
	Canlılar
	Tabiattaki Fiziksel Değişiklikler
	Tabii Afetlerden Korunma
	Çevrenin Korunması
	Manzaralar
	Kar
	Yağmur
	Yıldızlar
	Renkler
	Gezenler
	Dünya
	Yeryüzü
	Uzay
Kavramlar ve Çağrışımlar	Rüya, Düş, Hayal
	Oyun ve Eğlence
	Harfler ve Sayılar
	Estetik Zevk
	Güzellik
	Zıtlıklar
	Önce, Şimdi, Sonra

Tablo 1’de yer alan temalar belirli ilkeler çerçevesinde ele alınmaktadır. Bunlar: her temada dinleme metinleri öğretmen kılavuz kitabında yer almak üzere çeşitli türlerden en az üç metnin yer alması, seçilen metnin ana temanın alt temalarıyla ilişkili olması, çeşitli sınıflarda yer alan zorunlu temalara uygun olmasıdır.

Temaları, yer verildikleri sınıflara göre sınıflandırmak gerekirse, aşağıdaki Tablo 2 ile karşılaştırılır.

Tablo 2. Temaların Sınıflara Göre Dağılımı

5. Sınıf	6. Sınıf	7. Sınıf	8. Sınıf
Birey ve Toplum	Atatürkçülük	Atatürkçülük	Atatürkçülük
Atatürk	Sevgi	Millî Kültür	Millî Kültür
Sağlık ve Çevre	Okuma Kültürü	Toplum Hayatı	Toplum Hayatı
Değerlerimiz	Zaman ve Mekân	İletişim	Kişisel Gelişim
	Duygular	Tabiat ve Evren	Bilim ve Teknoloji
	Tabiat ve Evren	Kavram ve Çağrışımlar	Zaman ve Mekân

Buraya kadar yapılan tespit ve değerlendirmelerden sonra Seyrânî’nin şiirlerinin Türkçe dersi öğretim programındaki temalara göre sınıflandırılması şöyle olur:

3.4.1. Seyrânî’nin Şiirlerinde Sevgi

İnsan hayatında her şeyin sevgiyle çözülebileceğini, her insanda az olsa içinde sevgi parçasının bulunduğunu düşürsek eğitimle sevgi de ayrı düşünülemez. Maslow benlik kuramında, her insanın içinde sevgi taşıdığı ve iyi bir bene sahip olduğunu söylemiştir. Buradan yola çıkarak incelediğimiz ortaokul Türkçe ders kitaplarında sevgi temasının yer aldığını görülmektedir.

Ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alan sevgi temasında gerek okuma metinleri gerek dinleme metinleri ve etkinlikler aracılığıyla çocuklara soyut bir kavram olan sevginin önemi anlatılmaktadır. Sevgi konusunda farkındalık sağlamaya yönelik bu malzemeler, çocukların ruhsal açıdan sağlıklı bireyler olmaları noktasında önemlidir.

Ruhsal acıdan gelişmiş, etrafına sevgiyle bakan bir çocuk hem kendisine hem de çevresine faydalı olacaktır.

Ortaokul Türkçe ders kitapları incelendiğinde 6. sınıf Türkçe ders kitaplarında “Sevgi” teması zorunlu tema olarak karşımıza çıkar ancak ortaokulun diğer kademelerinde ise sevgi teması diğer temaların içerisinde verilmeye çalışılır. Seyrânî’nin şiirleri incelendiğinde sevgi temasının altında pek çok alt başlık görürüz bunları: Allah sevgisi, Peygamber sevgisi, vatan sevgisi, aile sevgisi, anne sevgisi, bayrak sevgisi şeklinde sıralayabiliriz.

3.4.1.1. Allah Sevgisi

Seyrânî’nin şiirlerini incelediğimizde şairin ilk olarak Allah’a olan güveni göze çarpar. Öyle ki her şeyi yaratanın Allah olduğunu, Allah’ın hiçbir eksikliğinin olmadığını ve her şeye gücü yetebileceğini bilir. Şiirlerinde gerek kendisinin gerek etrafında olan kişilerin bilerek ya da bilmeyerek günah işleğini söyler. Ancak Seyrânî Allah’a o kadar çok güveniyor ki bu günahların içten bir pişmanlıkla affedilebileceğini şiirlerinde dile getirmiştir. “Hak rahmeti günah cürmünü silen” dizesinden şairin Allah’a ne kadar güvendiği anlaşılır. Yine “*Büyük Tanrım pek kadirdir / Saklamağa her şerimi*” dizelerinden ise günah işleyen bir insanın kendisine ve etrafına verdiği zararı bile Allah’ın gizlediğini dile getirmiştir:

Soyun gaflet libâsını
Yu kalbinin kir pasını
Dilersen Tanrı'dan izzet
Oku sıdk ile Yâsin'i (s.168)

Seyrânî'den suç sadırdır
Zem etmeyen pek nâdirdir
Büyük Tanrım pek kâdirdir
Saklamağa her şerimi (s.169)

Rabbim sana hâcet değil arzuhâl
Her nefeste sen alîmsin sözüme
Tenimde cânımda kalmadı mecâl
Meded senden yokuş ile düzüme (s.197)

Yorulmaz Seyrânî hak yolda yelen
Hak rahmeti günah cürmünü silen
Hak yanında kendin günahsız bilen
Gam yemez de bana günahkâr dese (s.202)

Kemalinde zerre noksanlık bulunmayan yüce yaratıcı, kuluna her vakit yardımcıdır. Onu hiçbir zaman sefil bırakmaz. Yarattığı tüm kullarının rızkını verir. Ancak İsrâfil sur düdüğünü üflediğinde dünya hayatı son bulan insan, ahiret gününde çürümüş bedeninden tekrar dirilir ve yaratıcıya hesap verir. İşte bunun için insanoğlu dünya hayatında Allah’a hem güvenmeli hem Allah’tan korkmalıdır. Seyrânî dünya hayatında Allah’a güvenip bu güvenle kimseden korkmaz. İçinde duyduğu tek korku Allah’adır. Allah’tan korkmayan kulu kötüler ”Mevlâdan korkmayan kuldân ırak ol” der. İçinde Allah sevgisi olmayan, yaratıcıdan korkmayan kullardan uzak durulması gerektiğini dile getirir.

Kuluna yardımcı yaradan kefil
Yarattığın etmez bir vakit sefil
Sur düdüğün üfleyince İsrâfil
Çürümüş tenlere cân gelse gerek (s.231)

Seyrânî de der ki Hâk benim arkam
Hâk benim arkam da ben kimden korkam
Fazîlet ehli ol isteme görkem
Mevlâdan korkmayan kuldân ırak ol (s.235)

Mahrem-i şânından masun cemâlin
Zerre noksan kabûl etmez kemâlin
Cümle mağrip maşrik kible şimâlin
Ednâsı Seyrânî kemter dediler (s.283)

Seyrânî, Allah’a sonsuz şükür içerisinde. Kendisini yaratanın, yaşatanın, sonsuz nimetler verip, rızıklandırmanın Allah olduğunu bilir. Bu bağlamda nice kötülüklerin bulunduğu yeryüzünde şükredilmesi gerekenin Allah olduğunu şiirlerinde ifade eder.

Der Seyrânî âlem fenâ
Hakk'a mahsus hamd ü senâ
Ehl-i İslâm kurmuş bina
Zülfikâr'ın zoru ile (s.162)

Seyrânî’ye göre yeryüzündeki tüm güzellikler Allah’ın güzelliğinin parçasıdır. İnsanın insana olan aşkı tarifsiz bir duygudur. Bunu Allah’a olan aşkla karşılaştırmak bile ne kadar yanlıştır. Hiç şüphesiz Allah’a olan aşk, yeryüzündeki tüm sevgilerden, tüm aşklardan yücedir. Allah aşkını içinde çok derin yaşıyan Seyrânî “Leyla ve Mecnun” kıssasına atıfta bulunarak Mecnun gibi ya da deli gibi dağları gezdiğini söyler ve bunları yaşarken içinde yaşadığı duyguları engel tanımayan sellere, kaynayan katranlara benzetir.

Hak cemâlinden alınmış
Güzelliğin sermâyesi
Güzel sevmekten çalınmış
Aşkın muhabbet mâyesi (s.169)

Aşk-ı Mevlâya düşeli
Mecnûn'um dağlar gezerim
Katran kaynayıp coşalı
Sel oldum çağlar gezerim (s.173)

Yeryüzünde yarattığı her şeyde bir hikmetin bulunduğu Mevla'nın aşkı, Seyrânî'nin içinde o kadar büyümüştür ki bu aşkla ah ettiğinde bu ah'ın arşa geçecek kadar büyük olduğunu söylemiştir.

Seyrânî'yim kaldım yine yüreksiz
Mevlam bir şey yaratmamış gereksiz
Yedi kat gökleri sanma direksiz
Âhım benim arşa direk dikildi (S.218)

Yeryüzünde yaşanan kötülüklerin, eşitsizliklerin, adaletsizliklerin hesabının sorulacağı günü, mahşer gününü, şiirlerine yansıtan Seyrânî; bu güne güvenip yeryüzünde yapılan kötülüklerin cezasının bugün verileceğini, haksızlığa uğrayanların haklarını bugün alacağını dillendirmiştir. Müminle münafığın bugün ayrılacağı, gerçek müminin yani Allah için tüm zevklerden, tüm günahlardan uzak duranların mahşer gününde cennetle ödüllendireceğini “Müminle münâfık fark olur bir gün/ Cennet libâsına gark olur bir gün/ Hak için şinâs-ı üryân olanlar” dizeleriyle dile getirmiştir.

Seyrânî kaldır parmağın
Vaktidir Hakk'a durmağın
Cenette akan ırmağın
Katre olsam sellerine (s.163)

Seyrânî bu işin sonu n'olacak
Haklılar haksızdan hakkın alacak
Herkes ettiğini er geç bulacak
Darılman zâlimin hıncına kaldık (s.232)

Mağrip dediğimiz şark olur bir gün
Müminle münâfık fark olur bir gün
Cennet libâsına gark olur bir gün
Hak için şinâs-ı üryân olanlar (s.171)

Aşkımın rüzgârı eser içimde
Gezer yüz bin şehir yorulmaz imiş
Rabbim bize yardım eyle ol günde
Ecel gelse bir an durulmaz imiş (s.307)

İnsanoğlu, dünyaya Allah’a kulluk etmek için gelmiştir. Ancak Allah’a kulluk eden birey kendi nefsiyle mücadele içindedir. İnsan nefsi, Allah’ın hoş karşılamadığı şeylere meyillidir. Öyle ki insan tüm hayatı boyunca nefsiyle savaşıyor. Seyrânî de şiirlerine kendi nefsiyle olan mücadelesini yansıtmıştır. Nefsini terbiye etmeye çalışan Seyrânî, Allah’a nefesine hâkim olması için yalvarmıştır. Nefis terbiyesi konusundaki şiirleri ortaokul Türkçe ders kitaplarına alınmasa bile din kültürü ve ahlak bilgisi kitaplarına alınması bakımından uygundur.

Dersim aldım ism-i hû'dan
Kara toprak kanlar yutan
Seyrânî keyfîmce sudan
Doldurmadım testim seni (s.167)

Üstâd ol çırak ol sırrın şaşırma
Çiğ nefsinden başka bir şey pişirme
Seyrânî'yi medet Rabbim düşürme
Nefsin kazmadığı kuyu kalmamış (s.306)

3.4.1.2. Peygamber Sevgisi

Allah sevgisinden sonra sevgilerin en yücesi peygamber sevgisidir. Allah’ın rızası ve sevgisi, Hz. Peygamber’i sevmekle kazanılır. Gerçek bir Müslüman’ın en büyük arzusu Allah tarafından sevilme ise bunun için Allah’ın emrettiklerini yapması ve peygamberlerini sevmesi gerekir. Peygamberi sevmek de, ona gönülden bağlı olup, sünnetine uymakla olur.

Seyrânî, hayatında Hz. Peygamber’i örnek almıştır ve bunu şiirlerine yansıtmıştır. Âlemin Hz. Peygamber için yaratıldığını söyleyip, Allah’ın tek;

peygamberin hak olduğunu söylemiştir. Hz. Peygamber'in sevgisini İslam dininin gerekliliği olarak gören Seyrânî, Hz. Peygamber'in tüm İslam âlemi tarafından örnek alınması gerektiğine inanmıştır. Namazın Allah tarafından emredildiğini ve Hz. Peygamber gibi kılınması gerektiğini, Allah'ın emirlerinin bir parçası sayarak Resul'ün emirlerine de itaat edilmesi gerektiğini, helâl ve harama dikkat edilmesi gerektiğini, hiçbir zaman gururlanmamak gerektiğini, İslam dininin temizliğini tüm hayatımıza yansıtmamız gerektiğini şiirlerinde dile getirmiştir.

Peygambere arz olundu
Gâfil olma kıl namazı
Üstümüze farz olundu
Gâfil olma kıl namazı (s.164)

Allah'ın emrine mutîyim dersin
Resûlün emrine itâat eyle
Helâl haram demez bulduğun yersen
Mü'minlik sözünden ferâgat eyle (s.196)

Cân kulağın keşfet dinle kelâmı
Mağrûrâne bana verme selâmı
Ahmed için halk eyledi âlemi
Âkıbet ukbâya giden değil mi (s.220)

Dinim din-i İslam temiz îmânım
İkrârı dilimde sözümde buldum
Allah bir Resûl hak yoktur gümânım
İmanın nurunu özümde buldum (s.248)

Seyrânî'nin şiirlerinde ümmet bilinci görülür. Hz. Peygamber'in ümmeti olan herkesin bu bilince yakışır şekilde davranması gerektiğini ve gün gelip ahiret hayatı başladığında ümmetin Hz. Peygamber'e misafir olacağını dile getirmiştir.

Camilerde olur oturak mimber
İçimde kokuşur misk ile amber
Seyrânî de der ki Resûl-i Server
Bir gün ümmetlerin sende misafir (s.292)

Peygamber kıssaları insan hayatına yön veren yaşanmış durumlardan oluşmaktadır. Bu kıssalar, insanlara ders çıkarmak ve hayatlarını ona göre şekillendirmek için anlatılır. Peygamber kıssaları peygamberlerin yaşam tarzını, sevgiyi, dürüstlüğü, iyiliği, doğruluğu göstermektedir. Dine dair bazı soruların cevapları da bu kıssalardan alınabilir. Kur'an-ı Kerim'de Hz. Âdem ve iki oğlu, Hz. Nuh, Hz. İbrahim, Hz. İsmail, Hz. Davut, Hz. Süleyman, Hz. Eyyüp, Hz. Zekeriya, Hz. Yusuf gibi peygamber kıssaları anlatılır. Bunların anlatılmasında ki amaç muhataplarının bulardan ders almalarını sağlamaktır.

Seyrânî şiirlerinde, Hz. Nuh, Hz. Adem, Hz. İsa, Hz. Yusuf, Hz. Yakup, Hz. Eyyüp peygamberlerinin isimleri geçer. Seyrânî bu peygamberi şiirlerine yansıtırken gerek yaşamlarından ders çıkarmış gerek kendi yaşadıklarında hissettiği duyguları peygamberlerin yaşadıkları güçlüklerle karşılaştırmıştır.

Aşıkların irfânının
Bülbüllerin gülşanının
Hazreti Nûh tûfânının
Seli dünyaya bir geldi (s.165)

Lâfzan ismi müsemmâ
Mânen ilmî muammâ
Âdemden olmuş Havvâ
İsâ Meryem'den imiş (s.183)

Yusuf peygamberi alıp babadan
Götürüp attılar haset câhına
Bir Tanrı selamı bir merhabadan
Delil bulunmamış hürmet râhına (s.188)

Âşık Seyrânî'yim dinle sözlerim
Yâkub'um elbette Yusuf özlerim
Servetpereslerden korktu gözlerim
Anadan üryânım malım kalmadı (s.205)

Peygamber sevgisi konusunda ortaokul Türkçe ders kitaplarında herhangi bir kazanım yoktur. Türkçe dersinde peygamber sevgisinden bahsedilecekse de sevgi duygusunun yüceliğini belirtmek için, insanların sevdiği kişiler uğruna neler yapabileceğini göstermek için bahsedilir. Ancak peygamber sevgisi ilkokul ve ortaokul din kültürü ve ahlak bilgisi derslerinde kazanım olarak verilir. İşte bunun için Seyrânî'nin peygamber sevgisini konu alan şiirleri din kültürü ve ahlak bilgisi kitaplarında serbest okuma metni olarak yer alabilir.

3.4.1.3. Vatan Sevgisi

6. Sınıf Türkçe ders kitaplarını incelediğimizde sevgi temasına hazırlık çalışmalarında “Yurdunuzu niçin seviyorsunuz?, Bayrak niçin kutsaldır?” gibi sorularla öğrencilerin vatan sevgisi konusundaki düşünceleri alınır. Vatan sevgisi konusunda düşüncelerini söyleyen öğrencilere, vatan sevgisini işleyen şairlerin ve yazarların eserlerinden örnekler verilir. İşte bu örnekler Seyrânî'nin şiirlerinden seçilebileceği gibi bu şiirler Türkçe ders kitaplarında işlenecek metinler arasına da alınabilir. Vatan sevgisi konusunda Seyrânî'nin şiirlerini incelersek:

Torunuyuz bir dedenin
Tohumuyuz bir bedenin
Münkir ile cenk edenin
Silah olsam bellerine (s.163)

Şair bu şiirinde aynı insandan geldiğimizi hepimizin aynı bedenden oluştuğunu söylemiştir. Böyle olunca aynı şeyler için yaşadığımızı ve bu yaşamımızda bazı şeyler için savaşılabildiğimizi dile getirmiştir. İşte bu savaşlar içinde en kutsalı, vatan için savaşmaktır ki dinimizde de vatan için savaşan ve bu uğurda canını veren kişilerin

şehitlik mertebesi kazandığı ve cenneti hak ettiği bilinir. Vatani için düşman ile savaşanlar Seyrânî'nin gözünde o kadar kıymetlidir ki kendisi savaşmasa bile, o savaşanların belinde silah olup vatani için düşmanı vurmaya diler.

Seyrânî maslahat bitmez nafil
Yandım mim ayın şın vav u kaf ile
Tükendi gurbette ömrüm nafil
Çürüttü âkıbet bir güzel beni (s.222)

Hicrânlar mı çöktü içime benim
Gözyaşımı kimse silmez ağlarım
Mezârım olsaydı keşke vatanım
Sılamdan hiç haber gelmez ağlarım (s.241)

Seyrânî'nin hayatını incelediğimizde şair Kayseri Develi doğumludur. 13 – 14 yaşına kadar Develi'de yaşamış daha sonra Balkanlara askere gitmiş ve altı yıl askerliği sürmüştür. Askerlik bittikten sonra Develi'ye kendi memleketine dönen Seyrânî otuz kırk yaşlarında tekrar memleketinden çıkmış, İstanbul'a gitmiştir. İstanbul'da yedi yıl kalmıştır ki bu süreyi “Yedi yıl eğlendi kaldı Seyrânî.... Bulamadın derdime çare İstanbul” dizelerinden anlıyoruz. İstanbul'daki gurbet hayatından sonra Halep, Şam, Bağdat ve Basra yine gittiği yerler arasındadır. Şair kendi memleketinden uzakta geçen süreyi “ Tükendi gurbette ömrüm nafil” dizesiyle boşa geçen süre olarak algılıyor. Kendince boşa geçen sürede Seyrânî o kadar karamsarlığa düşüyor ki “ Mezarım olsaydı keşke vatanım” dizesiyle ölümünü düşünüyor.

Aşkın mızrağını engine saldım
Diyâr-ı gurbette ben garip kaldım
Unuttum kendimi deryâya daldım
Kimseler halimden bilmez ağlarım

Seyrânî'nin yâre dönmez yolları
Başına zındandır Halep çölleri
Sert esiyor bana seher yelleri
Tâlihîm yüzüme gülmez ağlarım (s.241-242)

Seyrânî geçmiş gün geçmez destime
Rabbim kavuştura çeşm-i mestime
Gâm keder gurbette bindi üstüme
At gibi ağzıma taktı gem benim (s.247)

Vatanından ayrılan insanlar, gittikleri yerlerde kendi kültürlerinden farklı kültürlerle karşılaşır. Bu farklı kültür içerisinde kendilerine yeni bir hayat kurmaya çalışır ancak bu süre zarfında kendilerini yalnız ve yarım hissederler. Kimsenin onları anlamadığını düşünüp, kendi köşelerine çekilip, gurbetteki yaşamlarına alışmaya çalışır. Seyrânî de şiirlerinde gurbet hayatının zorluklarını yaşamış biri olarak bu duyguyu fazlasıyla yansıtmıştır. Hatta bu gurbet hayatı içerisinde kendini dahi unuttuğunu, yaşadığı çevrenin kendisine zindan gibi görüldüğünü yani özgür hissetmediğini dile getirmiştir. Bu mısralar ortaokul Türkçe ders kitaplarına alınarak öğrencilere vatan sevgisinin önemi, bir insanın kendi memleketinde yaşamasının ne kadar büyük bir lütuf olduğu anlatılabilir.

Kurtla kuştan alıp benim haberim
Kalkıp yoluma mı baktın birâder
Geldiğin duyunca arttı kederim
Gözlerimden yaş akıttın birâder

Nasıl geçtin boz bulanık sellerden
Haberin mi aldın esen yellerden
Yâdigâr mı geldin bizim ellerden
Gül reyhân misâli koktun birâder

Sen geldin de bilemedim yüzünden
Yolda yürüyünce bildim izinden
Melûl mahzun yavruların yüzünden
Öpüp sevip de mi geldin birâder

Yolda yürümekten şişmiş tabanı
Çeker de yırtarım mintan abamı
Aksakallı pîr ihtiyâr babamı
Korkarım ki dîvân ettin birâder

Acep çift olanın nic'olur teki
Buna bir akıl ver bilmem bu ne ki
Bir bezirgân gelmiş gam imiş yükü
Metân bizlere sattın birâder

Aman Sultan seni redif almasın
Yavruların melûl mahzûn kalmasın
Buna sebep olan çâre bulmasın
Derdim birken beşe arttın birâder

Sılda nicedir körpe kuzular
Uzattık arayı bizi özüler
Âşık Seyrânî'yim yaram sızılar
Ateş ciğerimi yaktın birâder (s.281-282)

Şair yukarıdaki mısralarında gurbette, aile özlemi çekiyor ve bunu şiirine yansıtıyor. Uzakta olan ailesini merak etmiş ve gurbette bir tanıdığını ya da kendi memleketlisini görünce mutlu olmuş ve sorular sormaya başlamıştır: Memleketin durumu nasıldır?, Ailesinin durumu nasıldır?, Melûl mahzun yavruları nasıldır?, Babasının durumu nicedir?, Eşinin durumu nasıldır?, Ahbablarının durumunun iyi olup olmadığını sormuştur. Bu sorulardan da anlıyoruz ki kişi gurbette olsa dahi akli memleketinde, ailesinde kalıyor. Memleketinden gelen ufacık kokuya hasret kalıyor. Bu “Yâdigâr mı geldin bizim ellerden/ Gül reyhân misâli kaktun birâder” dizelerinden de anlaşılır.

Vatan sevgisi okula giden herkese kazandırılması istenen bir kazanımdır. Bu kazanımı vermek için ilkokul ve ortaokul ders kitaplarına vatan sevgisi konulu metinler ve şiirler konur. Ortaokul Türkçe dersi incelendiğinde sevgi temasının alt başlığı olarak

karşımıza vatan ve dil sevgisi çıkar. Verilen metinlerde dil sevgisi ve ana dil bilinciyle birlikte vatan sevgisi verilmeye çalışılır. Seyrânî'nin memleketten uzak yaşaması şiirlerinde gurbet konusunu işlemesini sağlamıştır. Bu çerçevede Seyrânî'nin vatan sevgisini ve özlemini konu alan şiirleri ortaokul Türkçe ders kitaplarına alınabilir. Ayrıca bu şiirle ortaokul Sosyal Bilgiler dersinin kazanımlarından biri olan 'tarihinden ders çıkarır' kazanımına da uygundur. Disiplinler arası yaklaşımla bu şiirlerin ortaokul ders kitaplarına alınması uygundur.

3.4.1.4. Aile Sevgisi

Aile toplumun temel yapısıdır. Bu yapı içinde bulunan bireyler birbirlerine sevgi ve saygıyla bağlıdır. Yaşamının bir bölümünü ailesinden uzak, kendisine yabancı memleketlerde (İstanbul, Halep, Adana) geçiren Seyrânî, şiirlerine ailesine olan özlemini, sevgisini yansıtmıştır. Kendisi uzaktayken ailesini düşünen Seyrânî, aile reisi olarak ailesinin başında bulunamadığını ve bu nedenle ailesinin sefil olduğunu söylemiştir. Gurbet hayatında ailesini özleyen Seyrânî, geceleri rüyasında ailesini görmüş, gündüzleri ailesini, kardeşlerini düşünmüştür. Kendisinin bu özlemi çekerken karşı tarafın -annesinin, bacılarının, çocuklarının ve eşinin- da kendisini özlediğini şiirlerine yansıtmıştır.

Bir sedef yerini tutmaz zencefil
San ki Mevlâm cümle rızkıma kefil
Ben sağken ailem oldu çok sefil
Yediğini yetim hakkı sanıyor (s.284)

Haçan validemi rüyada görsem
Kan ağlar gözleri yaşlı görünür
Bize edenlerin defterin dürsem
Ejder olmuş yedi başlı görünür

Haktan bulsun bize eden muzular
İki bacım kardeş der de özüler
Sılada bağrısrır körpe kuzular
Mor sümbülüm siyah saçlı görünür (s.302)

Anne insanı dünyaya getiren, büyüten, insana emek veren kişidir. Dünyaya getirirken çektiği sıkıntılar, büyütürken karşılaştığı güçlükler annenin değerini kat kat artırır. Seyrânî şiirlerine annesini yansıtmıştır. Dokuz ay onda misafir olduğunu söylemiştir. Ancak daha sonra dünyadaki gelip geçicilikten bahsetmiştir. Nasıl ki insan annesinde dokuz ay misafir oluyor, bu hayatta da misafirdir. Şair insan hayatını kervana, dünyayı ise hana benzetmiştir. Kervanın handan geçip gittiği gibi insanda bu dünyadan geçip gidecektir.

Ana rahîminden yere düşmeden
Dokuz ay ben oldum anda misâfîr
Geldim ise yine elbet giderim
Düzüldü kervânım handa misâfîr (s.292)

Muhabbeti bil ne iştir
Bir can bir canı seviştir
Arş u kürsîden genişir
Ülfet elinin âyesi (s.170)

Bir arada yaşayan bireyler için karşılıklı dayanışma ve ilgi çok önemlidir. Karşısındaki insana güzel bir bakış açısıyla bakan bir fert, toplumsal açıdan da sevgi gibi önemli bir kazanım edinir. Sevgi, “İnsanı bir şeye veya bir kimseye karşı yakın ilgi ve bağlılık göstermeye yöneltten duygu.” (Türkçe Sözlük, s.1742) şeklinde tanımlanmıştır. Sevgi değeri, toplumsal dayanışmayı ve karşılıklı anlayışın gelişmesini sağlar.

Geçmişten gelen sevgi birikimini Yunus Emre, Mevlana ve Ahmet Yesevi gibi manevi önderlerle geliştiren ve bunu hayat tarzı haline getiren Türk milleti, sevgisini kendinden daha çok başkasını düşünerek göstermiştir. Bunun sonucunda da Allah, vatan, millet, tabiat ve tarih bilinci oluşmuştur.

Türkçe Eğitimi Programında da çeşitli biçimlerde örtük olarak da yer alan sevgi değeri, toplumun bireyleri arasındaki kaynaşma, iş birliği ve duyarlılığın geliştirilmesi anlamında önemli bir yer tutar. İlköğretim seviyesindeki bir bireyin, sevmeyi ve değer vermeyi öğrenmesi, ilerdeki ferdi ve sosyal hayatı için çok önemlidir.

Seyrânî'nin şiirlerinde somut bir sevgiliden, ürünlerin tümüne oranla çok az söz edilir. Sözünü ettiği, içinde sevgi duyduğu güzel genellikle mecazidir ve manevî, ilahî aşkı sembolize eder. Bazı şiirlerindeki sevgili eti kemiği olan biri olarak algılanır. Ancak dikkatlice incelendiğinde beşeri aşktan ilahî aşka geçiş hedeflenir.

Şiirlerinde sözü ettiği “baygın bakan göz, yosma bakış, değirmice yüz, bir tek karış gerdan, şeker ve bal sözlü” nitelemeleri beşeri sevgili için kullanılan ifadelerdir. Seyrânî beşeri aşkı içinde hissetmiş bunu şiirlerine yansıtmıştır. Ancak beşeri sevgide de şairin aradığı özellikler vardır; güzellik, doğruluk, iyilik, adalet gibi. Yani beşeri aşkıta Yunus Emre gibi koşulsuz bir sevgiye sahip değildir. Fakat mazlumun, haklının yanında olup, onlarla birlikte hareket etmesi içinde duyduğu insan sevgisine örnektir:

Dost kapısın ister isen doğruluk
Dosta inâyeti elden bırakma
Doğru olmayanın sonu uğruluk
Olur ferâseti elden bırakma (s.79)

Sevgili ona göre erişilmemiş, vefasız, zalim, kendisinin kıymetini bilmeyen biridir. Sevgili diye bahsettiği kişi güzeldir ve Seyrânî'nin sevgilileri yaşadığı çevrenin özellikleri taşır:

Kavuşmadım cânânıma
Gözüm yaşı pınar m'ola
Gelse acep yâr yanıma
Yağmur gibi diner m'ola

Sert taş imiş düşman bağı
İçerimden çıkmaz ağrı
Yâr yönünü bana doğru
Acep bir gün döner m'ola (s.77)

Seyrânî'nin asıl sevgisi Allah'a aittir ve beşeri aşkı, sevgiyi Allah sevgisi için bir basamak olarak görmüştür. Kişi etrafındaki tüm güzelliklerde, olaylarda, sevgilerde, düşüncelerde Allah'ı görmelidir:

Rabbime Seyrânî âşıktır özüm
Haksız çıkmaz dilden asla bir sözüm
Nevm-i cehaletten uyandı gözüm
Mest-i müdamlıktan gönlüm uyandı” (s.105)

Her yerde Allah'ın varlığını gören kişinin de Allah'a sevgi duymaması mümkün değildir. Seyrânî de yaşadığı çevreyi çok iyi gözleyen biri olarak her şeyde Allah'ın varlığını çok net şekilde görmüş ve içinde oluşan Allah sevgisini şiirlerine yansıtmıştır. Allah sevgisinin kendisi için ibadet sayıldığını söylemiştir.

Câm-ı tecelliden teşneyim müle
Akranlığım vardır benim bülbüle
Bülbül meftûn ise dikenli güle
Seyrânî âşıktır bir Allah'ına (s.80)

Seyrânî mürşidim severim gayet
Bu sevgi benimçün büyük ibadet
Tamûda yanmağa etmem kasâvet
Yanarım gafletle geçen günüme (s.91)

Seyrânî Allah sevgisinden bahsederken Kuran-ı Kerim'e olan vakıflığı, peygamber kıssalarına çokça yer vermesi dikkat çeker. Şiirlerinde birçok peygamber (Yusuf, Davut, Eyyüp, İbrahim...) ismi geçer. Her peygamberin yaşadığı bir olay vardır ve peygamberler ne olursa olsun Allah'a olan sevgilerinden vazgeçmemişlerdir. Seyrânî de kendisine bunları örnek alır. Allah'a duyduğu sevgiyle günlerini boşa geçirmemeye, iyi bir kul olmaya çalışır.

Kişi gerçek sevgiyle birçok şeyi aşabilir. Çevresinde olan bitenleri farklı görebilir ve bu sevgiyle affedici olabilir. Seyrânî de bunu şu şekilde ifade etmiştir:

Dostun sitem sözü tene dokunmaz
İşler içeriye zehr-i mar gibi
Defterde her dostun ismi okunmaz
Gökten yağar yere erir kar gibi (s.113)

Deve köşegin süser mi
Beyhude bir yel eser mi
Gönül dostu hiç küser mi
Münafığın şoruyunan (s.161)

Sevgi değerinin eğitimsel bir yöntemle ilköğretim çağındaki bir öğrenciye aktarılması gerekmektedir. Öğrenciye sevginin toplumsal bir kavram ifade ettiğini belirterek, maddi ve manevi değerlere karşı duyulması gereken sevgi, saygı ve sorumluluk bilincinin öneminden söz edilmelidir.

3.4.2. Seyrânî'nin Şiirlerinde Duygu

Duygular, insanı diğer canlılardan ayırmakta ve insan yaşamına her zaman eşlik etmektedir. Türkçe Ders Programında da duygulara yer verilmiş, okuma parçaları aracılığıyla bir durum veya olay karşısında hissedilen duygular örneklendirilmiştir. Umut, mutluluk, heyecan, korku, özlem, üzüntü, yalnızlık, takdir etme, bağışlama, mizah gibi duygular “duygular” temasının alt başlıklarını oluşturmaktadır. Duygular temasını başlıklar hâlinde ele almak bu temayı incelemeyi kolaylaştıracaktır.

3.4.2.1. Merhamet

Seyrânî hayatı boyunca gurbet hayatı, adaletsizlik, kıtlık, fakirlik gibi pek çok sıkıntılı durum yaşamıştır. Bu sıkıntılı durumları yaşarken kimsenin merhametli davranmadığını, kimseden yardım görmediğini şiirlerine yansıtmıştır. Bir sıkıntı olduğunda yetkili kişilerden yardım isteyen Seyrânî, adaletli olan yöneticilerin artık olmadığını, hatta kendi dönemindeki yetkililerin merhametsiz olduklarını ve adam kayıyarak işlerini yürüttüklerini söylemiştir.

Şiirlerinin pek çok yerine tarih atan Seyrânî, yine bir şiirinde tarih olarak 1261'i vermiş ve o yıl kıtlık yaşadığını dile getirmiştir. Eskisi gibi bolluğun olmadığını gören insanlar sadece kendilerini düşünmüşlerdir. Elinde bir şey olanlar ise bu kıtlık içinde kimseyle bir şey paylaşmamış, elinde olanların değerini kat kat artırarak bu kıtlık ortamından faydalanmaya çalışmışlardır. Ortam böyle olunca Seyrânî insanlardan merhamet görmemiş, Allah'ın merhametine ve sevgisine sığınmıştır.

Müşkülüm halledin ehl-i zamirler
Tutar mı altının yeri demirler
Merhametsiz olan ulü'l-emirler
Korkarım şeytanın iltizamında (s.185)

Bin iki yüz altmış bire tarih basınca
Pek ziyâde oldu sıklet bu sene
Eski âdet bitip devir dönünce
Kalktı insanlardan şefkat bu sene

Fukaranın hâlin Mevlâ'ya belli
Merhamet yok ağniyâde ezeli
Buğdayın bir muttu oldu yüz elli
Muhtekire düştü fırsat bu sene (s.198)

Bir sulu çeşmenin başına vardım
Testime bir damla suyu akmadı
Arzuhâlîm yâre uzatıp verdim
Merhametle nazar edip bakmadı (s.206)

Dini bütün müslümanın gözleri
Merhamet bahride dalmada olur
Ârif dinlemeden duyar sözleri
Kıssadan hisseyi almada olur (s.300)

Seyrânî şiirlerinde insanlardaki merhamet duygusunun azlığından yakınır. Bu şiirlerin ortaokul Türkçe ders kitaplarına alınması öğrencilerin insanları olumsuz tanımasına sebep olabilir. Bunun için ortaokul Türkçe ders kitaplarına alınması uygun değildir.

3.4.2.2. Üzüntü

Üzüntü, olması istenmeyen bir durum için tedirginlik hissetmektir. Ortaokul Türkçe ders kitaplarında duygular teması içinde yer alan metinlerde özlem, üzüntü, iç çatışmaları gibi duygulara yer verilmiştir. Bu metinler okunduktan ya da okutulduktan sonra öğrenciler bu duyguları kendi hayatları ve günlük hayatla karşılaştırırlar. Böylece duyguların insan hayatındaki yeri öğretilmeye çalışılır.

Seyrânî hayatının büyük bir bölümünü eşinden, ailesinden uzakta geçirmiştir. Ailesine olan özlemi, gurbet hayatının sıkıntıları şiirlerine üzüntülü ruh haliyle yansımıştır. Öyle ki Seyrânî'nin şiirlerine baktığımızda Seyrânî yâriden uzakta gözü yaşlıdır. Şiirlerinde aşık olduğu yare seslenmiştir. Aşkına düştüğünden beri sağlıklı düşünemediğini, gece gündüz onu hayal ettiğini ve onun için endişelendiğini söylerken bu duygularla gam ve keder içinde olduğunu dillendirmiştir. Bu üzüntüsünün geçmesi için ise yârinin yanına gelmesini şart koşmuştur. Yâr yanıma geldiğinde üzüntüm geçer, gözüm yaşı diner demiştir.

Feryâdım her gün yarısı
Kınayanadır darısı
Rast gelse güzel sürüsü
Sehmime bir civan düşer (s.178)

Ey dilber aşkına düştüm düşeli
Başta aklım elde irâdetim yok
Gece gündüz oldum ben endişeli
Derd ü gamdan gayrı ticâretim yok (s.232)

Seyrânî etrafında olup bitene duyarlı biridir. Bunun için etrafını inceler, olup biteni kendince yorumlar ve çıkarımlarda bulunur. Yaşadığı dönemde Seyrânî'yi en çok

etkileyen olay, yöneticilerin adaletsizliği ve onların yaptıkları zulümlerdir. Seyrânî bunları görüp o kadar üzölür ki uykuları kaçır. Ancak bir yandan da bilir ki bu dünya gelip geçici, kim ne kadar üzölürse üzölün Allah'ın takdiri her şeyin üstündedir.

Seyrânî olaylara üzüntüsünü o kadar derin yaşamıştır ki bu üzüntüyle ağladığında gözyaşları havuzları doldurur. Ah'ı gökyüzüne kadar yükselir, arşa direk olur. Olaylara karşı üzüntüsünü Hz. Eyyüp'un ve Hz. Yusuf'un çektiği sıkıntılarla karşılaştırır ancak kendi üzüntüsünü daha fazla bulur.

Seyrânî kendini kara bahtlı olarak nitelendirir. Derdini söyleyecek tabip bulamaz, yiyecek helâl lokması yoktur, türlü yolla başvurmasına rağmen bu kara talihten kurtulamaz. Seyrânî de içinde olan dertleri gizli tutmaya karar verir. “ Derdi derünümde gizler ağlarım” derken aklında sorular da vardır “ Derünümde olan derd ü elemin/ Çaresin ehlinden sormak yok mudur”?

Hüzn ü elemden yatamaz
Zulüm alıp alıp hak satamaz
Âşık Seyrânî atamaz
Kimse ile hiç parende (s.162)

Dizgin etsem gönöl atın
Geçer göğün yedi katın
Yalan dünya maslahatın
Kâh bitmez kâh biter çektim

Çeşmim yaşının yavuzu
Aksa doldurur havuzu
Oldun turna kılavuzu
Kâh bozuk kâh katar çektim

Seyrânî bilmem mert midir
Yoksa cânan cömert midir
Eyyub'un derdi dert midir
Ben ondan besbeter çektim (s.174)

Bir münâsîp tacım yoktur diyecek
Bir helâl ekmegim yoktur yiyecek
Bir tabip bulmadım derdim diyecek
Derdi derûnunda gizler ağlarım (s.241)

Âhım bulut gibi göge dolandır
Gâhî parelenir gâhî bulanır
Gâm yeli estikçe gönül bulanır
Sanma bulanıklık hemen serdedir (s.289)

Levh-i kâlbe yazı yazan kalemin
Ağzın açıp dilin yarmak yok mudur
Derûnun da olan derd ü elemin
Çâresin ehlinden sormak yok mudur (S.299)

Seyrânî dünyanın gelip geçiciliğinin farkındadır ve bunu şiirlerine yansıtır. Dünyanın geçici ahiret hayatının ise sonsuz olduğunu bilen Seyrânî, kimsenin kendi rızasıyla doğmadığını, istediğı gibi bir hayat geçirmediğini söylemiştir.

Ölüm herkes için geçerlidir. Bunu bilen insanoğlu, bu dünyaya niçin gönderildiğini düşünüp ona göre hareket etmelidir. Ahiret hayatı başladığında bu dünyada biriktirdiğı iyiliklerin karşılığını alacak olan insan, gaflet uykusundan uyanmalı ve çalışmalıdır. Seyrânî ömrün geçici olduğunu “Gaflet uykusunda bir hoş yatarken/ Eyvah geçti ömrüm yüze dayandı” dizeleriyle dile getirmiştir.

Soralım yoksula baya
Aslı nedir neden ağlar
Ne hikmettir şü dünyaya
Gelen ağlar giden ağlar

Ömrümün defterin dürdüm
Hâk-i pâye yüzüm sürdüm
Bir acâyip kal'a gördüm
Burc u bâr u beden ağlar (s.176)

Anamızdan bile bile doğmadık
Seve seve alıp kabre koymadık
Keyfimizce bir süt bile sağmadık
Çoban gelip geçtik hayvân içinde (s.193)

Seyrânî'nin iki gözü yaş oldu
Gönül derdi cümle derde baş oldu
Kadı mutfağında pişmiş aş oldu
İçerimde fıkır fıkır kaynıyor (s.284)

Ortaokul Türkçe ders kitapları incelendiğinde duygular teması içinde şefkat, umut, merak, yalnızlık, korku, üzüntü gibi duygular yer alsa da bu duygular öğrencilere verilirken geleceğe güvenle bakma, çevresine karşı iyi duygular besleme amaçlanır. Bunun için Seyrânî'nin şiirlerinde üzüntü duygusu ortaokul öğrencilerini karamsarlığa itebileceği için bu kitaplarda yer almaması daha uygundur.

3.4.2.3. Mizah

Seyrânî'nin şiirlerinde kullandığı dil akıcı, kolay ve sadedir. Ancak anlatmak istediklerini anlatırken çeşitli benzetmelere, karşılaştırmalara, kişileştirmelere başvurur. Öyle ki bu söz sanatları bazı şiirlerinde gülünç bir öge olarak karşımıza çıkar ve okurken okuyucuyu tebessüm ettirir. Örneğin; Seyrânî'nin şiirleri incelendiğinde insanı, kurnazlık olarak çakala ve tilkiye, saflık olarak çobana benzetir.

Çevresini en ince ayrıntısına kadar gözlemleyen Seyrânî, çevresinde cahil, kendini beğenmiş, bilmîş tavırlar sergileyen birçok kişi görmüştür ve bunları şiirlerine alay konusu yapmıştır. Kimsenin olmadığı yerde yaşayan kişi insan beğenmez, ömründe kitap okumamış kişi her şeyi biliyor gibi davranır da soranlara yol gösterir, giyecek kıyafeti olmayan kişi kimsenin giydiğini beğenmez, içecek tütünün olmayan kişi mısır yaprağı içerde eline tütün geçince tütünü beğenmez, ömründe savaşa katılmamış kişi kılıç kalkan beğenmez. Seyrânî açık sözlüdür. Şiirlerinde de gördüklerini, yargıladıklarını, karşıdaki kişi gücenir, kırılır endişesi taşımadan anlatmıştır.

Ormanda büyüyen adam azgını
Çarşıda pazarda seyrân beğenmez
Medrese kaçkını softa bozgunu
Selam verecek insan beğenmez

Âlimi tân eder yanına varsan
Seni de yanıltır mesele sorsan
Bir "cim" bile çıkmaz karnını yarsan
Meclise gelir de erkân beğenmez

Her çeşit insandan bir kaç eşi var
Mektepten kovulmuş günah işi var
"Rabbi Yessir" de dört yanlışı var
Tahsir etmek için irfân beğenmez

Çıkmış yükseğine kaval öttürür
Çoban köpeğine koyun güttürür
Başını baltayla traş ettirir
Gider berbere de dükkân beğenmez

Yayladan yaylaya konup göçer de
Arpayı buğdayı ekip biçer de
Mısır yaprağını kıyıp içer de
Tütünü bulunca duman beğenmez

Fâni benliğine vermiş özünü
Lisânından çıkar bilmez sözünü
Ömründe görmemiş cengin yüzünü
Zırh u silah kılıç kalkan beğenmez

Bir odası vardır gayet küçücek
Kendi aklı sıra keyf yetirecek
Bir çanağı yok ayran içecek
Kahveyi bulunca fincan beğenmez

Seyrânî söyledi bu doğru sözü
Haddeden çekilmîş doğrudur sözü
Bir zengine varsa görmemiş kızı
Lâl güher ister mercân beğenmez (s.324-325)

Seyrânî'nin mizahi şiirleri ortaokul Türkçe ders kitaplarına alınabilirlik yönünden sakıncalı olabilir. Bu şiirlerde insanların eksik yönlerini çekinmeden yüzüne vuran Seyrânî ortaokul öğrencileri için bu yönden iyi bir örnek olmayacaktır.

3.4.2.4. Yalnızlık

Yalnızlık: yalnız olma durumu, kimsesizlik (Türkçe Sözlük, s.2118) olarak tanımlansa da güç, karmaşık ve üzücü bir haldir. Yalnızlık bir durumken aynı zamanda bir duygudur.

Sosyal ilişkiler insan yaşamı için çok önemlidir. Toplumun üyesi olarak birey bazen toplumsal kurallarla çatışmış bazen bu kurallara uyum göstermiştir. Toplum karşısında insan bazen yalnız kalmış bazen insanlarla birlikte olmuştur. İnsanın yalnız kalma durumu kendi isteğiyle olabileceği gibi toplum tarafından dışlanma, istenmeme şeklinde de görülür.

Seyrânî, hayatının bir bölümünü kendi memleketinden uzakta, ailesinde ayrı geçirmiştir. Hem bu ayrı geçirdiği sürede hem ailesinin yanındayken çevresindeki insanları gözlemlemiştir. Memleketinden ayrı yaşadığı dönemde yaşadığı güzellikleri bile acı verici olaylar olarak algılamıştır. Kimsenin olmadığı yerlerde ağlayarak içini dökmeye, biraz rahatlamaya çalışmıştır.

Seyrânî hayatının bir noktasından itibaren çevreyi olduğu gibi kabullenmiştir. Kaderine razı olmuş yalnızlığı kabullenmiştir. Topluma duyarlı olan Seyrânî çevresinde olan kötülüklerden rahatsız olurken bir zaman sonra bundan vazgeçmiştir. Öyle ki iyiler bile iyiliklerini başa kalkıyor derken yalnızlığın, kimseden bir şey beklemeden yaşamının daha iyi olduğunu söylemiştir.

Şu kimsesiz sahrâlarda
Diken oldu gülüm benim
Uğrun uğrun tenhalarda
Ağlamaktır halim benim (s.172)

Ne çare Seyrânî böyledir kader
Taşlara dökülmüş ektiğin bider
Kemin kemliğinden bana ne keder
İyiler iyiliğin başa kakıyor (s.296)

3.4.2.5. Merak

Seyrânî çevresinin gözlemleyen ve bunun şiirlerine yansıtan bir şairdir. Ancak bu gözleme sadece çevresinde olup bitenle sınırlı değildir. Seyrânî kendini de sorgular. Kendi duygularını öyle baskın yaşar ki sorgulama ihtiyacı hisseder. “Seyrânî” ye acep n’olmuş/ Derunu dert ile dolmuş” diyerek bunu şiirlerine yansıtmıştır.

Seyrânî evreni inceler ve merak eder. Yaşadığı dem’den başka dem’ler var mıdır? İnsan yaratılmadan önce dünyada yaşam var mıydı? İnsan ne için yaratıldı? Kaç çeşit insan vardır? gibi sorularla merakını şiirlerine yansıtmıştır:

Seyrânî ye acep n’olmuş
Derûnu dert ile dolmuş
Kimi etmiş kimi bulmuş
Bulan ağlar eden ağlar (s.176)

Âdem bu demden imiş
Bu dem âdemden imiş
Âdemden evvel bu dem
Hâk bilir kimde imiş (s.183)

Ey mürevvet- kânı şâh-ı risâlet
Bilmîşim olduğun mahbûb-ı Mevlâ
Dilim ikrâr eder kalbim şehâdet
Mefhar-i âlemin kadrin muallâ (s.186)

Müşkül bir muammâ sırrı Hüdâ'nın
Kapı penceresi yok ki odanın
Türlü yoldan câna giren gıdanın
Cânı senden sorsam sadâsı nerde (s.194)

Geçen zamanla birlikte dünyanın düzeni de değişir. Bugün normal karşıladığımız bir şey yarın gözümüze çok farklı görünebilir. Seyrânî de şiirlerinde değişen düzenle birlikte acayip işlerin çoğaldığını dile getiriyor. Her şey gelişip değişiyor. İşler iyiye gideceğine kötüye doğru gidiyor. Yeniler sistemi düzeltip kurallara uyacağına her şeye zıt gidiyor. ” Dünyayı hep rezil köpekler aldı/ Gelen ümerâya karşı gidiyor ” dizelerinde bundan bahsetmiştir.

Âdem ne demektir insan kaç bölük
Kimi şâh padişâh kimisi melik
Kimin kulağı kalbine delik
Kiminin beynine deliktir iz'ân (s.255)

Asırda acâyip işler çoğaldı
Bilmem bu işleri kimler ediyor
Dünyayı hep rezil köpekler aldı
Gelen ümerâya karşı gidiyor (s.297)

Seyrânî'nin meraklı düşünce yapısını ele aldığımızda ortaokul öğrencileri için uygundur. Seyrânî'nin neleri merak ettirdiği gören öğrenciler kendi etraflarına da sorgulayarak bakacaktır. Eğitim kazanımlarında merak eden ve sorgulan öğrenci yetiştirmek esastır. Bunun için Seyrânî'nin bu şiirleri ortaokul Türkçe ders kitaplarına alınabilir.

3.4.2.6. Korku

İnsanın niçin yaratıldığının farkında olan Seyrânî, içinde Allah sevgisi barındırdığı kadar Allah'a karşı korku da barındırır. İnsan Allah'a kulluk etmek, emirlerini yerine getirmek, haram olan şeyleri yapmamak için dünyaya gönderilmıştır.

Allah’a gerçek kulluğun sonucunda cennet vaat edilmıştır. İşte Seyrânî Allah’a gerçek kul olamamaktan korkar. Bu dünyada insanın yaptığı iyilikler de kötülükler de amel defterine yazılır. Amel defterinin açıldığı gün yapılan iyiliklerin ve kötülüklerin karşılığı alınır ve ona göre değerlendirilir. Seyrânî’ye göre Allah korkusunu içinde duyan kişi ona göre davranır. ” Korkmayan Allah'tan geçemez sırat”

Seyrânî döneminde yöneticiler adaletsizdir, halk zulüm içindedir. Zaman öyle bir hal almıştır ki büyükler küçüklerden korkar olmuştur. Yöneticiler merhametsizdir ve rüşvet almadan iş yapmaz olmuşlardır. Bunları gören Seyrânî de çevresine karşı korkuyla bakar.

Yumurtasın kokutmağa
Yatar sanma gürke beni
Aşkın dersin okutmağa
Sanma korkup ürke beni (s.166)

Müşkülüm halledin ehl-i zamirler
Tutar mı altının yerin demirler
Merhametsiz olan ulü'l-emirler
Korkarım şeytanın iltizamında (s.185)

Bîçâresin deli gönül nâçârsın
Amel defterini bir gün açarsın
Sırat köprüsünden nasıl geçersin
Günahın sırtına sarılır bir gün (s.267)

Seyrânî’nin şiirlerinde korku sadece Allah’tan korkmak olarak verilmiştir. Ancak ortaokul Türkçe ders kitaplarında böyle bir kazanım yoktur bunla birlikte ortaokul öğrencilerine Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinde Allah’ı korkuyla öğretmek yerine; merhamet ve rahmetle öğretmek esas alınır. Yani Seyrânî’nin korkuyla ilgili olan şiirleri ortaokul ders kitaplarına alınması bakımından uygun değildir.

Her kimin kalbinde varsa havfullah
Alâmeti kuldan etmez ihtiyat
Bulur Allah'ını giden doğru râh
Korkmayan Allah'tan geçemez sırat (s.311)

3.4.2.7. Umut

Seyrânî şiiirlerinde en çok Allah’a güvenir. Bu güvenle âlemi yaratan, insanı yaratan Allah’tan hiçbir koşulda umudunu kesmez. İnsan dünyada ne kadar büyük sıkıntı yaşarsa yaşasın, derdine çare Allah’tadır ve bu nedenle derdinin çaresini Allah’tan istemeli ve umut etmelidir. “Elbette her derdin var bir devâsı/ Ben derdime umut kesmem çareden” diyen Seyrânî’de bütün dertlerin tek umudunun Allah olduğunu şiiirlerinde söylemiştir.

Allah yarattığı kulu unutmaz. “Bir karıncasından geçmeye Mevlâ/ Geçer mi zannettin Seyrânî’sinden” diyen Seyrânî, şiiirlerinde Allah’a karşı sonsuz umudunu, güvenini dillendirmiştir. Allah yarattığı kulun rızkını verir. “Tanrı yarattığı kulun/ Verir rızkın koymaz nâçar” diyen Seyrânî yaşamında kıtlık, yoksulluk görmüştür lakin Allah’tan umudunu kesmemiştir.

Seyrânî en çok Allah’ın affediciliğine güvenir ve bunu umut eder. Zerrece imanı olan kişinin bile mahşerde affedilmesini umut eder. Allah’ın affını ister ve mahşer günü için korkar. Allah affetmezse hâlinin kötü olacağını şiiirlerinde dile getirir.” Olur ahvalimiz mahşerde yaman”

Poyrazının tipisinin
Hizmeti var hepisinin
Mevlam kısmet kapısının
Kimin örter kimin açar

Anadan doğunca çulun
Var mı idi paran pulun
Tanrı yarattığı kulun
Verir rızkın koymaz nâçar (s.175)

Destiğirlik ummam senden bir zaman
Göster ağacında sağlam dal bana
Pervazıma dardır geniş âsuman
Dâima açıktır istikbâl bana (s.187)

Olur ahvalimiz mahşerde yaman
Var ise gam değil zerrece îman
Seyrânî bir şair gördüğü zaman
Koç gibi meydana girip tokuşa (s.190)

Her kuşun elbette vardır yuvası
Yaylasına göre âb u havası
Elbette her derdin var bir devâsı
Ben derdime umut kesmem çâreden (s.253)

Ölür ana baba çıkar aradan
Yetimler hakkını görür yaradan
Dert ehli ümidin kesmez çâreden
İki el baş için ederler savaş (s.304)

Umut, ortaokul öğrencilerinin hem geleceğe güvenle bakması yönünden hem de Allah'a güvenip ondan kendisi için bir şeyler umut etmesi yönünden hissetmesi gereken bir duygudur. Geleceğine umutla bakan birey daha kararlı olacak ve önüne çıkan zorluklarda geri çekilmeyecektir. Bu noktada Seyrânî'nin şiirleri örnek gösterilebilir. Özellikle Allah'tan umut etme ve Allah'a güvenme noktasında bu şiirle oldukça uygundur.

3.4.3. Seyrânî'nin Şiirlerinde Kişisel Gelişim

Kişisel gelişim, bireyin kendini ve yeteneklerini geliştirmesidir. Kişinin içindeki gücü fark etmesi ve bunu kendine faydalı olacak şekilde kullanmasıdır. Her insan kendisi için en iyi olanı ister ve çalışmalarını bu yönde yapar. Kişinin kendini geliştirmesi sonucu iyi, çalışkan, dürüst, düzenli, ahlaklı, adaletli bir insan ortaya çıkacağı gibi bireyin toplumu oluşturduğu düşünülürse buna bağlı olarak iyi, çalışkan, dürüst, ahlaklı, adaletli bir toplum ortaya çıkacaktır. Kişisel gelişimde ilk olarak farkındalık oluşturmak önemlidir. Kişi kendinde neyi değiştirmek istediğinin farkında

olmalıdır. Buna göre kendine bir hedef belirlemeli ve çalışma basamakları oluşturmalıdır.

Ortaokul öğrencilerinin ruhsal gelişimleri düşünüldüğünde çevresi tarafından en çok etkilendiği, yönlendirilmeye en açık olduğu dönemdedir. Bu yaştaki çocuklar en çok arkadaşlarını örnek alırlar. Arkadaşlarının da okuldan olduğu düşünülürse okulda öğretilenlerin çok önemli olduğu fark edilir. Davranış kazandırmada en büyük görev öğretmenlere düşmektedir. Öğretmenler, gerek birebir görüşerek doğru yolu göstermek gerek kendi davranışlarıyla örnek olmak gerekse ders kitaplarındaki metinlerle öğrencinin çıkarında bulunmasını isteyerek doğru davranış edindirme çalışmasında bulunurlar.

Ortaokul Türkçe ders kitapları incelendiğinde öğrencilerin kendilerin tanınması, karşısındakine önem verip onu anlaması, çevresi hakkında gözlem yapıp ders çıkarabilmesi, çalışmanın başarıyla olan ilişkisini anlaması, kendini ve etrafındakileri yerinde ve doğru şekilde eleştirebilmesi için kişisel gelişim teması vardır. Bu temanın alt başlıkları; kendini tanıma, kendine saygı, kişilik tipleri, empati, sorumluluk, sosyal gelişim, olumlu düşünme, meslek seçimi, karar verme, başarı, girişimcilik, öz eleştiridir. Ortaokul Türkçe ders kitaplarında kişisel gelişim temasının içinde yer alan metinlerde alt başlıklara göre seçilir. Bu metinler aracılığıyla öğrencinin çıkarında bulunması, ders alması, kendini ona göre geliştirmesi istenir.

Seyrânî'nin şiirleri kişisel gelişim bağlamında incelendiğinde iyimserlik, doğruluk, güven, adalet, çalışkanlık, vefa, kâmil insan olmak, güzel sözlü olmak, yaşanan olaylardan ders çıkarmak gibi alt başlıklar oluşturabiliriz. Seyrânî'ye göre kendini geliştirmek isteyen insan etrafını iyi gözlemlemelidir. Değişen dünyayı görmeli, insanların nasıl bir değişim içinde olduğu gözlemlenmeli ve bunlardan ibret alınmalıdır. Seyrânî'nin bu düşünceleri ortaokul öğrencilere örnek olarak gösterilebilir. Bunun için bu konudaki şiirleri ortaokul Türkçe ders kitaplarına alınması bakımında uygundur.

Saz-ı irfânını düzüp çal heman
Bahr-i aşkın deryâsına dal heman
Gözlerin var ise ibret al heman
Bak kalb-i ayna-yı devrâna yâhu (s.315)

3.4.3.1. Çalışkanlık

Kişinin kendini geliştirebilmesi için, hedeflerine ulaşabilmesi için çalışması gerekir. Önüne ne tür sıkıntı zorluk çıkarsa çıksın, bıkmadan, sıkılmadan, sabırla çalışması gerekir. Başarıyı tadabilmesi için ilk önce emek vermek gerekir. Seyrânî de “Ekmeyince hiçbir mahsül biçilmez” dizesiyle “Bir ekmenin olur bir de biçmesi” dizesiyle “ Bal tutan elbette parmağın yalar” dizesiyle bunu anlatmıştır. Ortaokul öğrencilerinin de kendilerini geliştirebilmeleri, iyi bir birey olabilmeleri için çalışmalarının gerekli olduğunu anlamaları gerekir. Seyrânî’nin bu dizeleri örnek olarak verilip çalışmadan bir şey olmayacağı, yardım beklemek yerine yardım eden bireyler olmak gerektiğini öğrencilere aşılama gerekir. Ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerde de gerek doğrudan gerekse örtülü olarak çalışmanın öneminde bahsedilir. İşte Seyrânî’nin şiirleri de çalışmak, emek vermek, karşılığını almak noktasında öğrencilere misal olarak verilebilir.

Seyrânî de şiirlerinde çalışmakla ilgili emek harcıyıp karşılığını almaktan bahseder. Ancak bu emek sadece bu dünya için değildir. İyi bir kul olmak için de çalışmak gerekir “ Aldanıp nefesine şeytana kanma” dizesinde diğer dünyaya çalışmanın gerekliliğinden bahsetmiştir.

Kişi çalışırken kendi işlerini ertelemeden zamanında yapmalıdır. Bu hem bu dünya hem de diğer dünya için geçerlidir. İnsanın cehennem azabından kurtulması, cenneti hak etmesi için boşa vakit geçirmemesi, şeytana uymaması yani kulluk görevini tam yapması gerekir. Seyrânî’nin şiirlerinde de bunlardan bahsedilir. Seyrânî bu dünyadaki çalışmanın karşılığının diğer dünyada mutlaka alınacağına inanır.

Hazreti İsâ'ya indi mâide
Yine bozulmadı eski kâide
Sağ gözden sol göze yoktur fâide
Bak kendi başının selâmetine (s.201)

Güllerin çeşmine şebnemler dolar
Teşne bülbülleri çeşminden sular
Bal tutan elbette parmağın yalar
Cismine hüsnünden gör ne bulaştı (s.214)

Sermâyesi olan gider kârına
Bugünün işini koyma yârına
Mısır'da Züleyhâ âşkın nârına
Yanmıştır Yusuf-ı Ken'an diyerek (s.231)

Her çeşmeden âb-ı hayat içilmez
Ekmeyince hiç bir mahsül biçilmez
İnd-i Hakta a'lâ ednâ seçilmez
Mevlâsından gâfil bulunmaz bir kul (s.236)

Dostun bahçesinde eğlenip kalma
Bu dünya fânîdir asla inanma
Aldanıp nefesine şeytana kanma
Mevlâm murâdımız versin bülbülüm (s.251)

Beş vaktini kıl da gözet Süphânı
Cehennem nârından kurtar bu cânı
Yanaşma şeytana aldatır seni
Şeytanın konuştuğu daldan ırak ol (s.235)

Bir ekmenin olur bir de biçmesi
Her konmanın olur bir de göçmesi
Her kimin var ise yiyip içmesi
Değirmenden alsın dersin karındaş (s.305)

Çalışkan olma, toplumun takdir ettiği davranışlardandır. Üretken olma, refaha ulaşma, başkalarına muhtaç olmama çalışkanlık değerinin sonuçlarıdır. Çalışkanlık, birey için olduğu kadar toplum için de önemlidir. Çünkü çalışmanın, sebat göstermenin ve bunların nihai sonucu olan hedeflerine ulaşmanın, bireysel olduğu kadar toplumsal anlamları da mevcuttur.

Seyrânî'nin şiirlerinde en çok önem verdiği unsurlar arasında yer alan çalışkanlık, şairin kaynağını aldığı dinî değerlerde de önemli yer bulur. Gerçeği arama duygusu, çalışmak insana yaratılıştan verilen bir huydur, fitrîdir. Tembellik ise yaratılış kanununa aykırıdır, isyandır. Türkçe eğitiminin de ana amaçlarından olan çalışkan olma, bir kişisel nitelikten çok toplumsal sorumluluk hâlini almıştır. Dayanışmanın ve sorumluluğun üst düzeye alınarak işlendiği Türkçe dersleri, eğitim çağındaki bireylere dil ve edebîyat hassasiyeti vermekle beraber, uğraş verme, azimli çalışma ve işbirliği yönüyle de katkı sağlamaktadır. Dinleme, yazma, okuma ve konuşma gibi bilişsel, duyuşsal ve devinişsel etkinlikler yapılan Türkçe dersi, çalışkamayı zorunlu kılmaktadır. Bunun yanı sıra toplumun temel dinamiklerine karşı sorumlu olmayı öngören Türkçe dersi, bir diğer sorumluluk alanı olarak görülebilecek çalışkan olma erdemini sistemleştirerek öğrencilere vermektedir. Çalışkanlık değeri Türkçe Öğretim Programı'nda Temel Beceriler bölümünde doğrudan yer bulmuştur. Çalışkanlıkla ilgili değerler bu başlık altında değerlendirilmiştir. Bu başlık altında girişimcilik değeri çalışkanlık değeriyle bağdaştırılarak verilmiştir.

Seyrânî, kendi hayatında sürekli çalıştığını, çalışkan olduğunu söyler. Hayatın her aşamasında çalışmanın olduğunu, bir şeylerin ancak çalışarak elde edileceğini dile getirmiştir. Çalışmadan duran kişilerin, toplum tarafından hoş karşılanmadığı gibi kendilerinin de paslanacağını dile getirmiştir.

“Tüfeğine acar derler
Demirine Macar derler
Yatan kelbe kocar derler
Kalk kocaoglan yatacı olma

Bu mu senin neferliğin
Şerefî var askerliğin
Yeri midir tembelliğin
Boşa dolu atcı olma” (s.78)

Kendi hayatında elde ettiklerini çalışarak elde ettiğini, yorulmadığı sürece uyumadığını söylüyor. Boşa geçen gününü gaflet olarak niteleyen Seyrânî gafletle geçen gününe acıyarak bakar:

Hak bilir yastığa başım koymadım
Uyku gelip gözüm süzölmeyince
Saz-ı macâzîden elim yunmadım
Marifetin sazı düzölmeyince (s.85)

Bir seher vaktinde çekip giderken
Ansızın yollarım düze dayandı
Gaflet uykusunda biboş yatarken
Eyvah geçti ömrüm yüze dayandı (s.105)

Hayatın akışına kapılan insanoğlu zamanın nasıl geçtiğini anlamaz ve ansızın yaşlandığını hisseder. İşte o noktada hayatın aslında çalışarak anlam kazanacağını anlar ancak gafletten uyanmak için zaman geçmiş ve ömür bitme noktasına gelmiştir.

Çalışmaktan, çalışmanın öneminden bahseden Seyrânî, çalışmanın sadece bu dünya için olmayacağını da şiirlerinde vurgulamıştır. İnsanoğlunun yeryüzüne gönderiliş sebebi Allah'a kulluk etmektir. Bunu düşünen Seyrânî kul olmak için çalışmanın gerekliliğini şiirlerine yansıtmıştır. Dünya'ya gelen herkes günü dolduğunda gidecek, herkes kendi kulluğunun karşılığını görecektir. O zaman kişi çok çalışıp ahiret hayatını da düşünmelidir der.

Kim gülü dikenden ayırıp seçer
Herkes amelinin mahsulün biçer
Gam yeme Seyrânî bu gün de geçer
Yüce dağın başı olmaz dumansız (s.244)

Amel sazım bozuk düzen çalmışım
İsyân deryasına düşüp dalmışım
Aziz gecelerde gafil kalmışım
Navm-i gaflet düşman imiş gözüme

Düzemedim turna gibi katarım
Virâne de baykuş gibi öterim
Ben aşkın nârına yanar tüterim
Hayrettedir tamu nârı özüme (s.96)

“Ekmeyince hiçbir mahsul biçilmez” diyen Seyrânî her çalışmanın bir karşılığı olduğunu dillendirmektedir. Kişi çalışır ancak çalışmanın sonunda beklediği şeyler vardır. Seyrânî elde etmeyi umduğumuz şeyler varsa bunun için fedakârlığı göze almalıyız der.

Hiç çoban koyunu güder mi dağda
Olmasa gözleri süt yoğurt yağda
Meyvesi bitmedik ağacı bağda
Sökerler Seyrânî daldan kökecek (s.129)

İplik gömlek olmaz dokutmayınca
Oğlan âlim olmaz okutmayınca
Ayı var et yemez kokutmayınca
Tilki var ölüyü sinden çıkarır (s.200)

Ârif olan âdem kılı kırk seçer
Herkes bu dünyada ektiğin biçer
Çıplağın gönlünden kırk gömlek geçer
Amma çoğun azı azın çoğusun (s.172)

Kimi dikenini gülünden seçer
Herkes ektiğinin mahsulün biçer
Gam yeme Seyrânî bu gün de geçer
Yüce dağ başında duman geziyor (s.212)

Seyrânî de şiirlerinde çalışkan olmanın en önemli özelliklerinden olan azimli olma ve sabırla bitirilen işin sonunu getirme konusunun üzerinde sıklıkla durmaktadır.

Çalışkan olmayı hayatını idare ettirme ve üzerine düşenleri yapma olarak kullanan Seyrânî doğrudan ya da dolaylı olarak çalışkanlığı hayatın olmazsa olmazları arasında görmüştür:

Sermayesi olan gider kârına
Bu günün işini koyma yarına
Mısır'da Züleyha aşkın nârına
Yanmıştır Yusuf-u Kenan diyerek (s.130)

Âdemoğlu dünya nimetin yerken
Bilinmez çiy sütten aş kapar kaçır
Er ekmeğin taştan çıkarır derken
Unun incisini taş kapar kaçır (s.176)

Bu dünyaya gelen yine göçmekte
Emeğine uygun mahsul biçmekte
Herkes kendi rızkın yiyip içmekte
Kul kula sebeptir selek değildir (s.204)

3.4.3.2. İyilik- İyimserlik

İyimserlik ilk olarak bireysel mutluluk için önemlidir. Etrafında olan olayları iyi görebilen, geleceğe dair umutları olan kişi mutludur. İyimserlik sıkıntı ile başa çıkma, fiziksel sağlık, akademik başarı, iş performansı gibi birçok alanda etkilidir. İyimserlik başta aile olmak üzere çevreden öğrenilir. Sürekli kötü şeylerin düşünüldüğü, olayların kötü yorumlandığı bir ortamda yetişen bireyin iyimser olması beklenemez. Bu nedenle kendilerini olumlu geliştirmesi beklenen ortaokul öğrencilerine de iyimserlik aşılmalı, etraflarına pozitif bakmaları sağlanmalıdır.

İyimserliği, kişisel gelişimin bir parçası olarak görebiliriz. Kendini geliştirmek isteyen birey, olumsuz şeylerden uzak durmalı, bununla birlikte etrafında olanları iyi gözlemlemelidir. Seyrânî'nin şiirlerinde de iyimserlik işlenmiştir. “ Sen ol şer düşleri hayra yorucu” der Seyrânî. Etrafında kötü şeyler olsa bile Seyrânî kendine öğüt verir.

Kötülüğü herkes yapabilir, önemli olan kemlik yapana bile iyilikte bulunmaktır. Seyrânî bunu hem mutlu yaşamak için hem de Allah rızası için yapmak gerektiğini söyler. Seyrânî'ye göre etrafta olan olaylarda hemen tepki verilmemeli, hemen sıkıntı duyulmamalıdır. Yani gönlü geniş tutmak gerekir. Etrafta ne kadar yıkıcı, kırıcı, olay ya da söz olursa olsun marifet bunu tamir etmektedir. Bu kırıcı, yıkıcı şeyleri yaşatan düşmanın bile olsa gün gelip sana muhtaç olabilir. İşte bu noktada kin tutmayıp iyilik etmek önemlidir.

Dünya hayatının gelip geçici olduğunu şiirlerinde sık sık dile getiren Seyrânî “Kötünün bu dünyada eseri kalmaz” dizesiyle iyilik yapmanın önemine dikkat çekmiştir. Kişi öldükten sonra bile yaptığı iyilikler ile anılır, hatırlanır. Bu dünyada iken öyle iyi işler yapmalı, öyle iyi bir kul olmalıyız ki hem diğer dünyada karşılığını almalıyız hem bizden sonra adımız anıldığında yüzlerde tebessüm oluşturmali, iyiliklerimiz konuşulmalıdır.

Kal'ada kurarlar toplar bedene
Atarlar kemliğe gelip gideni
Kamil insan sana kemlik edene
Eyle riâyeti elden bırakma

El küpüne elde turşu kurucu
Var Seyrânî olma aslın sorucu
Sen ol şer düşleri hayra yorucu
Hakka ibadeti elden bırakma (s.186-187)

Kulun rızkın verir Hazret-i Bârî
Açılan gülleri incitmez hârî
Kötülük değildir er kişi kârî
Kemlik edenlere inâyet eyle

Kalbini geniş tut sıkma Seyrânî
Rızâ-yı Bârîden çıkma Seyrânî
Gönül Beytullahtır yıkma Seyrânî
Elinden gelirse imâret eyle (s.196)

Seyrimiz Seyrânî zâhirde sâir
Olsa da bâtında Mevlâ'ya dâir
Ümidin keser mi ehli kebâir
Şefî-i Rahmet-i Rahman var iken(s.261)

Dinle nasihâtım cân kulağın aç
Nâmerdin yanına varma geri kaç
Olursa düşmanın kapına muhtâç
Sen bir eylik eyle bilsin bilmesin (s.261)

Eser kaba poyraz eseri kalmaz
Göçer güzelliğın eseri kalmaz
Kötünün bu dünyada eseri kalmaz
Bu kesim kıyâfet bu çalım gider (s.282)

Nâmertler içinden hicret et durma
İyilik edersen kimseden sorma
Kendin zâdilikle Seyrânî kurma
Mezar taşı ile iftihâr olmaz (s.320)

Seyrânî'ye göre en büyük iyilik Allah'a ibadet etmek, O'na kul olmaktır. İnsan gerçek iyiliğın tadına ancak o zaman alır. Bunu diyen şair iyiliğın çevreye karşıda yapılacağını, haklının mazlumun yanında yer almanın da bir iyilik olduğunu ifade eder.

İyilik yapmanın, yapılan iyilikten karşılık beklememenin de kolay olmadığı, bunları yapmak için mert, dürüst olmak gerektiğini söyler. İnsanın çevresinde gördüğü kötülükleri kapatması, ayıpları yüze vurmaması ve her kötülükten, şerden sonrada iyiliğın gelebileceğine inanmasını da iyilik olarak gören Seyrânî bunu şöyle ifade etmiştir:

Hakikat kapusun muhabbet açar
Muhabbetten kaçan haktan da kaçar
İyilik el kuşudur kanatsız uçar
Kötüye iyilikten azap görünür (s.217)

3.4.3.3. Doğruluk

Doğruluk, doğru kişinin kendine mantıklı gelen şeyleri yapmasıdır. Ancak bu doğruluk kavramı toplum tarafından şekillendirilir. Kişi içinde yaşadığı topluma göre doğruyu yanlış ayırt eder. Zira bir toplum için doğru olan şey başka bir toplum için doğru olmayabilir. Doğruluk, toplum gelişiminin bir parçası olduğu gibi kişinin gelişimi içinde önemlidir. Sürekli yalan dolanın olduğu bir toplumun gelişmesi beklenemez. Kendi hayatında yalana sık başvuran, etrafına güven vermeyen bireyin de kendini geliştirmesi, yüksek mertebelerde hakkıyla yer alması beklenemez. Yani kişinin kendini geliştirmeye karar verdikten sonra yapacağı şeyler arasında çalışmak olduğu kadar doğruluktan ayrılmama da olmalıdır.

Çocuklar okul hayatına başlayıncaya kadar gerek aile gerekse büyüdüğü çevrenin doğrularını kabul ederler. Okul hayatı başladıktan sonra bu doğrular bilinçli olarak öğretilmeye çalışılır. Ortaokul öğrencileri düşünüldüğünde yaş itibariyle çevrenin şekillendirmesine en elverişli yaşıdır. Çocukların bu yaşta doğru arkadaş gruplarında bulunması gerekir. Bunun için okul kültürünün öğrencilere doğru yolu gösterecek şekilde planlanması gerekir. Ayrıca derslerde öğrencilere doğru ve yanlış kavramları, sorgulamanın gerekliliği öğretilmelidir. Çocuk sorgulamalı ve doğruya kendi ulaşmalıdır. Böylece doğru olarak inandığı şeyi kararlılıkla yapacaktır.

Ortaokul Türkçe ders kitaplarında doğruluk kavramı örtük kazanım olarak metinler içerisinde verilir. Kişisel gelişim temasında yer alan metinlerle öğrencinin doğru davranışı fark etmesi sağlanır. Seyrânî'nin şiirleri de bu tema altında örnek olarak gösterilebilir. Seyrânî'nin şiirlerini doğruluk bağlamında incelediğimizde “Var kalbini her riyadan saf eyle” dizesiyle kişi kendini her türlü yalandan uzak tutmalı, yalanın bir parçası olmamalıdır der. “Yalancının kara olur yüzleri” dizesiyle yalan söyleyenlerin kimsenin yüzüne bakacak hali kalmaz der. “Bulur deryasını çay gide gide” derken de kişinin yanlış yapa yapa doğru yolu bulacağını bunun için çalışması gerektiğini ifade etmiştir. Seyrânî'nin şiirleri ortaokul Türkçe dersinde okunarak öğrencilere doğruluğun önemi, doğruluğun kişisel gelişime etkileri anlatılabilir.

İbrahimi nâra attı mancınık
Sebebi çingene yok yalancılık
Sütünde bulunan yâd yabancılık
Islah olur mevtle derman olursa (s.189)

Zannetme Seyrânî yıldız ay olur
Doğru oku atan eğri yay olur
Katreler karışır ırmak çay olur
Bulur deryâsını çay gide gide (s.192)

Sâdıkların hakka bağlı özleri
Yalancının kara olur yüzleri
Seyrânî'nin doğru olan sözleri
Helvanın içine giren tuz gibi (s.216)

Anka gibi ünsiyet-i Kâf eyle
Var kalbini her riyadan saf eyle
Aldatıp yüzüme gülme nâfile
Düşte gör sen yorman hayıra beni (s.221)

Doğruluk, doğru dürüst olma durumu, doğru olana yakışır davranış, dürüst, adalet. Düşüncenin uyuşması, yargı ve önermelerin gerçeğe uygun olması (Türkçe Sözlük, s.550). Doğruluğun temelinde Allah'ın emirlerine uyma ve temiz kalpli olmak vardır.

Hayal aldatamaz ehl-i irfânı
Hakikat artırır şöhretle şanı
Ehl-i hakikatın olmaz nişanı
Keramet sahibi hırka şal değil (s.134)

Varısa sende ki zerrecik iman
Dünya tamahına söyleme yalan
Harama el sürme yıkılır binan
Feylinden çekecek zalim olanlar (s.179)

Seyrânî her şeyden önce içinde Allah inancı olan biridir ve bu inancın gereklerini mümkün olduğunca yerine getirir. Kişinin ilk olarak Allah’a karşı doğru olmasını söyleyen Seyrânî, kişinin kendisine ve çevresine karşıda doğru olması gerektiğini söylemektedir.

Şehr-i hakikata doğru gidenin
Ayağı altında yol gönder beni
Fazilet elinde şahlık edenin
Rabbim kapısına kul gönder beni (s.122)

Seyrânî’ye göre gerçek bir dost, gerçek bir sevgili bulmanın olmazsa olmaz şartı doğruluktur. Kişi doğru olduğu müddetçe dostunu ve sevgilisini yanında bulur. “Doğru olmayanın sonu uğruluk” diyen şair kişinin doğru yoldan ayrılmasını hırsızlık olarak görmüştür:

Dost kapısın ister isen doğruluk
Dosta inayeti elden bırakma
Doğru olmıyanın sonu uğruluk
Olur feraseti elden bırakma (s.79)

Dağlarda nergis sanırdım
Ela gözlü mestim seni
Sözünden özün tanırdım
Fehmederdım dostum seni (s.122)

Seyrânî’nin yaşadığı dönemde kıtlık, adaletsizlik, insanlar arasında anlaşmazlıklar vardır. Böyle bir ortamda insanlar çıkarları için hiç onaylamadığı şeylere ya da kimselere bile güler yüzle yaklaşmaktadır. Bu da Seyrânî’nin doğruluk anlayışına ters düşmektedir.

Sahte bir cilveyle gülme yüzüme
Candan muhabbetin var değil bana
Gelip görünsen de kahi gözüme
Derin aşkla gönlün yar değil bana (s.79)

Gel Seyrânî bunun sonunu bekle
Girmezsin günaha doğru demekle
Ne varsa elinde peşpeşe ekle
Kula ettiğin zulüm kalmadı (s.102)

Seyrânî gerek ilahî gerek beşeri aşkta doğruluğu aramıştır. İnsanın beşeri aşkta hislerini çarpıtarak yansıtmaları daha kolaydır. Ancak ilahî aşkta, hissedilmeyen duyguların yaşantıya geçirilmesi, hissedilmeyen duyguların sanki hissediliyormuş tavrını takınmak daha zordur. “Münkirler” la” dedi ben “illa” dedim” diyen Seyrânî, Allah inancı olmayanlarla kendini karşılaştırmıştır.

Eyledim dervişlik bir Huda dedim
Başladım “elif”ten sonra “ba” dedim
Münkirler “la” dedi ben “illa”dedim
Şeriat babında susturdun beni (s.121)

İlahi aşkta doğruluktan ayrılmaya sebebiyet veren başka bir unsur nefisdir. Nefis sürekli insanoğlunun hoşuna giden şeyleri ister. Bu da doğru yoldan ayrılmaya sebebiyet verir. Nefsin bu yönünü düşünen Seyrânî,

Tırnak bulur isen başın kaşırdın
Seyrânî’yi doğru yoldan şaşırdın
Ey nefsim cürmümü baştan aşırdın
Tevbekar olmağa yeminli misin (s.169)

diyerek, insan nefesine uyarak doğru yoldan ayrılabilir tövbe etmeli, affını dilemeli ve doğru yolda ilerlemelidir der.

Seyrânî’nin doğruluk anlayışında esas olan özü sözü bir olmaktır. Yani kişi nasıl düşünüyorsa öyle davranmalı, öyle yaşamalıdır. Ancak Seyrânî’nin yaşadığı dönem göz önüne alındığında Seyrânî’nin sözlerinin, doğruluğunun “Helvanın içine giren tuz gibi” durduğunu kendisi söylemektedir:

Benim sözüm çürük değil sağ gibi
Çürük sözler erir akar yağ gibi
Üzerinden kervan geçer dağ gibi
Yokuşluyum sanma beni, düzlüyüm (s.158)

Yukarıdaki son dördlükte kişinin sözündeki doğruluk, özünü gösterir. Özü doğru olmayan kişiden, doğru söz işitmek güçtür.

3.4.3.4. Güzel Söz

İnsanın kişiliğini yansıtan şey davranışları ve sözleridir. Kendini geliştirmiş bireylerin davranışlarının toplum tarafından doğru bulunduğu görülür. Aynı zamanda bu kişilerin sözlerinin doğru, kibar, nezaket kurallarına uygun olduğu görülür. Toplum içinde sözleri en çok dinlenen kişilerde güzel sözlü kişilerdir. Onun için söz söyleme sanatı iyi bilinmeli, nerede ne söyleneceği ona göre ayarlanmalıdır.

Seyrânî, şiirlerinde güzel söz söylemeni öneminden bahsetmiştir. Kişi olur olmadık yerde konuşmamalıdır. Ağızdan çıkanı kulağı duymalı, konuşmadan önce düşünülmalıdır.

Kişisel gelişimde etraf tarafından sevilmenin önemi büyüktür. Bunun için de konuşmadan önce düşünmek, söz sonucu oluşacakları bilmek gerekir. Seyrânî şiirlerinde bundan bahseder. Sözü söylerken Allah inancı ile söylemeliyiz. Güzel sözler dururken küfür etmemeliyiz. Her kim güzel sözlü, güler yüzlü olursa hem çevresi tarafından hem Allah tarafından sevilir.

Er isen sözünü yürüt bin ata
Söz ana değildir söz bence ata
Olur olmaz âdem söz ata ata
Pare pare oldu Seyrânî sîne (s.200)

Akıl almaz kulak duymaz göz görmez
Şükret kula Hak'tan ihsan var iken
Göz görmüş olduğun sanma öz görmez
Sen küfre yâr olma imân var iken(s.260)

Sâbit olduğu hakka hand ü senâda
Kimse ile düşme sözde inâda
Ağzın açar açmaz bağ-ı fenâda
Bülbül gülün ağzın lâle uğrattır (s.288)

Âdem tabii melek sıfatlı
Şâh olursan sana gedâ bulunur
Her kim güler yüzlü ve dili tatlı
Olsa anda lutf-ı Hüdâ bulunur (s.301)

3.4.3.5. Kâmil İnsan

İnsanın yaratılış amacı nefsinı yenmek, Allah’a layık bir kul olmaktır. Bunun için de kâmil insan olma yolunda çalışmalar yapmalıdır. Kişinin kendini bilmesi tanınması gerekir.

Seyrânî kâmil insanları diğer insanlardan üstün tutar ve onlarla her şeyi yapabileceğini “Ehl-i kemal ile cefa çekmesi/ Yeğdir cahil ile sefa sürmeden” dizesiyle dile getirir. Kamil insan etrafını iyi gözlemler, bir iş yapacağı zaman kılı kırk yarar. Yapacağı işte vebal almamaya dikkat eder. Seyrânî hak yiyerek işler yapmanın mutluluk getirmeyeceğini ifade etmiştir.

Çıkrağa sezâdır iplik bükmesi
İğneye layıktır libâs dikmesi
Ehl-i kemâl ile cefâ çekmesi
Yeğdir cahil ile safâ sürmeden.(s. 260)

Ârif olan âdem kılı kırk seçer
Herkes bu dünyada ektiğin biçer
Çıplağın gönlünden kırk gömlek geçer
Amma çoğun azı azın çoğusun (s.266)

Dinleme dünyânın kıyl ü kâlini
Düşürme üstüne el vebâlini
Gözetle kâMillîn bir kemâlini
Zira böyle kişi bahtiyâr olmaz (s.320)

3.4.3.6. Vefa

Cahil insan vefa nedir bilmez. Birine karşı sevgi duyan, ihtiyaçı hâlinde birine yardım eden, yapılan iyilikleri unutmayan insan vefalı insandır. Seyrânî şiirlerinde “Sana ağyarlardan olur mu vefa/ Aklını fikrini sadık yare ver” demiştir. Yabancılarından vefa beklenmeyeceğini, dostluğun sadece sadık kişilerle olacağını dile getirmiştir. Kendini geliştirmek isteyen birey vefa duygusundan yoksun olmamalıdır.

Görmüş yok cihânda câhilden vefâ
Vefâ edip etme kendini cefâ
Olurmu insana zehirden şifa
Fikretsin gönülden irfân olanlar (s.269)

Sana ağyarlardan olurmu vefâ
Aklını fikrini sadık yâre ver
Yeter yar yüzünden çektiğin cefa
Mansûr gibi milki kıdem dâra ver (s.285)

3.4.3.7. Küçümsememe

Küçümseme, kişinin çevresindeki kişileri ya da olayları yetersiz bulmasıdır. Küçümseme duyguna sahip kişiler daha çok kendilerini herkesten üstün görüp etraflarına karşı tavırlarını ona göre sergilerler. Küçümsemenin İslam dininde yeri yoktur. Allah herkesi eşit yaratmış ve herkesten kendisine kulluk etmesini istemiştir. Etrafımıza baktığımızda küçümseme duygusuna sahip insanların sonunun pekiyi olmadığını görürüz. Seyrânî de şiirlerinde küçümsemenin yanlış olduğunu dile getirmiştir.

Seyrânî'ye göre aza kanaat etmeli, fazlada gözümüz olmamalıdır. Kişi ilk olarak kul olduğunu bilmeli ona göre davranmalıdır. “Harabat ehline hor bakma sakın” diyerek kimseyi küçümsememek gerektiğini, kişinin kim ne olduğunu ancak Allah'ın bildiğini ifade etmiştir.

Firavun beklerken bâb-ı mezarlık
Sonunda gör neye vardı pazarlık
Tanrılık dâvâsın ettirdi varlık
Aza kanaati elden bırakma (s.186)

Seyrânî âdemlik hâlini takın
Âdem ilmelyakîn hem aynelyakîn
Harâbat ehline hor bakma sakın
Define bulunur vîrânelerde (s.194)

3.4.3.8. Ders Çıkarma

Ders çıkarma kişinin kendi hatalarını görmesi ya da etrafında yapılan hataların farkına varması ve bunu tekrar yapmamasıdır. Her birey yaşamında mutlaka hata yapar. Önemli olan o hatalardan ders çıkarmak, hayatını ona göre düzenlemektir. Kendini geliştirmek isteyen bireyde olması gerek özelliklerden biri ders çıkarmaktır.

Seyrânî şiirlerinde etrafa boş boş bakılmaması gerektiğini her söz ve olaydan bir çıkarımda bulunmak gerektiğini dile getirmiştir. İnsan yaratılış olarak sürekli nefsiyle mücadele içindedir. Bazen nefsine yenilip günah işleyebilir. Burada önemli olan o günahın farkına varmak, tövbe etmek ve bir daha aynı hatayı yapmamaktır.

Seyrânî beyhûde gezme her suyu
Alma kulağına her güft ü gûyu
Bir su teskin eder nâr-ı tamuyu
Serpilip Ahmed-i Muhtar elinden (s.260)

Tövbekar ol gönül tarikten çıkma
Nâmertten şefâat şifadâr olmaz
İyilik et sakın bir gönül yıkma
Görüşme kötüyle onda âr olmaz (s.320)

3.4.3.9. Güven

Kendini geliştiren birey etrafına karşı adaletli olan, mazluma, acize zulüm etmeyendir. Adaletli olmak sadece yetki sahiplerinin olması gereken bir meziyet değildir. Her birey kendince çevresine karşı adil olmalı ve güven vermelidir.

Kişi uğrar melâmete
Güvenilmez kad kâmete
Çıkarır bir selâmete
Hâkım kulu isem ben de (s.162)

Hâkim olup hükmü ile duranlar
Milletin hakkını bilmeli felek
Masuma acize zulüm verenler
Adalet hakkından gelmeli felek (s.230)

3.4.4. Seyrânî'nin Şiirlerinde Toplum Hayatı

İnsan sosyal bir varlık olarak geçmişten bugüne topluluk hâlinde yaşama çabası içinde olmuştur. 5.7.ve 8. sınıf Türkçe Öğretim Programının bu teması birey ve toplum, yardımlaşma, medeniyet, komşuluk ilişkileri, konukseverlik gibi alt temaları içerir.

3.4.4.1. Birey ve Toplum

Toplum bireylerden oluşur. Bunun için birey ve toplum ayrı ayrı düşünülemez. Birey diğer bireylerle birlikte yaşar bu da sosyal olmayı, iletişim kurmayı gerektirir. Çevresindeki kişilerle iletişim hâlinde olan birey bazı kurallara uymak zorundadır. Bu

kurallar bilinçli olarak konulmuş, yazıya geçirilmîş yani kanun haline getirilmîş kurallar olabileceği gibi toplum tarafından konulmuş kurallarda olabilir. Bilinçli olarak konulan kuralların cezası devlet tarafından verilirken, toplum tarafından konulan kuralların cezası toplum tarafından verilir: dışlama, sevilmemesi, dedikodu yapma gibi.

İnsan yaratılış olarak sosyal bir varlık olarak yaratılmıştır. Bunun için çevresiyle sürekli iletişim hâlinindedir. Bu iletişimin sağlıklı olabilmesi bireyin hoşgörülü olmasına, alçak gönüllü olmasına, yardımsever olmasına bağlıdır. Bu özellikler de ortaokul öğrencilerine kazandırılmak istenen değerler içerisinde. Bu değerleri kazandırmak için ortaokul Türkçe ders kitaplarında ‘toplum hayatı’ adlı tema vardır

Seyrânî’nin şiirleri bu bağlamda incelendiğinde toplum hayatının incelikleri göze çarpar. Toplum içinde yaşayan birey hoşgörülü olmalı, kırııcı sözlerle kimseyi kırmamalı, kimseyi küçük görmemelidir. Çünkü hayatında insanın başına her şey gelebilir. Bugün çok iyi bir hayat yaşarken ilerleyen zamanda bunun tersi bir yaşam sürülebilir. Seyrânî’ye göre insan yaşadıklarından ders çıkarmalı, kâmil insan olmak için çalışmalıdır.

Sen bir zalim Neccâr isen
Baltan bende sınar isen
Ben ednâyı kınar isen
Benim gibi olun sen de (s.161)

Kal'ada kurarlar toplar bedene
Atarlar kemliğe gelip gidene
Kâmil insan sana kemlik edene
Eyle riâyeti elden bırakma (s.186)

3.4.4.2. Yardımlaşma

Yardımlaşma, insanın tek başına yapamadığını destek alarak yapması, birlikte bir iş yapma ya da müşkül durumda olan birine yardım etmektir. Yardımlaşma toplum hayatımızda çeşitli şekillerde karşımıza çıkar: maddi, manevi, teselli, insan gücü gibi. İnsan mümkün olduğu kadar hayatını tek başına devam ettirmek yani ihtiyaçlarını tek

başına karşılamak ister. Ancak hayatta bu her zaman mümkün olmaz. İşte böyle zamanlarda kişi çevreden yardım bekler. Maddi yardıma ihtiyacı varsa maddi yardım bekler böylece hırsızlık gibi kötü düşünceleri aklına getirmez, üzücü bir olay yaşamışsa teselli bekler böylece yalnızlık hissetmez, bir işin altından tek başına kalkamıyorsa insan gücü olarak yardım bekler böylece bir işi beraber yapmanın mutluluğunu yaşar. Bunun için yardımlaşma çok önemlidir.

Seyrânî yaşamında pek çok sıkıntılı durumla karşılaşmıştır. Kıtık döneminde yoksulluk çekmiş etrafından yardım beklemiş, gurbet hayatında yalnızlık yaşamış, ailesine özlem duymuş etrafından teselli beklemiştir. Bu beklentileri şiirlerine yansıtmıştır. Ancak iyi bir gözlemci olan Seyrânî çevrenin duyarsızlığına da değinmiştir. ”Kaştan göze medet yok gözden kaşa” dizesi ile bunu anlatmıştır.

Cihânı ibretle kıldın temâşâ
Kaştan göze medet yok gözden kaşa
Çarh-ı gerdûn ile çıkılmaz başa
Katıp seçer nûrdan mihr ü mâhını (s.188)

Âteş belli yakışından
Günlük belli kokuşundan
Müflisliğin yokuşundan
Kurtar çıkar düze beni (s.166)

Hazreti Îsâ'ya indi mâide
Yine bozulmadı eski kâide
Sağ gözden sol göze yoktur fâide
Bak kendi başının Selâmetine (s.201)

Seyrânî çeşitli durumlarda etraftan yardım beklemek yerine, Allah’a dua etmenin en iyisi olduğunu düşünür. İnsanlar, kavimler, kabileler hâlinde yaratılmıştır. İnsanlar bu dünyada ne kadar birbirlerine yardım etseler de ahiret hayatında kimseden yardım göremeyeceklerdir.

Yarın kıyamette bell'olur hile
Her ne diler isen Mevlâ'dan dile
Nerde kaldı kavim kardeş kabile
Birer birer musâllaya çekildi (s.216)

Yardımseverlik, insanlar arasındaki dayanışma ve birlikteliğin en önemli unsurudur. Bu değer, toplumdaki bireylerin birbirlerine yapacakları her türlü yardım, güçlü değerlerin kabul edilmesi ve sürekli olarak kalıcılığını devam ettirmesi açısından çok önemlidir. Yardımseverlik değeri, ayrıca Türkçe Öğretim Programı'nda yer alan Temalar bölümünde "Toplum Hayatı" başlığı altında doğrudan belirtilmiştir.

Seyrânî'nin şiirlerinde yardımlaşma konusu birliktelik, dayanışma ve merhamet gibi erdemlerle bağdaştırılarak işlenmiştir. Yardımlaşmayı, toplumda yaşamının gerekliliği olarak gören şair, paylaşmanın ve bireylerin birbirine sahip çıkmasının zorunluluğuna işaret etmiştir.

Yardımseverlik, ihtiyacı olana karşılık beklemeden gönüllü olarak iyilikte bulunma durumudur. Zor durumda olan insanlara yardım etmek insanlık görevidir. Seyrânî şiirlerinde yardımseverlik konusunu çok kez işlemiştir. Seyrânî'yi kendi yaşadığı dönemde değerlendirecek olursak ülkeyi, halkı soyanlar, onları yoksulluğa itenler olduğu anlaşılmaktadır. Bu soyulanların dertlerini dinleyip, bu dertlere çare bulacak kişilerde yoktur. Mahkemeler dahi güçlünün yanındadır. Böyle bir ortamda insanlar yardıma muhtaç durumdadır.

Halk u âlem bana mürşîd-i kâmil
Olmuş olmayınca bende itikad
Benzer ol âlime ilm ile âmil
Kendi olmaz elden umar itimad (s.83)

Ehl-i hayır kıyametece dursun
Yaptığını hayrın ecrini görsün
Âlem gelip eteğine yüz sürsün
Böyle olur ehl-i vicdan olan (s.183)

O yıllarda bir ekonomik çöküntü olduğu sezilmektedir. Zenginle yoksul arasındaki fark gittikçe artmaktadır ve kimse kimseye yardım etmemektedir. “Kaştan göze medet yok gözden kaşa” diyen Seyrânî toplumdaki yardımlaşma eksikliğini dile getirmiştir.

İnsanın rızkını veren ve onu kimseye muhtaç etmeyecek olan Allah’tır. “Kuluna yardımcı yaradan kefil / Yarattığın etmez bir vakit sefil” diyen Seyrânî, zor durumda da Allah’tan istemenin en doğru olduğunu söyler.

Esmeyince emr-i Hakkın yelinden
Koku gelmez şefaatin gülünden
İdris’in cennette gelse elinden
Hulle biçer yeşil bana al bana (s.78)

Kuluna yardımcı yaradan kefil
Yarattığın etmez bir vakit sefil
Sûr düdüğün üfleyince İsrâfil
Çürümüş tenlere can gelse gerek (s.130)

O dönemde yaşanan ekonomik sıkıntılar, yöneticilere duyulan güven eksikliği, insanlardaki hoşgörü ve yardımlaşma duygusu azaltmış, herkes kendini düşünür olmuştur. Böyle bir ortamda etrafında yardım bekleyen kişilerinde boşuna beklediğini söylemiştir.

3.4.4.3. Dostluk

Bireyin topluma sağlıklı uyum sağlayabilmesi için duygularını, düşüncelerini, isteklerini iletebilmesi için biriyle arkadaşlık ve dostluk bağı kurması gereklidir. İyi bir dost kişiyi iyiliğe götürebilirken, kötü dostlar ise kişiyi kötü ve zararlı alışkanlıklara sürükleyebilir. Bunun için dost olarak seçilen kişinin birtakım özelliklere sahip olması gerekir. Bunlardan bazılarını sıralarsak: sevgi, saygı, fedakârlık, vefa, samimiyet, cömertlik, güvenilirlik, dürüstlük, yardımseverlik, edeplilik, sorumluluk, adalet, hoşgörü, nezaket, çalışkanlık, güzel ahlaktır.

Hayatımızda önemli bir yere sahip olan dostluk, küçük yaştan itibaren gerek anne ve babalar gerekse eğitimciler tarafından çocuklara aşılanmaktadır. Okul hayatından önce anne ve babasından dostluğu öğrenen çocuk okul hayatına başladıktan sonra çevresi değişir kendi yaşlılarıyla daha fazla vakit geçirmeye başlar. Eğitim hayatında örtük kazanım olarak verilmeye çalışılan dostluğun önemi ortaokul Türkçe ders kitaplarında karşımıza çıkar. Dostluk, toplum hayatı temasının alt başlığı olarak karşımıza çıkar ve kitaplara alınan metinlerle öğrencilere dostluğun önemi anlatılma çalışılır. Nasıl dostlar edinmemiz gerektiği, iyi biri olabilmek için neler yapmamız gerektiği öğrencilere metinler aracılığıyla verilir.

Seyrânî'nin şiirlerinde de dostluk kavramına çok sık rastlarız. Şiirlerinde dostun nasıl olması gerektiği, dostlukta doğruluğun önemine yer vermiştir. Seyrânî'ye göre dost zor zamanlarda yanında olan kimsenin lafıyla hareket etmeyip gerçeği araştıran, sözünde ve yaşamında doğru olan, fesatlık düşünmeyen, kırıcı olsa bile dostuna gerçekleri söylemekten geri kalmayan, dostunu yalnız hissettirmeyen kişidir. Seyrânî'nin şiirlerinden anlıyoruz ki dostluğun olmazsa olması doğruluk ve doğru sözlü olmaktadır. Dost her koşulda doğru söyler ve sözleriyle kişiliğini yansıtır. Bunu “Sözünden özün tanırdım” dizesinden anlıyoruz. Ve Seyrânî'ye göre dost ne kadar kırıcı konuşursa konuşsun karşısındakinin iyiliğini düşündüğü için kırıcı olmaz. “Dostun sitem sözü tene dokunmaz”

Deve köşegin süser mi
Beyhûde bir yel esermi
Gönül dosta hiç küser mi
Münâfığın şoru ile (s.162)

Dosta kapısı ister isem doğruluk
Dosta inayeti elden bırakma
Doğru olmayanın sonu uğruluk
Olur feraseti elden bırakma (s.186)

Dostun sitem sözü tene dokunmaz
İşler içeriye zehr-i mâr gibi
Defterde her dostun ismi okunmaz
Gökten yağar yere erir kar gibi (s.214)

Bul ârifi cânım kurban vereyim
Ayağı altına yüzün süreyim
İyi gün dostuna bin gül dereyim
Bir gözü kusura kalmada olur (s.300)

3.4.4.4. Konukseverlik

Seyrânî gelenek ve göreneklerine bağlı biridir. Türk kültüründe konukseverlik büyük önem taşır. Gelen misafır en güzel şekilde ağırlanır. Genel misafirin evin bereketini artırdığı düşünülür. Bunun için Türkler misafır çağırmaya, misafır ağırlamaya özen gösterirler. Seyrânî şiirlerinde konukseverliğe yer vermiş ve misafirin ev götürülüp, bütün ihtiyaçların imkânlar doğrultusunda karşılanması gerektiğini söylemiştir.

Misâfır bulursan hânene götür
Bir içim su ile keyfini yetir
Bir mümkün hâceti olursa bitir
Sen tîğ-i emrine eyle itâat (s.313)

Ortaokul Türkçe ders kitaplarında toplum hayatı temasıyla bireyin toplum içinde nasıl davranması gerektiğini, ne tür davranışların toplum tarafından kabul edildiğini ne tür davranışların dışlandığını öğrenir. Bu öğrenme örtük olarak metinlerle aracılığıyla verilir. Yani metni ya da şiiri okuyan öğrencinin kendisi çıkarımda bulunur. Bu metinler arasına Seyrânî'nin toplum hayatı konulu şiirleri de alınabilir.

3.4.5. Seyrânî'nin Şiirlerinde Okuma Kültürü

“Okuma Kültürü” hiçbir sınıfta zorunlu tema olarak belirlenmemiştir. Programdaki amaçları gerçekleştirmek için öğrenme yöntem ve teknikleri belirlenmiştir. Belirlenen öğrenme yöntem ve tekniklerinden okuma ile ilgili olanları oldukça çeşitlidir. Programda, öğrenme alanlarına yönelik etkinlik örnekleri verilmiştir. Bunlardan okuma becerisiyle ilgili olarak okuduğu metni anlama ve kendine göre

yorumlama, kelime hazinesini geliştirme ve kendi hayatına yansıtabilme ve okuma kurallarını uygulama etkinlikleri yer almaktadır.

Okuma kültürüne sahip; düşünen, üreten, eleştiren ve duyarlı bireyler yetiştirmek eğitimin amaçları arasındadır. Okuma kültürü ilk olarak ailede kazandırılmaya çalışılır. Anne ve babasının kitap okuduğunu gören çocuk bunun doğru bir davranış olduğunu algılar. İlerleyen zamanda kendisi de iyi bir okur olur. İlkokula başlayıp okuma yazmayı öğrenen çocuğa, çocuğun zevklerine göre kitaplar verilip okumayı alışkanlık haline getirmesi sağlanmalıdır. Ortaokula geçen çocuk ise belli bir okuma alışkanlığı ile gelir ve bunu geliştirir. Ortaokul Türkçe ders kitaplarına çocuklara okumanın önemini anlatmak, bu alışkanlığı kazandırmak için okuma kültürü teması eklenmiştir. Bu temaya “Okuma alışkanlığına sahip olmak niçin önemlidir?, Sizce kitaplar niçin değerlidir?”gibi temaya hazırlık sorularıyla başlanır. Bu temanın alt başlıkları olarak ise okuma sevgisi, okuma alışkanlığı, kitaplar, süreli yayınlar, kütüphaneler vardır. Bu tema içinde seçilen metinler de bu alt başlıklara göre seçilir.

Eğitim ve öğretimin her aşamasında okuma alışkanlığı kazandırmak amaçtır. Ders kitaplarına konulan metinler de bu hedefe göre seçilir. Seyrânî şiirlerinde okumanın öneminden bahsetmiştir.

Okuma kültürünü, Seyrânî’nin şiirlerinde incelediğimizde bu şiirlerde okuma alışkanlığının kazandırılmasından çok eğitim öğretim hayatının önemi, mektep medrese eğitiminde nelere dikkat edilmesi gerektiğini görürüz. Seyrânî kendisi için derviş olduğunu ve bunun hak tarafından kendisine verildiğini, kalemi olmasa bile bir şey bilmese bile yine de söyleyecek, yazacak şeylerinin olduğunu söylemiştir. İnsanın okumadaki amacı, Seyrânî’ye göre mürşid-i kâmil noktasına gelmektir. Bunun için çok çalışmak, çok okumak gerekir. Âlimlere, okumuş olanlara saygıyla bağlanmak gerektiğini söylemiştir.

Seyrânî bir eski derviş
Ona bu haktan verilmîş
Dividin yok kalem mâfiş
Yine okur cüssüz nesiz (s.184)

Halk-ı âlem bana mürşid-i kâmil
Olmuş olmayanınca bende îtikad
Benzer ol âlime ilmîyle âmil
Kendi olmaz elden umar îtimad (s.190)

Bâzı âşıklar da kendisin över
KâMillîn cevabın biri bin değer
Cümle kitab gökten inmezden evvel
Bir Kur'an okunur sadâsı nerde (s.195)

Seyrânî'ye göre okumamış, eğitim almamış, kendini geliştirmemiş insan cahildir. Cahil adam işini bilmez. Tıpkı ormandaki yaban arıları gibi boşa çalışıp durur da ortaya bir şey çıkaramaz. Kimse cahil adamdan yardım beklemez, istemez. Bir iş yapılacak olsa fikir alışverişi o işin ehlinde sorulur, cahille konuşulmak dahi istenmez. Seyrânî'ye göre cahille edilen sohbet, geçirilen zaman ziyandır. Zaten cahil adam ne söyleneni tam anlayacaktır ne de yardım edecek fikir yürütecek kapasiteye sahiptir. İşte cahil bir adam olmamak için, toplumda söz sahibi olmak için, hor görülmemek için okumak, eğitim almak şarttır.

Yumurtanın iki olsa sarısı
Beyazına çıkar onun yarısı
Câhil adam misli yaban arısı
Çec yapsa bal yapmaz orman işinde (s.193)

Alan aldı erenlerden himmeti
Cahile alemde etmem minneti
Ehlinden sorarlar seyr-i hikmeti
Muallak bâlâya ilişti kaldı (s.207)

Ârifler Seyrânî ay gibi ayân
Âriften sayılar ârife uyan
Câhil sohbetinin encâmı ziyân
Âriflerin ziyân sözü kâr gibi (s.215)

Seyrânî kaynıyor kalpte kazanlar
Elfâzı olmayan kazı kaz anlar
Ölmedik adama mezar kazanlar
Diker iki taşı hecelendirir (s.295)

Seyrânî eğitim hayatına önem verdiği kadar bu eğitimi veren kişiye de önem verir. Eğitim hayatında, kişinin okulu sevmesinde, bir şeyler öğrenmesinde, bir yerlere gelmesinde öğretmen payı yadsınamaz. Seyrânî de bunu bilir ve şiirlerinde bunu anlatır. “Bir şakirt bilmezse hoca emeğin/ Çalışır çabalar hiçe indirir.” diyen Seyrânî bir öğrencinin, öğretmenin verdiği emeği görmesi gerektiğini dillendirmiştir. Öğrenci bir yere yanlış bir şey yapsa, hocasının ismi ile birlikte anılır. Bunun için özen göstermeli hocasının yüzünü kara çıkarmamalıdır.

Gam bahrinden doldurmuşum eleğim
Çevirir çalkanır hiç elendirir
Bir şâkirt bilmezse hoca emeğin
Çalışır çabalar hiçe indirir

Yazı yaz bilenler yazı yazanlar
Dolaşıp geliyor yazı yazanlar
Yirmi dokuz harften yazı yazanlar
Çatar imlâsını hecelendirir

Yâr benim hânede bir kez okursa
Gam değil sineme bir ok dokunsa
Bir tâlib dersini yanlış okursa
Tekrar hocasından hecelendirir (s. 295)

Seyrânî kendi döneminde mektep ve medresenin ortadan kalktığını düşünmüştür. Mektep ve medrese ortadan kalkınca kişilerin ahlakı bozulmuştur. Zamanlarını

meyhane gibi uygun olmayan yerlerde geçirmeye başlamışlardır. Herkes kendi dediğinin, yaptığının doğru olduğunu düşünmeye başlamıştır.

Seyrânî'nin şiirlerini incelediğimizde eğitim ve öğretimin ne kadar önemli olduğunu görürüz. Bu şiirler ortaokul öğrencilerine örnek olarak gösterilebileceği gibi Türkçe ders kitaplarına metin olarak da konulabilir.

Mekteple medrese ortadan kalktı
Meyhâne kerhâne meydana çıktı
Âr namus denen şey ortadan kalktı
Şimdi kişi bildiğine gidiyor (s.297)

3.4.6. Seyrânî'nin Şiirlerinde Zaman ve Mekân

Bütün olaylar zaman ve mekân çerçevesinde gerçekleşir ve gelişir. Zaman sürekli bir niceliktir, kesintiye uğratılamaz. Zaman hareketlidir ve gerçektir. Zamanın geçmiş, gelecek ve aradaki bağı sağlayan an'ı vardır. Ortaokul Türkçe ders kitapları incelendiğinde zaman ve mekân temasının alt başlıklarında; zaman planlaması, geçmiş, şimdi, gelecek gibi alt konuları görürüz. Amaç öğrenciye geçen zamanın kıymetini anlatmaktır. Öğrencilerden geçmişte boşa geçirdikleri zamanı fark etmeleri, şimdilerini en iyi şekilde değerlendirmeleri ve geleceklerini planlamaları istenir. O halde insan geçmiş, geleceği ve şimdisiyle bir bütündür. Seyrânî'nin şiirlerinde zaman konusuna sık yer verilir. Seyrânî geçmiş için pişmanlık duyar. Zaman hareketlidir, geçer gider. İnsan geçen zamanı değerlendirmeli, hem bu dünya için hem diğer dünya için birikimler yapmalıdır. Seyrânî'nin şiirlerinde geçen zamanın pişmanlığını en fazla ahiret hayatı kavramı için yaşadığını görürüz. İnsan öldüğünde artık zaman bitmiştir. Dünya hayatında Allah için yaptıklarının karşılığını görme zamanı gelmiştir. İşte bunun için Seyrânî “Yüzün mahşerde ola ak / Oku Sıdk ile Yasin'i” ifadesini kullanmıştır. Ahiret hayatı başladığında yüzümüzün ak olması için cennetimizin nasip olması için “Elinde var iken fırsat” ifadesini kullanmıştır.

Geri gelmez geçen günler
Çürür toprak olur tenler
Yâri benden ayıranlar
Kar buz gibi donar m'ola (s.159)

Tüfeğini açar derler
Demirini maçar derler
Yatan Kelb'e koca derler
Kalk koca'oğlan yat(ı)cı olma (s.159)

Sana cennette bir durak
Olsum hem bindiğin burak
Yüzün mahşerde ola ak
Oku sıdk ile Yâsin'i

Senin için Rabbü'l-izzet
Veriptir ilm ile devlet
Elinde var iken fırsat
Oku sıdk ile Yâsin'i (s.168)

Bu gün gâfil oldu Seyrânî dünden
Hak zâhir ehline ay ile günden
Hızır Nebî gibi ilm-i ledünden
Vâkıf-ı esrarı buldum bu yolda (s.185)

Çerâğım sönmeden pervânem ulaş
Ölmeden etrafım bir daha dolaş
Kuru kovan oldum kurdetten telaş
Düştü arım çecim balım kalmadı (s.205)

Zaman gelip geçicidir. Geçmiş için pişman olmamak, geleceği daha iyi yaşamak için yaşadığımız anın kıymetini bilmeliyiz. Yaşadığımız her an etrafımızı incelemeli Allah'ın bizler için yarattığı her şeye şükretmeliyiz. Yaşarken zamanı ne kadar iyi kullanmışsak o kadar birikim yapmışız demektir. Boşa harcanan zamanlarla geçirilmîş hayat yani şu anın kıymetini bilmeden geçmişe üzülp geleceğin kaygısını yaşayarak geçirilen hayat hiç yaşanmamış demektir.

Seyrânî içinde bulunan zaman için Allah tarafından verilen her nimet için şükretmemiz gerektiğini, şu anı yaşarken iyilikler yapmamız gerektiğini ve gelecek hakkında plan yapıp ona göre yaşamamız gerektiğini dillendirir. Ayrıca Seyrânî insan

ömrünü aydınlanma aracı kandile benzetir. Nasıl ki geçen zaman kandilin içindeki fitili bitiriyorsa insan ömrü de tıpkı kandilin içindeki fitil gibi zaman geçtikçe bitmektedir.

Ortaokul öğrencilerine zamanı iyi kullanma öğretilmelidir. Ortaokul öğrencileri yaş itibariyle yaşadıkları anı doyasıya yaşamalı ancak gelecek konusunda da düşünmeli ve plan yapmalıdır. Seyrânî'nin şiirleri bu konuda örnek gösterilebilir.

Can ipini ten yükünden
Saran kirmen ular bir gün
Sulu yalçınlar önünden
Açılan gül solar bir gün

Dünya olur bir gün harab
Ne bülbül kalır ne gurab
Rızka sebep olan türab
Gözlerine dolar bir gün

Ne gam çekerim ne keder
Hak verdiğin alır gider
Taki ben boynuna kemer
Amel adlı yular bir gün (s.174-175)

Seyrânî bir katre deryâdan kanar
Katre uça uça deryâya konar
Kandili ömrümün içinde yanar
Ftil bitti söndü ömrüm çerâğı (s.209)

Bir kötünün eli erse varlığa
Derler ana aman beni yarlığa
Bir iyyinin eli düşse darlığa
Veliyyullah olsa gidi söylenir

Haydar gibi sen de deven yedince
Canını Mevlâ'ya teslim edince
Seyrânî dünyadan göçüp gidince
Anılır dillerde adı söylenir (s.294)

İnsan geçmişi, şimdi ve geleceği ile bir bütündür. İnsanın geçmişi hakkında pişmanlık duyması, şimdiyi iyi değerlendirmeyi sağlayacağı gibi geleceği hakkında da plan yapmasını sağlar. Yani önemli olan şimdinin kıymetini bilip geleceği ona göre şekillendirmektir. Her ne kadar gelecek hakkında plan yapmak insan üzerinde kaygı oluştursa da, insanın hedeflerine sarılıp hayata daha sıkı tutunmasını, zorluklar karşısında amacı uğruna yılmamasını sağlar. Özellikle ortaokul öğrencileri geleceğini planlamayı öğrenmelidirler. Zira okul hayatlarında oldukları sınavlar onların daha planlı yaşamasını gerektirir.

Seyrânî'nin şiirlerinde gelecek zaman hakkında söylediklerine bakarsak daha çok Allah inancı, kaza ve kader konuları ağır basar. Geleceği planlayan ve bilen sadece Allah'tır. "Gelecekten haber veren bulunmaz" dizesinden bunu anlarız. Ancak Seyrânî çevresini çok iyi gözlemleyen ve bu gözlemlerin sonucunda öngörüde bulunan biridir. Geçen zamanı inceleyen Seyrânî zaman geçtikçe saygının ortadan kalktığını ifade eder. Kendisinden sonrayı düşünen Seyrânî bu gidişatın sonucu olarak ülkede çok şeyin değişeceğini ifade etmiştir. "Zaman gelip insanoğlu azacak / İngiliz okuyup Frenk yazacak" dizesinden ülkedeki düzenin değişeceğini " Evlat babasının mezar kazacak" dizesinden saygının kaybolacağını anlarız. Seyrânî kendi hayatı için Allah yolunda çalışmaktan başka bir hedefim yok ki kaygı çekeyim der. Bu dünya ile ilgili plan yapmayacağını ve her zaman Allah'ın canını almasına razı olduğunu ifade etmiştir.

Zaman gelip insanoğlu azacak
İngiliz okuyup Frenk yazacak
Evlat babasına mezar kazacak
İnanın insanın acına kaldık (s.232)

Nesmedim yok azlim kaygı çekeyim
Usta başı gibi ölçüp biçeyim
Evvel âhir bir kurbanlık tekeyim
Vakti gelsin bıçağını çal bana (s.187)

Gelecektek haber veren bulunmaz
Gelen baştan geçmiş hikâyetine
Nûr-u şems-i zât-ı vahdet dolunmaz
Benzemez mihrimâh kesâfetine (s.201)

Ortaokul Türkçe ders kitapları incelendiğinde öğrencilerin yaşadıkları mekanların farkına varmaları ve özelliklerini keşfetmeleri için çeşitli metinler konulmuştur ve metinlerden önce öğrencilere “Yüksek bir yerden akşamleyin yaşadığınız şehri seyrettiniz mi?, Seyrettiyseniz neler gördünüz ve düşündünüz?, Sizden bir şehirdeki sokaklara isim vermeniz istense isim bulurken nelere dikkat edersiniz?, Bizim evimizin diğer evlere göre farkı nedir?, Çevremizdeki yapıların değerini belirleyen etkenler nelerdir?” gibi sorulur. Böylece öğrencilere mekân konusunda farkındalık sağlamak hedeflenir. Öğrencilerden alınan cevaplarda ise öğrencilerin yaşadıkları mekânları nasıl sahiplendikleri, nasıl sevdikleri, özelliklerini bildikleri ya da bilmeyi istedikleri görülür.

Seyrânî'nin şiirlerinde birçok mekân göze çarpar. Bu mekânlar, Seyrânî'nin doğup büyüdüğü yer olan Sivas ilinin Develi Kasabası, askerliğini yaptığı Balkanlar, daha sonra gittiği İstanbul, Halep, Şam, Bağdat, Basra, Mısır ve tekrar kendi memleketine dönmeden uğradığı Adana'dır. Ancak Seyrânî'nin gittiğini bilmediğimiz çeşitli şehirleri de konu ettiğini görürüz. Bunlar Konya, Niğde, Mekke, Horasan, Bursa, Cezayir, Tunus, Karaman şehirleridir. Seyrânî'nin başka bir şiirinde ise yaşadığı bölgelerdeki mahallelerin dağların, ovaları, yaylaların isimleri görünür. Bunarı sıralarsak Bozok, Alacam, Göndelen, Çatal, Bozhöyük, Konak Çukuru, Üçoluk Suyu'dur. Seyrânî'nin bu konulu şiirleri öğrencilere örnek verilerek onlardan kendi yaşadıkları mekânları gözlemlemeleri ve bu konuda şiirler yazmaları istenebilir. Böylece öğrenciler yaşadıkları mekânlara daha çok bağlanacak ve bu mekânların gelişmesi için ellerinden geleni yapacaklardır.

Bir olur mu gülün rengi
Patlıcanın moru ile
Olamaz Konya'nın dengi
Niğde şehri Bor'u ile (s.162)

Varsam kırklar Mekkesine
Tuğra olsam sikkesine
Bir gerçeğin tekkesine
Seremedim postum seni (s.167)

Hiç eder mi ümmet olan böyle suç
Nasıl ümmet bilmem Yezit bağı tunç
Şehr-i Horasan'dan eyleyen hurûç
Müslim Teberdâr'ı buldum bu yolda (s. 185)

Everek şehrinde gördüm bir güzel
O da düşmüş bir kötünün eline
Ol hâk-i pâyine yüzümü sürdüm
Salınıp giderken kendi iline (s.199)

Seyrederler sarayından köşkünden
Kokularlar amberinden miskinden
İçindeki güzellerin aşkın
Yanıp tutuşursun nâra İstanbul

Dünyanın yokuşu düzü sendedir
Bütün güzellerin özü sendedir
Yedi düvelin de gözü sendedir
Âlem sana gelir kâra İstanbul

İstanbul dediğin dağdır meşedir
İçinde oturan beydir paşadır
Doksan bin mahalle yüz bin köşedir
Çarşısı pazarı şâre İstanbul

Yedi yıl eğlendi kaldı Seyrânî
Bütün tahsil etti ilm ü irfânı
Sendeyken her türlü mürevvet kânı
Bulmadın derdime çâre İstanbul (s.236)

Uğradım Bozok'a al yeşil olmuş
Alaçamlı karlı bellerin gördüm
O yer cennet misâl ne hoş süslenmiş
Kokar burcu burcu güllerin gördüm

Tahtı İstanbul'dur âleme seyrân
Eyyub el-Ensâri orada mihmân
Bursa'da metfundur ol Emir Sultân
Yüz sürüp pâyine her âna yalvar

Seyrân et gönülden cihân bucağın
Yedi iklim her dört köşenin dağın
Cezayir çöllerin Tunus ocağın
Git Yemen'de Veysel Karân'a yalvar (s.277)

3.4.7. Seyrânî'nin Şiirlerinde Sağlık ve Çevre

Çevre, canlıların yaşamları boyunca etkileşim içinde oldukları, iletişim hâlinde bulundukları alandır. Canlılar yaşamları boyunca bir çevre içerisinde dirler ve çevreye karşı görev ve sorumlulukları vardır. Bu görev ve sorumluluklar daha çok gizil öğrenmeyle öğrenilirken, okullarda bilinçli olarak da öğretilmektedir. Ortaokul Türkçe ders kitapları incelendiğinde örtük kazanımlar içinde çevreye karşı duyarlı ve sağlığa dikkat eden bireyler yetiştirmek amaçlanmış ve bunun için ders kitaplarına sağlık ve çevre teması eklenmiştir. Bu temadaki metinlerle öğrencilere sağlıklı birey olmayı kişisel temizliklerinin nasıl yapılacağı, çevre ve sağlık arasındaki ilişki, çevrenin temiz tutulması gerekti anlatılır.

Kişinin yaşamını devam ettirmesi, hayattan zevk alması, çevresinin farkında olması için ruhen ve bedenen sağlıklı olması gerekir. Sağlıklı olmak için kişinin yemesine içmesine, sağlık bilgisi kurallarına, çevresiyle olan ilişkilerine dikkat etmesi gerekir.

Seyrânî'nin şiirlerinde sağlık ve çevre temasına baktığımızda Seyrânî, her şeyin başının sağlık olduğunun farkındadır. Sağlıklı olmayan bireyin çalışamayacağı, başına gelen sıkıntılar için sabır gösteremeyeceğini şiirlerinde anlatmıştır.

Atın vurdum ben gemini
Eller sürdü âh demini
Azgın yara merhemini
Sarmasalar onar mola (s.159)

Sağlıktır her işin başı
Sabırdır ekmeği aş
Âferin ey çeşmim yaşı
Yâr yoluna akışın var (s.177)

Dök Seyrânî gözden yaşı
Sağlıktır her işin başı
Merdin eşiğinin taşı
Kuş tüyünden döşek olur (s.181)

3.4.8. Seyrânî'nin Şiirlerinde Millî Kültür

Ortaokul Türkçe ders kitapları incelendiğinde Millî kültür temasının alt başlıkları; geleneksel sanatlarımız, Türk büyükleri, Türk müziği, zanaatlar, seyirlik oyunlar, spor, oyunlar ve bayramlardır.

Sanat, bir milleti diğer milletlerden ayıran, bir millete ait özellikleri içinde taşıyan zevktir. Yani sanat bir milletin ortak zevkini ifade eder. Türklere ait geleneksel sanatlar incelendiğinde ağaç işçiliği, seramik, çini, ebru, sedef kakma, minyatür, taş işçiliği, halıcılık, cam işçiliği gibi sanatlar karşımıza çıkar. Türklerde bu sanatlar yüzyıllık birikimler sonucu oluşmuştur. İnsanların bunları yapma amacı çoğunlukla para kazanmak içindir. Seyrânî'nin şiirleri incelendiğinde bu geleneksel sanatların isimlerine rastlamasak da “Sanatlar işlemez ortalık kesat” dizesinden Seyrânî'nin yaşadığı dönem hakkında bilgi sahibi oluruz. O dönemde kıtlık vardır ve insanların sanatla uğraşp bununla para kazanmaya çalışması boşunadır.

Ortaokul Türkçe ders kitaplarında geleneksel sanatlarla ilgili metinler yer alır. Örneğin öğrencilere yorgancılık, kırk yama, minyatür ile ilgili bilgiler vermek için metinler yer almıştır. Seyrânî'nin şiirleri geleneksel sanatlar konusunda örnek verilemese de Millî kültürümüzün bir diğer unsuru olan Türk büyükleri konusunda örnek verilebilir.

Türk büyükleri Millî kültürümüzün önemli bir parçasını oluşturur. Türk büyüklerini tanımak yaptığı işleri bilmek bize geçmişimizi tanımayı, onlardan ders çıkarmayı sağlar. Ergenlik çağında olan ortaokul öğrencilerinin Türk büyüklerini tanınması rol model olarak onlardan birini seçmesi çok önemlidir. Zira günümüze dört bir tarafımız teknoloji ile kuşatılmış ve bize verilen ile yetinmek amaçlanmıştır. Bunu ortaokul öğrencilerine anlatmak, geçmişlerini araştırmalarını sağlamak gerekir. Ortaokul ders kitapları incelendiğinde gerek sosyal bilgiler gerek Türkçe ders kitaplarında Türk büyükleri ile ilgili metinler karşımıza çıkar. Bu metinler ile öğrencilerin ilgisi çekilip Türk büyükleri hakkında araştırma yapmaya yönlendirilir. Seyrânî'nin şiirleri incelendiğinde birçok Türk büyüğünün ismine rastlarız. Bunlar; Hacı Bektaş, Aksarayı, Şems-i Tebrizi, Mevlana, Sultan Süleyman'dır.

Seyrânî'nin şiirleri incelendiğinde Türk büyüklerinin dışında Lokman Hekim, Rüstem-i Zal, Eflatun gibi büyük isimlere birçok Peygamber kıssasına atıfta bulunduğu görülür.

İş böyle giderse kopacak fesat
Yaklaşmadı gitti şu vakt-i hasat
Sanatlar işlemez ortalık kesat
Boşadır çalışmak gayret bu sene (s.198)

Üç beş hurûfâtta hisse kapanlar
Her âlimi her hocayı beğenmez
Bir iki ilaçla devâ yapanlar
Eflâtun'u ve Lokman'ı beğenmez

İbare okuyup mânâ seçmeyen
Aşkın şarabından damla içmeyen
Kendi karısına sözü geçmeyen
Adâlette Süleymân'ı beğenmez

Dost benimdir bana kimse değmesin
Bu sevdâdan gayri vazgeç demesin
Cânân huzûrunda boyun eğmesin
Kemter Seyrânî'yi bir kul beğenmez (s.322)

Oyunların çocukları gelişimine katkısı hem zihinsel hem bedenseldir. Oyun oynayan çocuk gerek oyunu kendi oluşturarak hayal eder, kendince kurallar koyar gerekse belli oyunları oynayarak kurallara uyma, adalet kavramları öğrenir. Bununla birlikte oyun oynarken bedenen de hareket edeceği için bedensel olarak gelişeceği gibi zihin ve kas koordinasyonunu sağlamayı da öğrenir. Geleneksel oyunlar halk kültürü içerisinde yer almış eğlenme amacıyla oynanan hiciv, zekâ yetenek gerektiren etkinliklerdir. Geleneksel oyunlarımız içerisinde körebe, çelik-çomak, saklambaç, dokuz kiremit, beştaş, dokuztaş gibi oyunlar vardır. Seyrânî'nin şiirlerinde ise bir zekâ oyunu olan satranç, zar ve taşlarla oynanan tavlânın ismine rastlanır.

Ecele fâide vermez güzellik
Cism-i ruh kebâbın şişlemesi var
Tımarhâne olmaz olmasa dellik
Satranç oyununun şişlemesi var

Hak güzel zülfünü yaratmasını
Hikmeti var yuyup taratmasının
Tavlada aşık da zâr atmasının
Yek dü se'yle çâr şeş beşlemesi var (s.275)

Tarih bilinci taşıyan Seyrânî şiirlerinde birçok peygamberin (İbrahim, Musa, Ali, İsa, Eyyup, Süleyman, Adem, Yusuf, İlyas, Davut...),

Yusuf peygamberi alıp babadan
Götürüp attılar haset çâhına
Bir Tanrı selâmı bir merhabadan
Delil bulunmamış hürmet râhına (s.80)

İbrahim’i nâra attı mancınık
Sebebi Çingene yok yalancılık
Südünde bulunan yâd yabancılık
İslâh olur mevtle derman olursa (s.81)

alimlerin (Bektaşî, Mansur, Ahmed-i Muhtar, Şems-i Tebriz, Haydar...), devlet yöneticilerinin (Şeddad, Hz. Muaviye, Yezid, Şah-ı Merdan, Cemşid, Abdülmecid...)

Niçin düşünmedin Hakk’ın divânın
Nasıl kestin şah evlâdı gerdanın
Dâva etsin Yezid kavminden kanın
Şah Hüseyin Kerbelâ’ya de gelsin” (s.170)

kötü insanların (İbn-i Mülcem...) adını anıp onların başından geçenlere atıfta bulunmuştur. Çin Seddi, Tuna Nehri, Tunus, Trablus, Fas ve daha birçok yerin isimlerini de şiirlerinde anarak tarihte yaşanan olaylardan ders çıkarmıştır.

Şu Çin seddini ta toprak temelden
Eğer yıksalar mülk gitmez mi elden
Rızana mugayir olan amelden
Refik et tevfikın dûr eyle beni (s.112)

Şiirlerinde iyilik ve kötülükten de bahseden Seyrânî tarih bilinciyle, geçmişte yaşamış iyi insanların yaşadıklarından ve kötü insanların yaşadıkların ders çıkarmak gerektiğini şiirlerine yansıtmıştır. Yapılan iyiliklerin boşa gitmeyeceği gün gelip yapılan iyiliklerden mukafaklandırılacağına inanan Seyrânî, kötülüklerin unutulmayacağını söyler. Örnek verecek olursak;

İyilik el kuşudur kanatsız uçar
Kötüye iyilik azap görünür

3.4.9. Seyrânî'nin Şiirlerinde Tabiat ve Evren

5., 6. ve 7. sınıf Türkçe Öğretim Programında yer alan bu tema mevsimler, iklim, tabiat olayları, canlılar, tabiattaki fiziksel değişiklikler, tabii afetlerden korunma çevrenin korunması, manzaralar, kar, yağmur, yıldızlar, renkler, gezegenler, dünya, yeryüzü, uzay alt temalarını içerir. Ortaokul Türkçe ders kitapları incelendiğinde bu temaya çevre kirliliğiyle ilgili sorular sorularak başlanır. Böylece öğrencilerin tabiat ve evren hakkında düşünceleri sağlanır.

Şimdi Şaha elin sundu
Ay gamlandı güneş dundu
Şehrîbânî ata bindi
Gitti düşman ellerine

Kul Seyrânî durma ağla
Kara giyin kızıl bağla
Coşkun sular gibi çağla
Karış aşkın sellerine (S.161)

Seyrânî'nin şiirlerini incelediğimizde tabiat ve evren temasındaki tabiat olayları, yıldızlar, mevsimler, tabiatta olan olaylar görülür. Seyrânî güneşe, yıldızlara bakar da Allah'ın büyüklüğünü düşünür. Yine şiirlerin mevsimlerin geçtiğini ancak kendisinde hiçbir değişikliğin olmadığını dile getirmiştir.

Kör önünde çekmek fener
Olmıştır âdet hüner
Ay yıldızla tabiatı iner
Hakkın kudret nûru ile (s.162)

Efendim almış züğürtlük
Kaşa beni göze beni
Sürükler yıl cepte dörtlük
Yaz bahar kış güze beni (s.166)

Seyrânî'nin şiirlerinde birçok canlının isminin geçtiği görülür. Bunlar; tilki, martı, kuş, balık, örümcek, arı, koyun, kedi, aslandır. Bu canlılardan bahsederken gerek fiziksel özelliklerine atıfta bulunmuş gerekse bu canlıların huylarını çevresindeki kişilerle karşılaştırmıştır.

Ben âşığın birisiyim
Ölü değil dirisiyim
Siyah tilki derisiyim
Kapla samur kürke beni (s.167)

Ne martıyım bahre daldım
Ne gemim ummâna saldı
Ne er gibi avrat aldım
Ne zen gibi erde idim (s.172)

Yavrusuna kuş yuvadan
Kısmet aramaya uçar
Eniş yokuş düz ovidan
Kimi koğar kimi kaçır (s.175)

Bir deryada bir balık
Var bilmez âşinâlık
Tab'ında var hastalık
Keder keremden imiş (s.183)

Örümceğin sıratından
Kendi geçer kimse geçmez
Ay güneşin suratından
Bir zerreyi yerip seçmez (s.183)

T.D.Ö.P' daki tabiat ve evren temasına uygun olarak Seyrânî'nin şiirleri örnek gösterilebilir ancak Türkçe ders kitaplarına alınacak kadar yeterli değildir.

3.5. Seyrânî'nin Şiirlerinin Şekil Açısından Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarına Alınabilirliği Bakımından Değerlendirilmesi

Seyrânî'nin şiirleri; nazım birimi, nazım biçimi, redif ve kafiye gibi unsurlar bakımından oldukça zengindir. Şair, halk edebîyatı ve divan edebîyatına ait nazım birimlerini sıkça kullanmış ve şiirlerini daha çok hece ölçüsü ile yazmıştır.

Bu bölümde Seyrânî'nin şiirleri nazım birimi, nazım biçimi ve ahenk unsurları bakımından incelenmeye çalışılacaktır.

3.5.1. Nazım Birimleri

Nazım birimi; şiirde en küçük anlam bütünlüğünü sağlayan ve kendi içinde bağımsız dize topluluğudur (Türkçe Sözlük, 1460). Şiir içindeki mısraların gruplanmasından meydana gelen nazım birimi, grupta oluşan mısraların sayısına göre ad alır. İki mısralık gruplara beyit; dört mısradan oluşanlara kıta veya dörtlük; üç, beş ve daha fazla mısradan oluşan gruplara ise bent denir. Nazım birimleri, nazım biçimlerinin tespit edilmesinde önemli rol oynarlar.

Seyrânî şiirlerini Divan edebîyatı ve Halk edebîyatına göre yazmıştır. Dörtlük ve beyitleri ise diğer nazım birimlerine oranla daha fazla tercih etmiştir. Beşli, altılı nazım birimleri ise nadir olarak kullanılmıştır.

“Seyrânî hakkında yüksek lisans tezi hazırlayan H. Avni Yüksel şairin kitap, dergi ve gazetelerde yayımlanmış yaklaşık 355 şiirinin olduğunu belirtmekte, bunların dışında cönk ve mecmualarda 304 şiirini tesbit ettiğini söylemektedir (Âşık Seyrânî, s. 29, 30). Böylece bilinen 659 şiirinin cönk sayfalarında kalmış olanlarla daha da artacağı anlaşılmaktadır. Kendi el yazısıyla bir divanı olduğu kaydedilmekteyse de bugüne kadar esere rastlanmamıştır.” (İslam Ansiklopedisi c.37;s.37)

Aşağıdaki tabloda, ulaşılabildiğimiz 306 şiirde kullanılan nazım birimlerinin kullanım sıklıkları yer almaktadır:

Tablo 3. Şiirlerin Nazım Birimlerine Göre Kullanım Sıklıkları

Nazım Birimleri	Kullanım Sıklıkları
Dörtlük	255
Beyit	43
Beşli Mısra	1
Altılı Mısra	2
Karışık	5
Toplam	306

3.5.2. Nazım Biçimleri

Başlangıcından günümüze kadarki süreçte Divan edebîyatında gazel, kaside, mesnevi, terkiib-i bent, tercî-i bent, murabba, rubai, müstezat; Halk edebîyatında koşma, semai, varsağı, türkû, mâni ve Yeni Türk edebîyatında ise sone, terza-rima, çapraz kafiye, düz kafiye, sarmal kafiye gibi çok zengin nazım biçimlerinin kullanımı söz konusudur. Seyrânî de şiirlerini koşma, destan, semai, ilahî, nefes, gazel, divan, kalenderî, murabba, müseddes şeklinde yazmıştır.

Seyrânî, şiirlerinin çoğunluğunu dörtlükler hâlinde ve hece ölçüsüyle kaleme almıştır. Ulaştığımız 306 şiirin 247 tanesinin hece ölçüsüyle yazılmış olması ortaokul öğrencilerinin anlaması bakımından oldukça önemlidir. Çünkü bu tür kullanımlarda aruz ölçüsüne göre daha sade bir Türkçe kullanmış ve mısra sonlarındaki ses benzerliklerinden kaynaklanan ahenk unsurları ön plana çıkmıştır.

Seyrânî'nin şiirleri hakkında Hasan Avni Yüksel yaptığı araştırmada 659 şiire ulaşmıştır. Bu şiirlerden 494 tanesi hece, 137 tanesi aruz vezni ile yazılmıştır. Hece ile yazılan şiirlerde daha çok on birli hece kalıbı kullanılmıştır. Koşma cinsi olan bu şiirler 6+5 veya 4+4+3 duraklıdır. Hece vezni ile yazılmış olan şiirlerin diğer bir kısmı semailerden oluşmaktadır. Sekiz heceli olan şiirleri 4+4 duraklıdır. Fakat durakların muntazam olduğu söylenemez. Bazı şiirlerde vezin hatalarına da rastlandığı olur. hece düşüklüğü veya hece fazlalığı şeklinde görülen bu hataların şair tarafından yapılmış olacağını sanmıyoruz. Şiirlerde görülen bu vezin hataları müstensihler tarafından yapılabildiği gibi ezgiyle söylenen bazı şiirlere söyleniş esnasında ilave edilen kısımların yazıya geçmesiyle de meydana gelmektedir.

Seyrânî, halk edebîyatında kullanılan nazım türlerinden koşma, semai, nefes, ilahî ve destan türlerinde, aruzda ise gazel, divan kalenderi, semai gibi türlerde eser vermiştir. Bu kadar farklı alanlarda eser veren şairin kalıba gelmez mizacı kimi şiirlerine biçim olarak yansır. Sınadığı öyle değişik biçimler vardır ki, başka örneğine pek rastlanmaz.

Bazı şiirleri akranlarının hemen hemen hiç denemediği orijinal bir biçim taşır ve bu hali ile serbest şiiri hatırlatır türdendir. Söz konusu şiir hiçbir divan ve halk edebîyatı türlerine uymamaktadır. Halk edebîyatının “ Ayaklı kalenderisi” ve divan edebîyatının “Müstezat gazeliyle” de bağdaşmayan şiir her yönden bağımsız, serbest ve alışılmışın dışındadır. İçinde dörtlüden yediliye kadar değişkenlik gösteren mısra düzeni vezin birliğine meydan vermez. Kafiye düzeni içinde bilinen bir kalıbı vermek imkânsızdır. Kimi dizeleri zorlamamalarla aruza uyarlanabilirse de, şiirin tümü için bir tek aruz kalıbını tatbik etmek güçtür. İşte bu şiirinden bir parça:

Doldu cismim nemden
Nuş eder semden
Ah bedir doğmadan
Olmadım halas
Değilim havas
Havass sözlü kemden
Mihnet ve elemden
Nas dilinde zemden
Usanıp rakkas
Olup bir hasas

Bu bağımsız örnekleri aruzla yazdığı şiirlerinde de görebiliriz. Kimi şiirlerinin kafiye düzenini bilinen nazım şekillerine uygulamak mümkün değildir. Teknik bakımdan başarılı olan bu şiirlerin asıl metinleri göz önünde tutulduğunda hata yok denecek kadar azdır.

Aruzlu şiirlerinde imale ve zihaf gibi teknik hatalara sık sık rastlanır. Onbirli heceyle olan şiirlerinde duraklar (6+5,4+4+3) şeklinde; sekizli olanlarda ise duraklar (4+4) şeklindedir. Koşmaların bazılarında” abab” ya da “abcd” düzenine uygun olmayan kafiye şemaları görülmektedir. Örnek olarak:

Bilmediğin nasa olursan kefil
Ağrını kesemez tarçın karanfil
Düşer iktidardan olursan rezil
Cinayetin süt kardeşi kefalet

kıtası örnek olarak gösterilebilir.

Şiirlerinde nakarat mısralar vardır, fakat bu Karacaoğlu'nın şiirlerindeki kadar yoğun değildir. Türk halk şiiri kafiye sözlüğüne başarıyla kattığı kelimelerin çoğu Anadolu halkının dilinde yaşayan kelimelerdir.

Seyrânî'nin şiirlerinde ritm ve ses uyumunun ayrıcalıklı bir yeri vardır. Bütün büyük ustaların üzerinde durduğu mısradaki iç ahenk (aliterasyon), Seyrânî'de daha bir öne çıkarak modern şiirin ritm anlayışına uygun bir şekil alır. Muzaffer Sarısözen ve Dr. Recai Özdil Seyrânî'nin derlenmiş 17 deyişini bestelemiştir. Bunların en ünlüleri Safiye Ayla, Emel Sayın, Yüksel Uzel gibi sanatçılar tarafından icra edilmiştir. Örnek olarak verilebilecek bestelenen şiirlerine ise şunlar örnek verilebilir:

Bir kamille yola varsam
Aşk oduna yanıp tütsem
Bülbül gibi yanık ötsem
Muhammed'in güllerine

Eski libas gibi aşığın gönlü
Söküldükten sonra dikilmez imiş
Güzel severisen gerdanı benli
Her güzelin kahrı çekilmez imiş

3.5.2.1. Divan Şiirinden Alınan Nazım Biçimleri

Divan şiiri nazım biçimleri, kullanılan mısra sayısına göre sınıflandırılırlar. Gazel, kaside, mesnevi, kıta, müstezat beyitlerden oluşurken murabba, şarkı, terki-i bent, terci-i bent birden fazla dörtlükten oluşur. Rubai ve tuyuğ ise bentlerle kurulan nazım biçimlerindendir.

Seyrânî'nin divan edebîyatında yazdığı şiirleri arasında gazel, divan, kalenderî, murabba, müseddes nazım biçimleri görülür. Bu şiirler incelendiğinde eski Türkçe kelimelerin oldukça fazla olduğu ve T.D.Ö.P.'de bu konuların olmadığı görülür. Dolayısıyla bu şiirlerin ortaokul Türkçe ders kitaplarına alınması uygun değildir.

3.5.2.2. Halk Şiirinden Alınan Nazım Biçimleri

Seyrânî'nin halk edebîyatında yazdığı şiirler arasında koşma, destan, semai, ilahî, nefes nazım biçimleri vardır. Bu şiirler incelendiğinde kullanılan dilin oldukça sade ve işlenen konuların günümüzde de geçerliliğini koruduğu görülür. Seyrânî'nin halk edebîyatıyla yazdığı şiirleri ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alabilir.

3.6. Ahenk Unsurları

Şiirin ahengi kafiye, redif, ölçü, tekrarlar ve aliterasyonlar gibi unsurlardan oluşur. Bu ahenk unsurları, çocukların ritim ve müzik ihtiyaçlarını karşılayıp onları şiire yaklaştırmaktadır. A.Ferhan Oğuzkan (1987: 214), bu konuda şunları söylemektedir: *“Küçük çocuklar şiire heyecanla tepkide bulunurlar. Şiirin sesleri çocuklarda dil üzerine keşiflerde bulunmalarına imkân sağlar. Küçük çocuklar kendi dillerinin kalıplarını öğrenirken dil kâşifleri olmak zorunda kalırlar ve şiirin ilginç müziği ve sözcüklerinden zevk duyarlar. Sıçrarken, kayarken ve oyun oynarken şarkı söylerler. Arkadaşlarına takılırken veya onlarla eğlenirken çocuklar kafiyelelere başvururlar. Küçük çocuklar tekerlemeleri neşeye dinlerler ve çok kez hoşlarına giden cümleleri tekrar ederler.”*

Ortaokul öğrencileri de gelişim düzeyi olarak okuma ve yazmayı öğrenmişlerdir ancak dilin zenginliğini ve ahengini yeni yeni keşfederler. Seyrânî'nin şiirleri örnek gösterilerek şiirlerdeki örtük anlamların öğrenci tarafından bulunması istenebilir. Yine bu şiirler verilerek mısra sonlarındaki ses benzerliklerinin şiiri okumaya ve anlamaya nasıl yardımcı olduğu fark ettirilebilir.

3.6.1. Vezin / Ölçü

Vezin, tartı, ölçü.(Türkçe Sözlük s.2090) olarak tanımlanır. Türk şiirinde hece, aruz ve serbest ölçü olmak üzere 3 farklı vezin türü kullanılmıştır. Türk dilinin tabii ölçüsü olan ve parmak ölçüsü de denilen hece ölçüsü, İslamiyet'in kabulüne kadar olan dönemde sıkça karşımıza çıkmaktadır. İslamiyet'in kabulünden sonra aruz ölçüsüyle şiirler yazılmaya başlanmıştır. Serbest ölçü ise, şiirimizde 20. yy'dan sonra yaygınlaşmıştır.

Seyrânî, şiirlerinde vezin tercihini çoğunlukla hece ölçüsünden yana kullanmıştır. Bu şiirler, kendi içlerinde farklı hece sayısı ve duraklardan oluşmaktadırlar.

Seyrânî şiirlerinde daha çok 6+5=11'li hece ölçüsünü kullanmıştır.

3.6.2. Kafiye

Kafiye, çok genel bir ifadeyle mısra sonlarındaki ses benzerliğine denir ve şiirin iç ahengini etkileyen bir ritim unsurudur. Kafiyeleler, kelime köklerinde aranılır. Bu köklerde yer alan aynı sesler, kafiye karşılık gelir.

Halk şiirlerinde kafiye ve redif ilgi çekici bir unsur olarak karşımıza çıkar. Mısra sonlarında gerek redifin gerekse kafiye'nin sık kullanılması ortaokul öğrencilerinin dikkatini çekecek, şiire yönelmelerini sağlayacaktır. Seyrânî'nin şiirlerinin kafiye ve redif bakımından oldukça zengin olduğu görülür. Bu şiirler, ortaokul Türkçe ders kitaplarına alınıp ya da öğrencilere örnek olarak gösterilip kafiye ve redifin şiire katkıları örneklendirilebilir.

Şairin gerek hece ölçüsüyle gerek aruz vezniyle yazdığı birçok şiirinde ölçü, kafiye ve durak hatalarına sıkça rastlanmaktadır. Güçlü saz şairlerinin hemen hepsinde görülen mısra-anlam bütünlüğünde, yani hükmün bir cümle hâlinde mısraa yerleştirilmesinde de Seyrânî'nin usta olduğu söylenemez. Buna rağmen bilhassa kafiye, redif ve cinas bakımından orijinal sayılabilecek şiirler söylemiştir.(İslam Ansiklopedisi C.37; s.37) Seyrânî, kafiye ve redifin sağlanmasında kendi yaşadığı yörenin şivesinden de yararlanmıştır. Bu şiirlerin kafiye ve redif yönüyle öğrencilere

örnek verilmesinde kullanılan şivenin bilinmemesi öğrencilerde sıkıntı oluşturacaktır. Çünkü kafiye ve redif bulunurken kelimenin kökünün de bilinmesi gerekir.

Seyrânî'nin şiirlerinde kafiye gibi ölçü konusunda da zayıflıklar görülür. Hece ölçüsüyle yazdığı şiirlerinde duraklarda aksaklıklar görülmüştür. Bunun içi Seyrânî'nin bazı şiirlerinin ortaokul Türkçe ders kitaplarına alınması uygun değildir. Örnek olarak aşağıda yer alan şiiri duraklar konusunda zayıf kalmıştır.

Sırrını meydan eylemek
Gülde yok da bülbülde var
Zar ile figân eylemek
Gülde yok da bülbülde var (S.166)

3.6.2.1. Yarım Kafiye

Sadece bir ses benzerliği ile oluşan kafiye türüdür ve Seyrânî'nin şiirlerinde diğer kafiye çeşitlerine göre az kullanılmıştır.

Seyrânî takdir-i ilm-i ezeli
Kimisi usludur kimisi deli
Kâfirin hakkından Hazret-i Ali
Devlerin hakkından Süleyman gelir (s.206)

3.6.2.2. Tam Kafiye

Dize sonlarında görülen iki ses benzerliğidir, bir ünlü ve bir ünsüzden oluşurlar. Halk edebîyatında sıkça kullanılan kafiye türüdür. Seyrânî'nin şiirlerinde tam kafiyenin sık kullandığı görülür.

Güzel senin hüsnün sebep
Olur gören eyler talep
Cennetten mi çıktın acep
Tavus gibi nakışın var (s.188)

3.6.2.3. Zengin Kafiye

Dize sonlarında ikiden fazla ses benzerliği sonucu oluşan kafiye türüdür. Seyrânî'nin şiirlerinde en fazla görülen kafiye türüdür. Konuya uygun örnek verilecek olursa:

Müdâhin olmasa âlemde âlim
Ne haddi zulm etmek mazluma zâlim
Zâlimler zulmünden sabre mecâlim
Kalmadı Yarabbi bende el-emân (s.162)

3.6.3. Redif

Redif, şiirde uyaktan sonra tekrarlanan, aynı harflerden oluşan kelime veya ektir (TDK, Türkçe Sözlük, 2005: 1648). Redifler mısraların en sonunda bulunur ve kafiyenin ardından gelirler. Tanımdan da anlaşılacağı üzere iki tür redif vardır:

3.6.3.1. Ek Hâlindeki Redifler

Görevleri aynı olan eklerin tekrarlanmasıyla oluşan rediflerdir. Ek hâlindeki rediflerin bulunabilmesi için kelimenin kökü tespit edilmeli ve getirilen yapım veya çekim eki incelenmelidir. Seyrânî, ek hâlindeki redifleri kelime hâlindeki rediflere göre daha çok kullanmıştır.

Müşkülüm halledin ehl-i zamirler
Tutar mı altının yeri demirler
Merhametsiz olan ulü'l-emirler
Korkarım şeytanın iltizamında (s.185)

3.6.3.2. Kelime Hâlindeki Redifler

Anlamları aynı olan kelimelerin mısra sonlarında tekrarlanmasıyla oluşan rediflerdir. Aynı kelimenin tekrarıyla oluşan redife Seyrânî'nin şiirlerinde sıkça rastlanır.

Dünyanın yokuşu düzü sendedir
Bütün güzellerin özü sendedir
Yedi düvelin de gözü sendedir
Âlem sana gelir kâra İstanbul (s.236)

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

IV. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

4.1. Sonuç

Birey yaşamı boyunca bazı becerilere ve değerlere ihtiyaç duyar. Türkçe dersinde kazandırılması hedeflenen en önemli beceri anlama ve anlatma becerisidir. Birey okuduğunu anlamalı, okuduklarından çıkarımlarda bulunmalı ve düşüncelerini rahatça ifade edebilmelidir. Bu becerilerin kazandırılması için çeşitli metinlerden yararlanılır. Yararlanılan metinler ortaokul Türkçe ders kitabındaki temalara göre seçilir.

Ortaokul Türkçe ders kitaplarına konulacak metinler, eğitsel ve sanatsal özellik taşımalıdır. Öğrencilere istenen kazanımı vermek için metinlerin özenle seçilmesi gerekir. Ortaokul öğrencilerine kazandırılması istenene hedefler doğrudan verilmek yerine sezdirilerek verilir. Böylece öğrenci metinden yola çıkarak çıkarımlarda bulunur ve kendi düşüncelerini ön plana çıkarır.

Yergiciliği, taşlamacılığı, bir bakıma gizemciliğini bastıran, haksızlığa, rüşvete, kırılcılığa, toplumsal dengesizliklere, ahlaksızlığa karşı gözünü budaktan esirgemeden, korkmadan, çekinmeden savaş veren, bu arada inancının gereklerini de bir yana itmeden, şiirsel yapıdan, söyleyişten uzaklaşmadan, etkin, kalıcı şiirlerini saziyle halk içinde söyleyen Seyrânî'nin şiirleri incelendiğinde ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki; sevgi, duygular, kişisel gelişim, toplum hayatı, okuma kültürü, zaman ve mekân, sağlık ve çevre, Millî kültür, tabiat ve evren temalarına rastlanmıştır. Bu şiirler, ilgili temaların altında ortaokul Türkçe ders kitaplarına alınabilir. Böylece öğrenciler bu şiirlerden yola çıkarak kazandırılmak istenen düşünceye ve eğitim değerine ulaşacaklardır.

Seyrânî hece ölçüsüyle yazdığı şiirlerinde sade bir Türkçe kullanmış anlatmak istediğini doğrudan bir anlatım tarzıyla anlatmayı tercih etmiştir. Şiirlerinde birçok mahallî kelime ve terime yer vermesi okuyucu için dili ağırlaştırırsa da bu şiirler

ortaokul öğrencilerinin bilişsel gelişim ve kısmen dil gelişimine uygundur. Seyrânî'nin şiirlerini okuyan öğrenciler eğitim değerlerini kendi hayatlarında uygulamada Seyrânî'yi örnek alabilirler. Seyrânî'nin şiiri inceleyip çıkardıklarımızı sıralayacak olursak:

1. Okula giden bireyin amacı, derslerini öğrenip, kendi yetenekleri doğrultusunda iyi bir meslek sahibi olmaktır. Ancak günümüzde artan şiddet olayları, terör gibi olumsuz olaylar olumsuz davranışların gittikçe arttığını göstermektedir. Bu olumsuz olayların içinde büyüyen çocuk bunlardan olumsuz etkilenir. İşte bu noktada okulda verilen dil bilgisi, matematik, fen bilgisi gibi derslerin içeriği salt bilgi olmaktan çıkarılıp bu derslere her insanda ve toplumda olması gereken değerler de katılmalıdır. Ortaokul Türkçe ders kitapları incelendiğinde çocuklara şiirler vasıtasıyla bazı değerler aktarılmaya çalışılmıştır. Bu değerler de bireyin sahip olması gereken istendik sosyal değerler olmuştur. Seyrânî'nin şiirleri ortaokul Türkçe ders kitaplarına alınarak verilmek istenen değerlerin verilmesine uygundur.
2. Şiirlerde işlenen değerler kullanım sıklığına göre en çoktan en aza doğru şöyle sıralanmaktadır: sevgi, doğruluk, adalet, çalışkanlık, yardımlaşma, iyilik, paylaşma, dostluk, sabretmek, kötü alışkanlıklar, ahlak, saygı, hoşgörü, vefa, sadakat, tarih bilinci, sorumluluk, sağlıklı olmaya önem verme. Şiirlerde işlenen temaların kullanım sıklığına bakıldığında sevgi temasının, diğer temalara oranla daha fazla olduğu görülmektedir. Bu sevgi temasının içinde en fazla olan ise Allah ve Hz. Peygamber sevgisidir. Şiirler incelendiğinde sevgi temasından sonra şairin en fazla konu ettiği tema “*kişisel gelişim*” temasıdır. Şair sevme duygusunun her şeye karşı olmasından ve kişinin kendini geliştirmesinden, kişinin kendisinin farkında olmasından fazlasıyla söz etmiştir.
3. Çalışmada, bir şiirde çoğu zaman birden çok değer işlendiği görülmüştür. Bu da diğer edebî türlere kıyasla şiirlerin değer aktarım imkânının daha fazla olduğunun göstergesidir. Şiir dışındaki yazınsal türlerde, bir değer önemi çocuklara aktarmak, o değer hakkında bir farkındalık oluşturmak için uzun, belki sayfalarca yazmak

gerekebilmektedir. Ancak “az sözle çok şey anlatma sanatı” olarak da tanımlanan şiirle, bir dizede dahi istenilen değeri vermek, bir farkındalık oluşturmak mümkündür. İncelenen şiirlerde de şairin, şiirselliğin gücünden yararlandıkları görülmüştür.

4. Çalışmada elde edilen sonuçlardan bir diğeri ise şiirlerde işlenen değerlerin bazısında değerlerin isminin zikredilmemesidir. Örneğin sorumluluk, duyarlılık, saygı değerlerinin adı şiirlerde geçmez. Ancak şiire bakıldığında o değer, şiirde örtük bir biçimde işlendiği görülür. Değerler eğitiminin işlenişine uygun olarak şiirler, aktarmak istedikleri değeri açıkça değil, sezdirerek verir. Bu öğrencilerin, öğreticilikten rahatsız olmadan değeri içselleştirmelerini kolaylaştırır. Ayrıca incelenen şiirlerde şairin, sadece işlediği değeri değil, şiirdeki diğer iletileri de doğrudan vermediği, okuyucunun ya da dinleyicinin çıkarımda bulunmasını istediği sonucuna ulaşılmıştır. Böylece çocukların düşünme, ilişki kurma, yorumlama, karar verme, analiz etme becerilerinin geliştirilmesi için bir imkân oluşmuştur.
5. Günümüzde ortaokul öğrencilerinin gelişimleri gözlemlendiğinde gerek etrafında olan olayların etkisiyle gerekse sosyal medyadan öğrendikleriyle birçok değeri kaybettiği görülmektedir. Bu değerler okulda verilen eğitimle yeniden kazandırılmaya çalışılır. Seyrânî’nin şiirlerinde kaybolan bu değerleri görmekteyiz. Her ne kadar Seyrânî de bu değerlerin eksikliğinden bahsetse de bu şiirler öğrencilere verilerek bu değerlerin kazanılmasıyla insanda ve toplumda nelerin değişebileceği gösterilebilecektir. Böylece çocuklar hem şiir türüyle karşılaşp bu türün etkililiğini öğrenecek hem de aktarılmak istenen değerleri daha kolay içselleştireceklerdir.
6. Seyrânî’nin şiirlerinin genelinde çevreyi gözlemlene ve gözlemlediklerinden ders çıkarma görülür. Bu şiirleri okuyan kişi, Seyrânî’nin yaşadığı dönem hakkında bilgi sahibi olur.
7. İncelenen şiirlerde adâlet, kişisel gelişim, tabiat ve evren gibi birçok temaya yer verdiği görülmektedir. Şair anlatımında çoğunlukla dolaylı anlatıma gitmemiş vermek istediği iletiyi doğrudan vermiştir. Adalet

üzerinde dururken çevresinde gördüğü aksaklıkları olduğu gibi anlatmıştır. Hatta bunu anlatırken adaletsiz davrandığını gördüğü kişilerin isimlerini şiirlerine almaktan çekinmemiştir.

8. Hemen hemen bütün şiirlerdeki değerler işlenirken; değerın önemi, insana neler kattığı, yokluğunda nelerin eksik kaldığı gibi özelliklerinin de şiirin içerisine yedirilerek verildiğı görölmüştür. Bu anlatımla karşılaşan ortaokul öğrencileri kendilerine nasihat verildiğini düşünmeden verilmek istenen iletiyi örtük olarak alacaktır. Hatta kendisi çıkarımında bulunarak kendi hayatına yansıtacaktır.
9. Çalışma kapsamında değerlendirilen şiirlerde, değerler aktarılırken dini yönün çok ağır bastığı görölmüştür. Birçok şiirinde Allah sevgisinin izleri görülür. Bu noktada Seyrânî'nin şiirlerinden Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin kazanımlarının verilmesinde de yararlanılabilir.
10. Ana dil bilinci ve sevgisi, Türkçe öğretimi açısından hayati önem taşımaktadır. Seyrânî'nin şiirleri incelendiğinde özellikle hece ölçüsüyle yazdığı şiirlerde sade bir Türkçe kullandığı görölmektedir. Ancak yaşadığı bölgenin şivesini özellikle kafiye ve rediflerin uyumunda fazlasıyla kullanılmıştır.
11. Seyrânî'nin incelenen şiirlerinde dönemin sosyal, ekonomik, siyasi ve kültürel özelliklerini şiirlerine yansıttığı sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre tarih atarak yazdığı bir şiirinde H.1261 yılında kıtlık yaşandığını, insanların bu durumdan faydalanmaya çalıştığı ve birbirlerine yardım etmediğini görerek dönemin ekonomisinin nasıl olduğu, yöneticilerin eksikliklerinin bulunduğı ve bu eksikliklerden en önemlisinin adalet olduğunu görerek siyasi yapının nasıl olduğu anlaşılmaktadır.

4.2. Öneriler

1. Edebîyatımızın halk edebîyatı örneklerini temsil eden bu şiirler, ders kitaplarına alınarak, okul kütüphanelerinde çeşitli yollarla öğrencilere tanıtılmalı ve önemi belirtilmelidir.

2. Seyrânî'nin şiirleri; Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda yer alan temalara ve kazanımlara uygun olarak ilgili tema başlığı altında örneklendirilebilir.
3. Şiirler, sadece Türkçe dersinin bir parçasıymış gibi düşünülmemeli, disiplinler arası bir anlayışla diğer derslerde de şiirlere yer verilmelidir. Örneğin, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, Sosyal Bilgiler dersinin serbest okuma parçaları olarak bu şiirler seçilebilir.
4. Millî Eğitim Bakanlığı tarafından meydana getirilen Temel Eserler listesinde, Seyrânî'nin şiirlerine yer verilebilir.
5. Değerler eğitiminin ne kadar önemli olduğunu anlatmak için bu konu çerçevesinde çalışmalar yapılmalı, toplantılar düzenlenmeli özellikle eğitime yansıtılacak olan değerler konusunda Millî Eğitim Bakanlığı çalışmalar yapmalıdır. Bu çalışmalarda Seyrânî'nin şiirleri örnek metin olarak kullanılabilir.
6. Ortaokul öğrencilerine gerek eğitim değerlerini öğretmede gerekse Türkçe ders kitaplarında yer alan temaların kavratılmasında nitelikli metinler kullanılmalıdır. Bu metinler arasında çocuğun gelişim özelliklerine uygun olarak Seyrânî'nin şiirleri de alınabilir.
7. Ortaokul öğrencilerinin hem şiir türüne ısınmaları hem de eğitim değerlerini kazanmaları amacıyla Seyrânî'nin şiirleri sınıf kitaplıklarında ve kütüphanelerde yer almalıdır.
8. Seyrânî'nin hece ölçüsüyle yazdığı şiirler sade Türkçe kullanımına örnek olarak verilebilir.

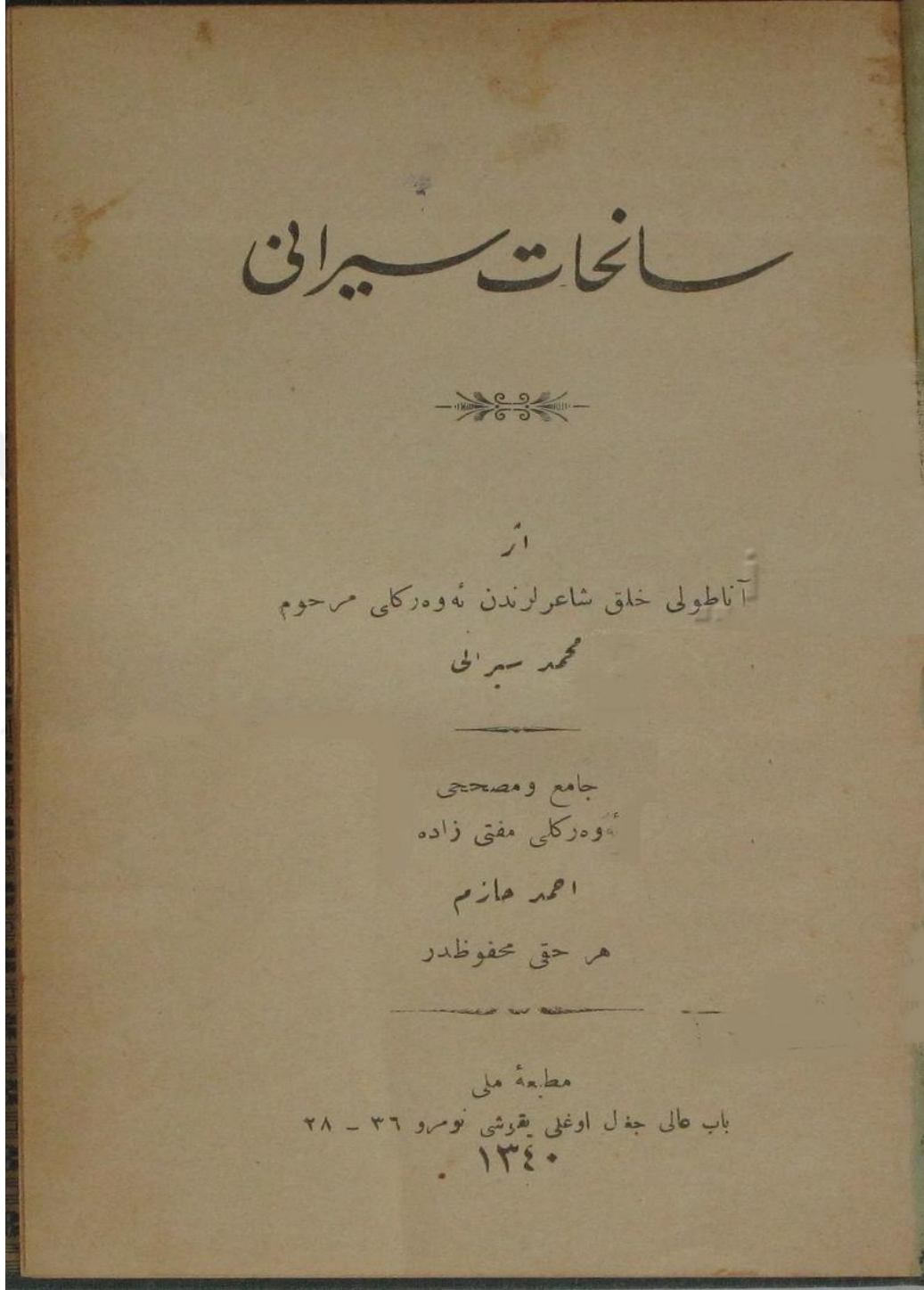
KAYNAKÇA

- Ahmet Hazım [Ulusoy] (1340/1924). *Sânihât-ı Seyrânî*, İstanbul, Matbaa-i Millî.
- Akman, E. (2012). “*Tanzimat Hareketleri Karşısında Âşık Seyrânî*”. Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 7/3, Summer 2012, s.145-155.
- Albayrak, N. (2009). “*Seyrânî*”. TDV İslâm Ansiklopedisi. C. 37. s. 37-38. İstanbul, Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi.
- Ayaz, H. (2015) “*Bülbül Şiiri Etrafında Mehmed Âkif’in Değerler Dünyası Üzerine Düşünceler*”. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. C. 25. S. 1.
- Aydoğdu, B. (2011). *Türk Edebiyatında Seyrânî Olgusu: Develili Seyrânî ve Eserleri* (İnceleme-Metin). Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Bildiriler (haz. Mustafa Argunşah v.dğr.), Kayseri 2001, II, 631-636;**
- Bilgin, N. (1995). *Sosyal Psikolojide Yöntem ve Pratik Çalışmalar*, İstanbul, Sistem Yayıncılık.
- Çatak, A.(1992) ,*Bütün Yönleriyle Seyrânî* , Kayseri .
- Çetin. M.N. (1955). “*Seyrânî’nin Neşredilmemiş Bâzı Şiirleri*”. İstanbul Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi. C. 12, S.19, s. 91- 114
- Demirci Y. Z. (1933). *Seyrânî*. İstanbul,Sühulet Kitaphanesi.
- Erdem, A.R.(2003). *Üniversite Kültüründe Önemli Bir Unsur Değerler*, Değerler Eğitimi Dergisi, C. 1, S.4, s.56.
- Gözler, H. F. (1987). “*Halk Şairi Seyrânî’de Su Motifi*”, II. Uluslararası Türk Halk Edebiyatı Semineri, Eskişehir, s. 99-104.
- Günay, U. (1985). “*Develili Seyrânî’nin Rüya Motifinin Tahlili*”. Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi. C.3, S. 1.
- Güzel,A. (1987) “*Seyrânî’nin Şiirlerinde Dinî ve Tasavvufî Unsurlar*”, TFAr.
- Haşim Nezihi (Okay). (1953). *Develi’li [Everek’li] Seyrânî*, İstanbul, Maarif Kitaphanesi.
- İnal, İ.M.K. (1988). *Bütün Eserleri: Son Asır Türk Şairleri*. C. III, s. 1698-1700, İstanbul, Dergâh Yayınları.

- İşcan, C. D. (2007). *İlköğretim Düzeyinde Değerler Eğitiminin Etkililiği*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara (Yayınlanmamış Doktora Tezi), s.30
- Kasır H. A. (1984). *Develili Seyrânî*. İstanbul, Acar Matbaası.
- Kasır, H.A. (1984). *Seyrânî*, Kayseri, Acar Matbacılık.
- Köprülü, M.F. (1928). “*Everekli Seyrânî*”. *Türkiyat Mecmuası*. C. II. s.546.
- Köprülü, M.F. (1988). *Türk Saz Şâirleri*. C.III. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Köprülü, M.F.(1986).*Edebîyat Araştırmaları*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Laborit, H.(1990).*İnsan ve Kent*. İstanbul, Payel Yayınları.
- MEB. (2006). *İlköğretim Türkçe dersi (6, 7, 8. sınıflar) öğretim programı*. Ankara, Devlet Kitapları.
- Mehmed Hâlid (Bayrı). (1340). “*Sânihât-ı Seyrânî*” *Anadolu Mecmuası*. s. 150-151
- Oğuzkan, A.F. (1987). *Çocuk Edebîyatı Yıllığı*. İstanbul, Gökyüzü Yayınları.
- Oğuzkan, A.F. (2000). *Çocuk Edebîyatı*. Ankara, Anı Yayıncılık.
- Okay H. N. (1953). *Develili (Everekli) Seyrânî Hayatı ve Şiirleri*, İstanbul, Maarif Kütaphanesi.
- Özçakır, E. A. (2008). *Develili Âşık Seyrânî: Hayatı-Sanatı-Menkibeler-Şiirler*. Kayseri, Laçın Yayınları.
- Özdamarlar, K. (2010). “*Belgelerin Işığında Seyrânî*”,28. *Âşık Seyrânî Sempozyumu Bildirileri*. Derleyen: Nezir Ötegen. Kayseri: Sanat Ofset. 52-60.
- Özden, Y. (1998). *Eğitimde Dönüşüm, Eğitimde Yeni Değerler*. Ankara, Pegem A Yayıncılık.
- Özden, Y. (2003). *Öğrenme ve Öğretme*. Ankara, Pegem A Yayıncılık.
- Özmen, F (1999). “*Etkili Eğitimin Gerçekleştirilmesinde Duyuşsal Alanın Önemi-Sevgi Eğitimi*”. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. C.9, S.1.
- Öztelli, C.(1953) *Dertli- Seyrânî* (Hayatı, Sanatı, Şiirleri), İstanbul, s. 11-23, 57-125;
- Öztürk N. (2001). “*Seyrânî’nin Mahlası ile Dinî ve Fikrî Kimliği Arasındaki ilişki Üzerinde Bir İnceleme*”, Kayseri ve Yöresi Kültür, Sanat ve Edebîyat Şöleni (12-13 Nisan 2001) s.31-48;
- Sarıaslan,Ü.(1997) “*Ölümünün 130. Yılında Seyrânî*”, *Folklor / Edebîyat*, sy.9, s.63-70.

- Şen, Ü. (2007) . *Millî Eğitim Bakanlığı'nın 2005 Yılında Tavsiye Ettiği 100 Temel Eser Yoluyla Türkçe Eğitiminde Değerler Öğretimi Üzerine Bir Araştırma*. Ankara, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, s.8.
- Tanpınar, A. H. (1976). *19'uncu Asır Türk Edebiyatı Tarihi*. İstanbul, Çağlayan Kitabevi.
- Türk Dil Kurumu (2005). *Türkçe Sözlük*. Ankara: TDK.
- Türk Dil Kurumu (2012). *Yazım Kılavuzu*. Ankara: TDK.
- Türk Yurdu (1340). C.I. No. 2. s. 150-151
- Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi. Cilt 9, Sayı 19, s. 153 - 169
- Umagan, S. (2002). “*Hikmet Ve Hiciv Şairi Olarak Seyrânî*”. Atatürk Üniversitesi
- Uyguner, M. (1991). *Seyrânî*, Ankara, Bilgi Yayınevi.
- Yazıcı, K.(2006). “*Değerler Eğitimi'ne Genel Bir Bakış*”. Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi. S. 19, s.499.
- Yıldırım, A. ve H. Şimşek. (1999). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara, Seçkin Yayınevi.
- Yüksel, H. A. (1985). *Develili Âşık Seyrânî ve Şiirleri*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Yüksel, H. A. (1987). *Âşık Seyrânî*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayını.

EKLER



Seyrânî hakkında, kitaplık çaptaki ilk çalışma olan Ahmed Hazım Bey'in *Sânihat-ı Seyrânî* isimli eserinin kapak sayfası.

نعت شریف

شمس وحدتدن تجلی ایتش انوار ابتدا ؛
ایله مش فیض نبوت سیرینی وار ابتدا ؛
ذات واحد ، لفظ ، معنای نبوت نورینی
خلق ایدر کن کندیزی ایتشدر ، اقرار ابتدا ؛
حس توحید دوغمه مش انسانده بیکلرجه عصر
خالق اثبات مؤخر اولدی . انکار ابتدا .
لفظ (کنت کنز خفی) وحدتک معناسنی
لایقيله فهم ایدن احمد مختار سردار ابتدار
احمد مختاردر سرمایه فیض وجود
ایتشدر خلقت اسرارین اظهار ابتدا
بن بر عبد حق پرستم . ای نبی محترم !
عاشق سیرانی یی ایت کندیکه یار ابتدا !



بسم عشق تجلی ، طور قلبمدر ؛ بن ایم موسی ،
یدی اعضام ، ید بیضاسنه نسبت ید بیضا
عضای معجز موسی برأما بنده بی غایه
بنم بونیزه شعرم قیر یلار هیچ عصا آسا
کر اولدیسه عصا ، اژدر عدویه دست موساده
اولوردی دشمنه سوزم اوکا نسبت بر اژدرها

Sânihat-ı Seyrânî'de yer alan ilk manzume, Na't-i Şerif.

تۆرك يۇردى

جلد ۱

تشرین ثانی ۱۳۲۰

نومرد ۲

کتابیات

صوک کونلرده اوره کلی سیرانی نك بر معلم آرقاداشمنر طوپلانان شعرلری انتشار ایتدی . [۱] سیرانی ، خلق شاعرلرینک زمانمزه الك یقین اولانلرننددر [۱۲۲۲-۱۲۸۳] . برقاج شعرى مجموعه لرك بعضیلرندده باصیلمش ، حقنده بر حکم ویره بیلیمک ایچون احتیاج درکار اولان فضلہ مقدارده شعرلری بولونامیوردی . احمدحازیمک همشیرینک اثرلرندن انه کجه بیلن اقسامی طوپلایوب نشر ایتدکله بوخصوصده بویوک بر خدمت ایتمش اولدی . بز ، سیرانی حقنده عمومی مطالعه و حکملری ایلری به براقه رق آرقاداشمنرک نشر ایتدیکی جلدده دائر برایکی نقطه اوزرینه دقتی جلب ایددجکیز . اسکی شاعرلره عائد نسخهلر یا عموم ایچون ویا عالمدر ایچون میدانده چقاریلیر . عالمدر ایچون اوله جق نسخهلرک بر چوق شرطلری وار . متعدد نسخهلر - ا کر وارسه - قارشیلادیر یله رق ایچلرندده بری اساس طوتولمق اوزره دیگرلرندده کی دیکشکلکر تحشیه اولونور ، ویا نك نسخه ایسه اصلی فوطوغرافی ایله آلینیر الخ ... عموم ایچون اولان نسخهلردده ایسه مهمما امکان بوقیل اثرلرک بولونه جی ترتیب طرزینی بوزمامق و کندنندن علاوه اولنه جق شیلر وارسه اونلری متن خارجه علاوه ایتکدی .

Müftüzâde Ahmed Hazım'ın "Sânihât-ı Seyrânî" isimli eserinin intişarı üzerine Türk Yurdu mecmuasının 1340/1924 tarihli bir nüshasında yer alan bir değerlendirme yazısı.

آنادولو مجموعه سی

آیمه بر نشر اولنور

صانی : ۶

ایلول ۱۳۴۰

سنه : ۱

مصابیه :

ساخت سیرانی

خلق شاعرلری ، آنادولوده نیم قدسی طائمش برر مخلوقدرلر . اسملرینک اطرافنده
طویلانان مقبله لرله حقیقی حیاتلرینک سیر و جریانی اونوتیلان خلق شاعرلری ، بومبارک
ئولکده برر ولیدن فرقسز کورونورلر . آلرینده کی قیریق سازلرینک طاشغین آهنگنده ،
قلبلرینک عشق ، هجران ، اضطراب حسلرینی صاقلایان بو شاعرلرک سیاهلری بر آز
اوزکون وضعیف ، سسلری بر آز تیردک ویورغوندر . فقط ایچلرینده قوپان قیڑینه لرک
چیغلغی عکس ایتدیردن سازلریله ، بونلرک دیار دیار دولاشان خیاللری اوکئنده خلق
وجدده کلیر ، جوش و خروش ایددر ، صوصایان کوکلرینک فریادی اونلرک سازنده
جانلامش کوردک حیاتنک معمانی جوزمکه اوغراشیر . اونلره یالکیز حرمت کوسترمز
عینی زمانده طاپنیرده .

سیرانینک شعرینده کی قیمت ، فکرینده کی قوت ، حرکتلرینده کی اصابت تدقیق
ایدیله سده اولور . اصل اونک قازاندیغی اهمیته کوریه جک طرف ، آنادولونک شاعره
ویردیکی موقع ، شاعره ویردیکی شرف وماهیتدر . آنادولونک حیاتنده ، بوتون تورکلرک
حیاتنده اولدیغی کی شاعرک بر وظیفه سی واردر : آنادولونک بیک دزلو فلاکتله
یانان قلبنک فریادی اولمق . خلق شاعرله ، او فریادی جانلامش بولویور ، اونک
ایچون آنادولوده خلق شاعرلری بر پنجمبر دکلسه بیله بر ولی وبو صفتله اک بویوک
تسلیدرلر . ۲۷ آغستوس ۳۴۰ : مالتپه محمد هالید

Anadolu Mecmuası'nın 1340/1924 tarihli bir nüshasında, Mehmed Hâlid (Bayrı) tarafından kaleme alınan "Sânihât-ı Seyrânî" ile ilgili bir değerlendirme makalesi.

۱۹۲۶

ایکینجی جلد

تورکیات مجموعہ سی

استانبول دارالفنون تورکیات انستیتوسی طرفندہ نشر ایملیر

تورکیات ضہرلی

* * سانحات سیرانی — اوزدوقوزنجی عصرده بوتون، آناطولیده شهرت قازانان ساز شاعرلرندن «توره رکه» لی «سیرانی» نکه شعرلی، «توره رکه» کلی مفتی زاده معلم احمد حازم بک «طرفندن جمع ایدیلرک کوچوک بر مقدمه ایله نشر اولوندی [سانحات سیرانی، مطبعه ملی، استانبول ۱۳۴۰ و مقدمه ۱۲ صحیفه شعرلر ۱۲ - ۲۰۵ و فیثاتی ۵۰ غروش]. نشر، مقدمه سنده، «توره رکه» ده خلق آراسنده اوکا عائد یاشایان بعض منقبه لری نقلدن صوکر، ترجمه حالی ده قیصه جه آکلاتیور: «سیرانی» ۱۲۲۲ ده «توره رکه» ده «اوزوزه» محله سی امامی جعفر افندی نکه صلیبدن طوغمش، براز مدرسه ده اوقومشده ترک تحصیل اتمش؛ کندی کندیسه ادبی استعدادی انکشاف ایتدیرمش، سلطان مجید دورنده استانبوله کلش؛ یازدیغی بعض هجویه لر اوزرینه تجزیه ایچون آرانمشده، بره شهرینک یاردمیله مملکتنه قاچیرتیلش. فقیرانه برحیادن صوکر ۱۲۸۳ ده تولمش. طاشسز مزارلی «توره رکه» ده کی اسکی مزارلی اوزرینه یاپیلان مکتب بناسنک شرق جنوبیسنده ایش. عروض ایله یازدیغی قصورلی وضعیف پارچه لر نه قدر اهمیتسزه، ملی وزن ایله یازدیغی پارچه لرده اوقدر قوتلی ارلان بوشاعر، صوک عصر آناطولی ساز شاعرلی آراسنده جدا ممتاز بر شخصیتیه مالکدر. بوعتبار ایله، بزه، اونک اثرلرینی بویله طویلو اولارق تدقیق امکانشی ویردیکندن دولای، ناشرینی تبریک ایتک وظیفه مزرر. ناشر، شاعرلرک مختلف پارچه لرینک اوزرینه موضوعنه کوره بر «سرنامه» اویدورمق مراقبه دوشمه سیدی، شهبه سز، داها مناسب اولوردی. بو «سیرانی» یی، معاصرلی اولان «اسپارطه لی سیرانی» ایله قاریشدرممالیدر.

Türkiyat Mecmuası'nın 1928 yılında neşrolunan 2. cildinde, Fuad Köprülü

tarafından kaleme alınan "Sânihat-ı Seyrânî"nin tanıtım yazısı.

ABONNEMENT
Pays étrangers
Pour un an: 2 Dolars
Edition spéciale: 3 Dolars.
ADRESSE
"İctihad", Constantinople
Téléph: St. 865
xxvème ANNÉE
15 Juin 1930

İCTİHAD

Türkçe ve Fransızca
İLMİ, EDEBİ, İKTİSADİ
No: 299

ABONEMAN:
Seneliği [24Nusha] Türki-
ye için 2 1/2, Âla kâğıd-
ı 5 Liradır
İDAREHANESİ
Cıgaloğlunda İctihad Evi
Tarihi Te'sisi:
1904 — Genève
Yirmi beşinci sene
15 Haziran 1930

İCTİHAD

5409

ĞARB EDEBİYATI

PROMÉTHÉE

Beşer ırkının , ey Titan! senin layemut göz-
lerinle, hüznengiz hakiki mahiyetinde, görülen
iztirabları, ilahlar için olduğu gibi, senin için
bir istihfaf mevzuu olmadı ; fedakâr merhame-
tinin mükâfatı olarak nall olduğun nedir? Sa-
kitane tahammül etdiğin müdhiş bir işkence,
bir yalçın kaya üzerine zencirle bağlanman
ve ciğerinin bir akbaba tarafından parçala-
nıp yenmesi. Vekar ve haysiyyetin çekebile-
ceği bütün azablar, vekar ve haysiyyetin giz-
leyebileceği havf ve dehşetler, kendisini dinle-
mesi korkusile yalnız tenhalarda söyleyen ,
sesi yalnız aksler hasil etmediği zaman ah
eden ezici bir elem hissi .

Ey Titan! Öldürmeksizin kalbi parçalayan
mücadeleyi, irade ile ıztırap arasındaki müca-
deleyi tanıdın, keyfleri için mahv edebilecek-
leri mahlûkları yaratan merhametsiz Hudayı
ve talî'in derin istibdadını tanıdın ... Huda
ve Tali , ölmek lutfunu bile senden diriğ et-
diler. Layemutluk meş'um mevhîbesi sana ka-
bul ettirildi. Sen de buna cessurane katlandın.
Yıldırım ilahının, senden koparabileceği, ancak,
işkencenin azablarını kendi üzerine düşüren
tehdid oldu: Onun encamını evvelden görüyör-
dün, fakat kendisini yatıştırmak için bu encamı
ona haber vermek istemedin, onun kararı se-
nin sükûtunla karşılaştı, ruhu hakiki bir neda-
met ve gizleyemediği öyle bir haşiyet duydu ki
ellerinde yıldırım titredi .

Bir ilaha yakışan cinayetin, rahim olmak,
ahkâmınla beşer sefaletinin kitlesini azaltmak,
beşere, kuvvetini ruhunda buldurmak oldu!

Fakat daha yüksek bir kuvvât tarafından
mağlûb olduğun için yerin ve göğün tahrib
edemediği o büyük bir dersi, enerjik sabrını,
metanetini, zabt olunamayan ruhunun muka-
vemetini bize miras bıraktın.

İnsanın da , meş'um istikbali , bedbahtlığı ,
mukavemeti ve acıklı yalnızlığı hakkında bazı
sezişleri vardır ; fakat ruhu bütün derdlere
müsavî cesaretini , bunlara karşı çıkarabilir.
İstinadı metin azmine dir .

Eğer işkencelere meydan okumaya cüret
ederse , işkencelerde bile mükâfatını görür
ve ölümden bir zafer yapar [1].

LORD BYRON

HALK EDEBİYATI

MUHAMMED SEYRANİ

Halk şa'irleri içinde en mumtaz olanıdır.
Kıymeti nisbetinde malum değildir. Bu adama
halk şa'iri demekden ziyade halk mütefekkeri
demek doğrudur. Şair olduğunu isbat eden
parçalarında eksik değildir. Seyranî, **Sanîhati**
Seyranî namı altında eserlerini toplamış ve
neşretmiş olan Ahmed Hâzım Efendinin dibace-
sinde kayd ettiğine göre 1222 tarihinde **Eve-**
rêk de doğmuştur. Hâzım Efendinin şu satırları
dikkati celb etmeye layıktır: Tarihi tevellüd
ve inkişafı merkezde hain yenîçeriliğin azgın
ve kudurgun ta'assubu , furtunalı deniz gibi
kabararak, taşarak Garb medenîyyetine doğru
kılmak tasavvurları üzerine kin dalgaları
fırlatdığı zamana tesadüf ediyor ; o tarihte
Anadolu nun korkunç dikenli harabeleri üst-
tünde cehl ve zulm baykuşunun çirkin ve
boğucu sesleri yükseliyordu.

Bu cehalet devrinde medres namile rutubet-
li izbelerin basık ve kasvetli köşelerinden baş-
ka bir müessesesi iîmiyyemiz yokdu. Buraya
biriken talebe rizal ilâhî namına, ilm namına
« mahvuf » gibi korkunç kelimeleri « mahuf »
yapmak için nefes yoruyorlar, kafa patlatıyor-
lardı. Seyranî iki sene kadar medresede kalıyor
dahasının inkişafını temin edemeyen öyle bir
müesseseyi nefretle terk ediyor. Fakat nereye
gidiyor. Neler okuyor, meçhul.

Sözlerindeki İran nüfuzuna bakılırsa Farsî
asar okuduğu anlaşılıyor, Tettebbuatının kısa-

[1] *Un exilé mourant parle* adlı bir sonnet miz
şöyle başlıyordu :

Dr. Abdullah Cevdet idaresindeki "İctihad" dergisinin 1930 senesinde çıkan
bir nüshasında yer alan *Seyranî* ile ilgili bir değerlendirme yazısı.

Ek 1. Orijinallik Raporu

Turnitin Orijinallik Raporu

Page 1 of 34

Turnitin Orijinallik Raporu

SEYRANİ'NİN HAYATI, EDEBİ KİŞİLİĞİ
VE ŞİİRLERİNİN DEĞERLERİ EĞİTİMİNE
GÖRE İNCELENMESİ VE BU ŞİİRLERİN
ORTAOKUL TÜRKÇE DERS
KİTAPLARINA ALINABİLİRLİĞİ
BAKIMINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ
Zeynep Betül Doğan tarafından

SEYRANİ (Eğitim Bilimleri Yüksek Lisans
Tezleri) den

28-Ara-2016 14:14 EET'de işleme
kondu
NUMARA: 756046297
Kelime Sayısı: 20033

Benzerlik Endeksi	Kaynağa göre Benzerlik
%10	İnternet Sources: %9 Yayımlar: %2 Öğrendi Ödevleri: %4

kaynaklar:

- 1 1% match ()
http://www.bercestedergisi.com/home.asp?id=16&yazi_id=215
- 2 1% match (14-Eki-2012 tarihli internet)
http://lvs.inonu.edu.tr/webpanel/dosyalar/450/file/7_vontemler.doc
- 3 1% match (23-Tem-2015 tarihli öğrenci ödevleri)
Submitted to Ondokuz Mayıs Üniversitesi on 2015-07-23
- 4 1% match (03-Kas-2016 tarihli internet)
<https://www.scribd.com/document/215692269/Isiam-Ansiklopedisi-Cilt-37-Komisyon-pdf>
- 5 < 1% match (10-Haz-2016 tarihli internet)
<http://www.alakusak.com/2014/page/3/>
- 6 < 1% match (31-May-2014 tarihli internet)
<http://www.bayramarici.com/turkce/turkceogretimprogrami-678.pdf>
- 7 < 1% match (04-Kas-2013 tarihli internet)
http://www.mku.edu.tr/files/25_dosya_1336137558.pdf
- 8 < 1% match (10-Haz-2015 tarihli internet)
http://www.sbe.hittit.edu.tr/userfiles/files/87865_232201512388798.pdf
- 9 < 1% match (yayımlar)
KÖKCÜ, Yelda. "İLK DÖNEM ÇOCUK ŞİİR KİTAPLARININ BİÇİM VE İÇERİK AÇISINDAN
KARŞILAŞTIRILMASI". Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitim
Bölümü, 2015.
- 10 < 1% match (08-Oca-2015 tarihli internet)
http://acikerisim.lib.comu.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/COMU/635/Erdogan_Cakici_Tez.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- 11 < 1% match (09-Mar-2014 tarihli internet)
http://www.asikremzani.net/ozanlar/Ozan_Seyrani.html
- 12 < 1% match (14-Nis-2016 tarihli internet)
<http://dergipark.ulakbim.gov.tr/firatsbed/article/download/5000172863/5000155885>
- 13 < 1% match (21-Eyl-2013 tarihli internet)
<http://www.bilgiservisim.net/ecele-faide-vermez-guzellik-turkusu-sozu-turku-sozleri/>
- 14 < 1% match (03-Oca-2013 tarihli internet)
http://www.sosyalarastirmalar.com/cilt1/say15/say15pdf/sen_ulker.pdf
- 15 < 1% match (11-Şub-2016 tarihli internet)
<http://www.ceviribilim.sakarya.edu.tr/sites/ceviribilim.sakarya.edu.tr/file/volume1.pdf>
- 16 < 1% match (24-Haz-2014 tarihli internet)

26.12.2016
N. Gökçe
Doç.Dr. Necmi GÖKYER
Enstitü Sekreter Vekili

https://turnitin.com/newreport_printview.asp?eq=0&eb=1&esm=3&oid=756046297&... 26.12.2016

ÖZ GEÇMİŞ

1988 Elazığ doğumluyum. İlk ve orta öğrenimimi Elazığ'da tamamladım. Yükseköğrenimimi 2009 yılında Fırat Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümünde tamamladım. Halen Elazığ Gazi Ortaokulunda Türkçe öğretmeni olarak görev yapmaktayım. Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Sosyal Bilimler ve Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı bünyesinde yüksek lisans çalışmam devam etmektedir.

